

МАТЕРІАЛИ

IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ

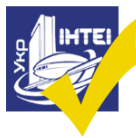
КОНФЕРЕНЦІЇ

29 ВЕРЕСНЯ 2023 РІК • М. ЧЕРНІГІВ, УКРАЇНА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА
ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

ISBN 978-617-8126-63-6

DOI 10.36074/liga-ukr-29.09.2023

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

IV ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА
ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

 29 ВЕРЕСНЯ 2023 РІК
 м. ЧЕРНІГІВ, УКРАЇНА

УДК 082:001

E 45

Голова оргкомітету: Коренюк І.О.

Верстка: Зрада С.І.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою «УкрІНТЕІ» в базі даних науково-технічних заходів України та інформаційному бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення №320 від 16.06.2023).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії CC BY-SA 4.0 International.

E 45

Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки: матеріали IV Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Чернігів, 29 вересня, 2023 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». — Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. — 154 с.

ISBN 978-617-8126-63-6

DOI 10.36074/liga-ukr-29.09.2023

Викладено матеріали учасників IV Всеукраїнської мультидисциплінарної студентської наукової конференції «Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки», яка відбулася 29 вересня 2023 року у місті Чернігів, Україна.

УДК 082:001

© Колектив учасників конференції, 2023

© ГО «Молодіжна наукова ліга», 2023

© ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023

ISBN 978-617-8126-63-6

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ
Винник В.О.....9

СЕКЦІЯ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ
КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ
Муратова Ю.Г., *Науковий керівник: Дубинська О.С.*11

СЕКЦІЯ 3. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ
Назаревич-Марченко С.В., *Науковий керівник: Кононенко Г.І.*14

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
Пушенко Д.С., *Науковий керівник: Кононенко Г.І.*17

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
Вихрущ В.С., *Науковий керівник: Борисова Т.М.*20

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ANALYSIS OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT FOR SUCH COMPANIES AS
AMAZON, GOOGLE, MICROSOFT
Vodolazskiy D., *Supervisor: Kopotun I.*22

ВПЛИВ СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ НА ВИБІР МЕТОДІВ МЕНЕДЖМЕНТУ
Галюк М.М., *Науковий керівник: Кужеда Т.І.*25

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В РАМКАХ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ
Стрижак О.Ю., *Науковий керівник: Славкова О.П.*27

ЗВ'ЯЗОК АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МАРКЕТИНГУ Юхименко Ю.Г., <i>Науковий керівник: Гордополов В.Ю.</i>	29
МАРКЕТИНГОВА КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ Іванова О.В., <i>Науковий керівник: Славкова О.П.</i>	31
ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ Москаленко К.Д.	33
РОЗВИТОК НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ Бабакова О.В.....	35
УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я Волошина Т.І., <i>Науковий керівник: Славкова О.П.</i>	38

СЕКЦІЯ 5. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ В СИСТЕМІ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ Пономаренко Д.Д., <i>Науковий керівник: Сухицька Н.В.</i>	40
ПІДСТАВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ Уласовська Р.А.	43
РОЗБІЙ І ЙОГО ВІДМІННІСТЬ ВІД БАНДИТИЗМУ Кубряк В.О.	46
ТРУДОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ Ляхвацька М.В., <i>Науковий керівник: Сухицька Н.В.</i>	49
ЮРИДИЧНІ ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ Бондар Д.І., <i>Науковий керівник: Сухицька Н.В.</i>	52

СЕКЦІЯ 6. БІОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ

ЗАСОБИ ТА ЗАХОДИ ПО ОХОРОНІ ПРАЦІ ПРИ РОБОТІ З КОМП'ЮТЕРАМИ Кубіна А.П., <i>Науковий керівник: Виговська Т.В.</i>	55
--	----

СЕКЦІЯ 7. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

БАГАТОРІВНЕВИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ Бороденко В.А., <i>Науковий керівник: Устенко С.В.</i>	57
--	----

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ДЛЯ ЗАХИЩЕНОГО ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТООБИГУ

Паплінський В.В., Науковий керівник: Устенко С.В.60

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ КОНСИСТЕНЦІЇ У РОЗПОДІЛЕНИХ ТРАНЗАКЦІЯХ

Савенков О.А., Науковий керівник: Білова Т.Г.63

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ШАХРАЙСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІВ

Сукмановський О., Науковий керівник: Лип'яніна-Гончаренко Х.В.66

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОНТЕКСТУ РЕКЛАМИ ТА ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ НА ОСНОВІ НАВЧАННЯ АСОЦІАТИВНИХ ПРАВИЛ

Хам І., Науковий керівник: Лип'яніна-Гончаренко Х.В.68

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ РЕКЛАМНОГО КОНТЕНТУ НА ОСНОВІ СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Курпела П., Науковий керівник: Лип'яніна-Гончаренко Х.В.70

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПРИ УПРАВЛІННІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Ярцев С.Д., Науковий керівник: Устенко С.В.72

МОДЕЛЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАВСЕСВІТУ

Неделько В.Ю., Науковий керівник: Устенко С.В.75

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З ВИБОРУ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Новак А.С., Науковий керівник: Онищенко В.В.78

ПЕРЕХРЕСНА ОЦІНКА МОДЕЛЕЙ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ВІРТУАЛЬНОЇ ІТ-КОМПАНІЇ НА ОСНОВІ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Дем'янова В., Науковий керівник: Лип'яніна-Гончаренко Х.В.82

ПІДХІД ПРОГНОЗУВАННЯ ПЛАНУ ПРОЕКТУ З ОБМЕЖЕНИМИ РЕСУРСАМИ

Сікач Б., Науковий керівник: Саченко О.А.84

ПРОЕКТУВАННЯ МОБІЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІС «TASK-МЕНЕДЖЕР»

Щербак П.О., Науковий керівник: Устенко С.В.86

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ РОЗУМНИМ БУДИНКОМ НА ОСНОВІ ПРОТОКОЛУ MQTT

Ніщеменко Д.О., Науковий керівник: Баранюк О.Ф.89

СЕКЦІЯ 8.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

ПРИКЛАД ЗАСТОСУВАННЯ ДИНАМІЧНИХ СИСТЕМ РІВНЯНЬ ДО МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Бульботка Т.В., Науковий керівник: Тимчук М.В.92

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕОРІЇ ГРУП

Олійник О.О., *Науковий керівник: Тимчук М.В.* 95

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ РІВНЯННЯ КОШІ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Карпів М.В., *Науковий керівник: Тимчук М.В.* 97

СЕКЦІЯ 9. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

ВИЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА ІРЛАНДСЬКОЇ МОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ

Корчук Т.О., *Науковий керівник: Бурка Н.А.* 100

КОНЦЕПТ *ВІЙНА* У КОЛІ ЛІНГВІСТИЧНИХ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

Богданець А.А., *Науковий керівник: Бурка Н.А.* 102

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛЬОРОМ *RED* В СОСА:
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Рудяк Д.Т., *Науковий керівник: Мельник Я.Г.* 105

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗУ СИНЬОГО ПТАХА З ОДНОЙМЕННОЇ
ДРАМИ МОРІСА МЕТЕРЛІНКА

Якимів І.Т., *Науковий керівник: Лазірко Н.О.* 107

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Миголь К., *Науковий керівник: Слинько І.І.* 109

СЕКЦІЯ 10. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Ковальчук О.В., *Науковий керівник: Прокопчук Н.Р.* 111

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ДІАЛОГУ В РОБОТІ З МАЙБУТНІМИ
ПЕДАГОГАМИ

Юхта Д.А., *Науковий керівник: Толмачова І.М.* 115

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА ЯКІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Саламандра Ю., *Науковий керівник: Швець О.В.* 118

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мухомора М.А., *Науковий керівник: Задорожна Г.С.* 121

РОЛЬ УРОКІВ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПРОЦЕСІ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
УЧНІВ

Бекетова О.Г., *Науковий керівник: Ємець А.А.* 124

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ
Лесів В.Р., *Науковий керівник: Мартіросян Л.А.* 127

ФАНДОМ ЯК ЧАСТИНА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ
Урсул О.М. 129

СЕКЦІЯ 11. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ
Колкер К.Л., *Науковий керівник: Радзівіл К.П.* 131

СПЕЦИФІКА СТАДІЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО АДАПТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ
Гусак К.В., *Науковий керівник: Радзівіл К.П.* 133

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
Сінгаєвська І.Д., *Науковий керівник: Задорожна Г.С.* 135

ФУНКЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ У СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА
Попова К.А., *Науковий керівник: Радзівіл К.П.* 138

ЧИННИКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
Івасів Р.Г., *Науковий керівник: Потапчук Н.Д.* 141

СЕКЦІЯ 12. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОЇ КАРТИНИ ЕПІДЕМІЧНОГО ЦЕРЕБРОСПІНАЛЬНОГО МЕНІНГІТУ
Пилипенко В.С., *Науковий керівник: Екштейн К.С.* 143

СЕКЦІЯ 13. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В 5 КЛАСАХ З ПОПЕРЕДНЬОЮ
Кінах Ю.В. 145

СЕКЦІЯ 14. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

СКАНСЕН «ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ГАЙ»: СПЕЦИФІКА ЕКСПОЗИЦІЇ ТА СУЧАСНІ
ФОРМИ МУЗЕЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Доценко М.І.....148

СЕКЦІЯ 15. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

МИСТЕЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ТЕАТРУ КОМЕДІ ФРАНСЕЗ У
XVIII–XIX СТ.
Дубровська В.В., *Науковий керівник: Татаренко М.Г.*.....151

СЕКЦІЯ 1.**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, МАКРО- ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

Винник Вікторія Олександрівна, здобувач вищої освіти економічного факультету Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування [1].

Згідно з методологією МОП, безробітні – особи віком 15 років і старше, які одночасно задовольняють трьома умовам:

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- впродовж останніх чотирьох тижнів, що передували обстеженню, активно шукали роботу або намагались організувати власну справу;
- впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

До категорії безробітних також відносять осіб, які приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів; знайшли роботу, чекають відповіді тощо [2].

У 2021 році кількість безробітного населення віком 15 років і старше та у віці 15–70 років склала 1711,6 тис. осіб. Розглянемо структуру безробітного населення за віковими групами, статтю та типом місцевості (табл. 1).

Таблиця 1

Структура безробітного населення у віці 15–70 років у 2021 р.

Категорії населення		Безробітне населення	
		тис. осіб	% до загальної кількості безробітного населення у віці 15–70 років
За віковими групами	15–34 роки	595,4	34,8
	35–49 років	748,8	43,7
	50 років і старше	367,4	21,5
За статтю	Жінки	841,6	49,2
	Чоловіки	870,0	50,8
За типом місцевості	Міська місцевість	1132,2	66,1
	Сільська місцевість	579,4	33,9

Джерело: узагальнено автором на основі даних [3].

Дослідження вікової структури безробітного населення свідчить про те, що найбільшу частку складає населення віком 35–49 років – 43,7%. Трохи більше третини від безробітного населення, а саме 34,8%, складають особи віком 15–34 роки та 21,5% приходить на населення у віці 50 років і старше.

Серед безробітного населення, кількість чоловіків незначно перевищує кількість

жінок – 50,8% проти 49,2%. У розрізі за типом місцевості, майже дві третини безробітного населення складають міські мешканці (66,1%) і лише близько третини – сільські мешканці (33,9%).

Розглянемо також склад безробітного населення за причинами незайнятості (табл. 2).

Таблиця 2

**Склад безробітного населення за причинами незайнятості
у віці 15–70 років у 2021 р.**

Причини незайнятості	Безробітне населення, %
Вивільнені з економічних причин	27,1
Звільнені за власним бажанням, за угодою сторін	32,4
Звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту або договору найму	9,6
Не працевлаштовані після закінчення закладів освіти	10,2
Робота має сезонний характер	9,4
Не зайняті через виконання домашніх (сімейних) обов'язків тощо	4,1
Звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії	2,4
Демобілізовані з військової строкової служби	0,6
Інші причини	4,2

Джерело: узагальнено автором на основі даних [3].

Найчастішою причиною незайнятості є звільнення за власним бажанням, за угодою сторін – 32,4%, тоді як другою найпоширенішою причиною є вивільнення з економічних причин – 27,1%. Близько 10% безробітного населення припадає на кожен з наступних причин безробіття: не працевлаштовані після закінчення закладів освіти, звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту або договору найму та робота має сезонний характер.

Аналіз статевої структури безробітного населення у 2021 році засвідчив, що чоловіки та жінки складають приблизно однакові частки безробітних в Україні. Серед безробітних найбільшу кількість становлять особи у віці 35–49 років. Ця вікова група, ймовірно, є найбільш активною на ринку праці та, отже, може бути більш схильною до безробіття у випадку економічних труднощів. Аналіз структури безробітних за типом місцевості показав, що більшість безробітних мешкають у міських районах. Проведене дослідження вказує на необхідність удосконалення політики зайнятості та ринку праці у напрямку забезпечення більшої рівноваги та можливостей для всіх соціальних груп населення, незалежно від статі, віку та місця проживання. Окрім цього, важливо враховувати фактори безробіття при розробці стратегій політики зайнятості для зменшення безробіття та підтримки ринку праці в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. (Редакція від 07.09.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 20.09.2023).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.09.2023).
3. Робоча сила України 2021: Статистичний збірник / за ред. А. Солоп. Київ: Державна служба статистики України, 2022. 214 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_RS_2021.pdf.

СЕКЦІЯ 2.

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

Муратова Юлія Григорівна, здобувач вищої освіти
Центру дистанційної та заочної освіти
Донбаська державна машинобудівна академія, Україна

Науковий керівник: Дубинська Олена Сергіївна, канд. екон. наук,
доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки
Донбаська державна машинобудівна академія, Україна

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання пов'язана з використанням коштів, матеріальних і нематеріальних цінностей. Основою їх безперервного кругообігу є господарські процеси. Однією з важливих передумов подальшої діяльності підприємства є процес постачання, що тісно пов'язаний з розрахунковими операціями, які можуть призводити до утворення зобов'язань.

Через різницю у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Даний вид зобов'язань є тимчасово вільними обіговими коштами та здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Теоретичні та практичні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення у працях Ф. Ф. Бутинця [6], С. Ф. Голова [7], І. В. Орлова [10], Г. О. Партина [11] та інших вчених.

Незважаючи на давню історію існування кредиторської заборгованості та стан її вивчення, в сучасній науковій літературі немає єдиної думки щодо трактування цього поняття.

Виходячи з походження слова «кредитор» йдеться саме про борг. Але за своєю суттю поняття «борг» дещо вужчий, ніж поняття «зобов'язання».

Дослідження вітчизняної нормативної бази дало змогу виявити, що в Україні відсутній окремий регламент для регулювання суто кредиторської заборгованості, але використовується близьке за змістом поняття зобов'язань. Так, у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] зобов'язання розглядається як заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Поняття зобов'язань розглядається також і в Цивільному кодексі України [3]: у ст. 509 зазначено що зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну

дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», поточні зобов'язання — зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [4].

Більшість науковців по-різному визначають поняття самої кредиторської заборгованості.

На думку Ф.Ф. Бутинця та Л.Л. Горещької кредиторська заборгованість – це форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу [6].

Г.О. Партин та А.Г. Загородній наголошують, що кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях, щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [11].

Н.М. Ткаченко стверджує, що це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [13].

О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова зазначають що зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів і послуг у кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування.

Так, А. Б. Борисов, визначає кредиторську заборгованість як грошові кошти, які тимчасово підпорядковані підприємству, фірмі, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, у яких вони позичені і яким вони не виплачені [12].

У свою чергу С. Ф. Голов та В. М. Костюченко зазначають, що кредиторська заборгованість, рахунки до оплати (Accounts Payable) – це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [9].

Цал-Цалко Ю. С. ідентифікує кредиторську заборгованість як тимчасове залучення активів у господарську діяльність підприємства за рахунок тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання [14].

Кредиторська заборгованість, на думку І. А. Бланк, – це поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед господарськими партнерами з комерційних операцій; з розрахунків, нарахованих до оплати тощо [13].

Отже, як бачимо, наведені трактування поняття «кредиторська заборгованість» підтверджують те, що існують певні розбіжності у визначенні даного поняття. В основному вчені розглядають кредиторську заборгованість, як грошові кошти, деякі як частину майна або форму розрахунків за товари та послуги, але ніхто не наголошує на тому, що кредиторська заборгованість є складовою кругообігу капіталу. Адже елементи кругообігу капіталу є частиною безперервного потоку господарських операцій. Закупівлі призводять до збільшення виробничих запасів і кредиторської заборгованості, виробництво – до збільшення готової продукції, реалізація – до зростання дебіторської заборгованості і грошових коштів. Цей цикл операцій багаторазово повторюється і в результаті зводиться до грошових надходжень і платежів.

Тому, вважаємо, зробити наступне визначення щодо визначення кредиторської

заборгованості – це складова кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов’язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент.

Таким чином, на основі проведеного аналізу літературних джерел найбільш прийнятним є наступне трактування кредиторської заборгованості – це кошти, які тимчасово залучені підприємством, організацією і підлягають поверненню юридичним і фізичним особам, перед якими виникла заборгованість, в результаті здійснених раніше дій (подій).

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. за станом на 16.09.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов’язання»: наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IASB) 37 «Забезпечення, непередбачені зобов’язання та непередбачені активи». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 544 с.
7. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навчально-практичний посібник / під ред. С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ “Баланс – Клуб”, 2011. – 832 с.
8. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 536 с.
9. Голова С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник. – К.: Лібра, 2004. – 880 с.
10. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов’язань суб’єктів господарювання: теорія і методологія: монографія – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400 с.
11. Партин Г.О. Управлінський облік: Навч. посіб. – 2-ге вид. випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 303 с.
12. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – №. 1(59), Ч. 1. – С. 48- 51.
13. Чорненька О. Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. Вісник економічних наук. – 2017. – №20. – С. 207 – 212.
14. Майборода О.Є. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. Економіка і суспільство. – 2018. – №15. – С. 396-402.

СЕКЦІЯ 3. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Назаревич-Марченко Соломія Василівна, факультет економіки,
менеджменту та психології

Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Кононенко Ганна Ігорівна, канд. екон. наук, доцент

Державний торговельно-економічний університет, Україна

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Система маркетингових комунікацій - це сукупність коштів, дій та повідомлень на адресу цільових аудиторій, значимих просування та вирішення цілей організації [2]. А маркетолог у ній - це фахівець, який керує комунікаційним процесом так, щоб будь-яка взаємодія зі споживачем була їм впізнаваною, здійснювалася в одній манері, стилі та тональності.

Маркетингова комунікація – двосторонній процес:

- з одного боку, передбачається вплив підприємства на цільові та інші аудиторії;
- з іншого боку – отримання зустрічної інформації щодо реакції цих аудиторій на здійснюваний підприємством вплив.

Обидві ці складові однаково важливі, їхня єдність дає підставу говорити про маркетингову комунікацію як про систему.

Основна мета маркетингових комунікацій - підвищення впізнаваності, формування взаємовідносин із цільовою аудиторією та емоційного зв'язку [5]. Однак допоміжні цілі можуть прописуватися залежно від ніші та специфіки, через що різні бренди відрізняються.

Вирізняють такі особливості маркетингових комунікацій: цілеспрямований характер комунікації; характер повідомлень, що повторюється; комплексний характер впливу на цільову аудиторію; характер переконання, яке може базуватися як на раціональному, так і на емоційному впливі.

Комплекс маркетингових комунікацій є сукупність засобів та методів маркетингу, що забезпечують доведення інформації про товар, послугу, підприємство до покупця та направлених у кінцевому рахунку для здійснення ним покупки.

Комплекс маркетингових комунікацій утворюють: різні види реклами; зв'язки з громадськістю (public relations); засоби стимулювання збуту; прямі продажі; організація участі у виставках; спонсоринг; продукт-плейсмент та ін. [3]

Основою формування ефективного комплексу маркетингових комунікацій є сегментування, яке дозволяє отримати необхідну інформацію про соціально-економічні та психологічні характеристики цільових аудиторій підприємства.

Комплекс маркетингових комунікацій стає найважливішим методом

конкурентної боротьби в умовах переходу до інформаційного суспільства.

В умовах інформатизації суспільства та гострою конкурентною боротьбою на ринках товарів та послуг маркетингові комунікації стають одним з основних методів конкурентної боротьби.

Комплекс маркетингових комунікацій використовується для демонстрації важливих характеристик інших елементів маркетинг-міксу (товар або послуга, ціна, розподіл, персонал та комунікації) не тільки цільовим аудиторіям, а також для інформаційної взаємодії між усіма учасниками ринкових відносин, включаючи не охоплених раніше конкурентів, органів державної влади, фінансової організації та ін.

Маркетингові комунікації ініціюються та здійснюються комунікатором за певних умов, тобто доквілля.

За допомогою будь-якого матеріального носія (стіна, газета) та будь-якого засобу (плакат, оголошення) об'єкт комунікації (інформація, повідомлення) доводиться від комунікатора (відправника) до комуніканта (одержувача).

Ефективність маркетингових комунікацій можна розділити на такі рівні з об'єкту впливу на результат: [1]

1. Економічна ефективність комунікацій визначається співвідношенням отриманого результату маркетингової кампанії додаткового доходу до сукупних витрат, створених для її реалізації. За всіх переваг цього напрямку, що полягає у прямому зв'язку конвертації бюджету на маркетингові комунікації у доходи, залишається відкритим питання, яке значення коефіцієнта повернення на інвестиції вважати прийнятним і оптимальним для бізнесу.

2. Комунікативна ефективність взаємодії дає уявлення, наскільки трансльовані повідомлення набувають поширення серед цільової аудиторії. Її характеризують такі фактори як впізнаваність бренду, знання марки, сприйняття та розуміння інформації, що передається. На відміну від економічної ефективності, комунікативна визначається кількісними та якісними методами досліджень до початку кампанії та після її завершення, а іноді ще й під час її проведення.

3. Поведінкова ефективність комунікацій демонструє довіру, відданість, прийняття та поділ цінностей і включає намір зробити покупку, сам процес та бажання робити повторні придбання. Виражається вона у конверсії, розмірі середнього чека, частоті покупок та довічної цінності клієнта.

Маркетингові комунікації працюють на формування та зміцнення позитивного образу бренду у свідомості аудиторії, допомагають підтримувати із нею постійний контакт, роблять компанію більш конкурентоспроможною.

Маркетингові комунікації утворюють єдину зв'язкову систему, яка діє циклічно та покроково. Цикл починається з розробки нового товару та встановлення ціни на нього, потім слідує логістика (пошук місць продажу товару). Після цього настає час для просування за допомогою різних типів маркетингових комунікацій: піару, особистих продажів у місцях збуту, стимулювання збуту [4].

Всі засоби, типи, види та інструменти маркетингових комунікацій взаємодоповнювані та взаємообумовлені.

Список використаних джерел:

1. Король І. В. Маркетингові комунікації: навчально-методичний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві»,

2017. 151 с.
2. Міронова Ю. В. Науково-теоретичні основи дослідження маркетингових комунікаційних процесів на підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 1. С. 207-214.
 3. Окландер М.А., Литовченко І.Л., Ботушан М.І. Маркетингові комунікації промислових підприємств в умовах інформаційної економіки: Монографія. К.: Знання. 2011. 240 с.
 4. Шкляєва Г. О. Інтерактивні маркетингові комунікації у менеджменті підприємства. Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1 (7). С. 509-515.
 5. Янковська Г. В. Сутність маркетингових комунікацій та їх місце у системі маркетингу. Наука й економіка. 2010. № 4 (20). С. 98-101.

Пушенко Діана Сергіївна, здобувач вищої освіти економічного факультету
Державний торговельно-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Кононенко Г.І., канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет, Україна

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сьогоденних реаліях у світі активно розвиваються соціальні мережі. Майже кожна людина має телефон в якому обов'язково буде Instagram, Facebook, TikTok і решта популярних мереж. Але, окрім новин або ж просто звичайних фото друзів, в стрічці будь-якої соціальної мережі є великий об'єм онлайн магазинів, сторінок відомих брендів, тощо. За останні пару років цей вид діяльності набирає все більших обертів. З розвитком нової діяльності-онлайн маркетингу, ринок праці потребує нових спеціалістів, у зв'язку з тим, що з усіма підгалуззями продажів одна людина фізично впоратись не зможе. Посада інтернет-маркетолога розділилась на багато інших, таких як: таргетолог, SMM-менеджер, контент-менеджер, адміністратор групи і подібні [1].

Світ реклами в соціальних мережах настільки швидко розвивається, що з кожним разом клієнтів стає все важче і важче здивувати, тому підприємства починають більше конкурувати і вигадувати нові методи привабливання покупців до їхньої продукції [1].

Виходячи з усього сказаного вище, можна виділити низку основних сучасних методів маркетингу, які використовують для привернення уваги клієнтів:

1. Штучний інтелект та машинне самонавчання. Основна суть цього методу полягає у визначенні штучного інтелекту за відписками клієнтів в соціальних мережах та аналізу їх основної причини, а створення чат-ботів прискорить відповідь на повідомлення в особистих чатах. Це призведе до постійної комунікації з клієнтами і зниження витрат на кол-центри [1].

2. SEO-оптимізація. Це певна низка заходів, які спрямовані на підвищення позицій сайту в результаті видачі пошукових систем по певних запитах. Наприклад, якщо є певний сайт, але при пошуку подібної інформації він виходить на 30-те місце, то з цього слідує, що сайт буде знаходитись далеко не на першій сторінці і людина, зацікавлена у даній інформації мало ймовірно, що захоче відкривати цю сторінку. Саме діями для покращення поданої вище ситуації і займається SEO-оптимізація [2].

3. Дорожня карта клієнта. Це візуальне представлення так званого «шляху» клієнта від моменту початкової взаємодії до остаточної покупки і далі. Якщо все правильно розробити, то можливо збільшити продажі, мінімізувати відтік клієнтів і вдосконалити загальну маркетингову стратегію [3].

Наведені вище методи мають певний вплив на підсилення маркетингу та просування продукту фірми, але на даному етапі набирає обертів нова тенденція маркетингу - це користувацький контент UGC.

Користувацький контент UGC - це все відгуки, коментарі у форматі статей, відео та фото про певний продукт або бренд. Але цей відгук іде не від компанії цього ж бренду, а безпосередньо від користувача [4].

Тобто надаючи щирий відгук, клієнт характеризує всі позитивні та негативні сторони товару. За допомогою цього контенту і споживач зможе дізнатися про

корисність бренду, і сам бренд дізнається про свої сильні та слабкі сторони, можливо навіть вдосконалив свій продукт. За допомогою цього методу можна завойовувати велику аудиторію, на це впливає психологічне явище, коли людина покладається на думку інших. Так, згідно з даними платформи Voast, 92% онлайн-користувачів перед покупкою вивчають відгуки про товар. Користувацький контент UGC має вплив на тенденцію маркетингу під назвою SEO-оптимізація таким чином, що ранжує пошукову систему і, відповідно, відгуки підвищують коефіцієнт переходів (CTR) в органічній видачі [4].

UGC - це достатньо цінний рекламний контент для будь-якого бренду. При отриманні товару і в задоволенні ним, людина його рекламує перед своїми підписниками в тому ж самому Instagram. Така практика використовується також для SMM-просування. У маркетолога є вже готовий відгук, залишається лише зробити коротку підводку і в результаті ми отримуємо цікавий допис [4].

На рис.1 проілюстровано топ-10 брендів і їх найчастіше використання контенту користувача в SMM. Дані сформувала дослідницька група венчурної компанії Kleiner Perkins [4].

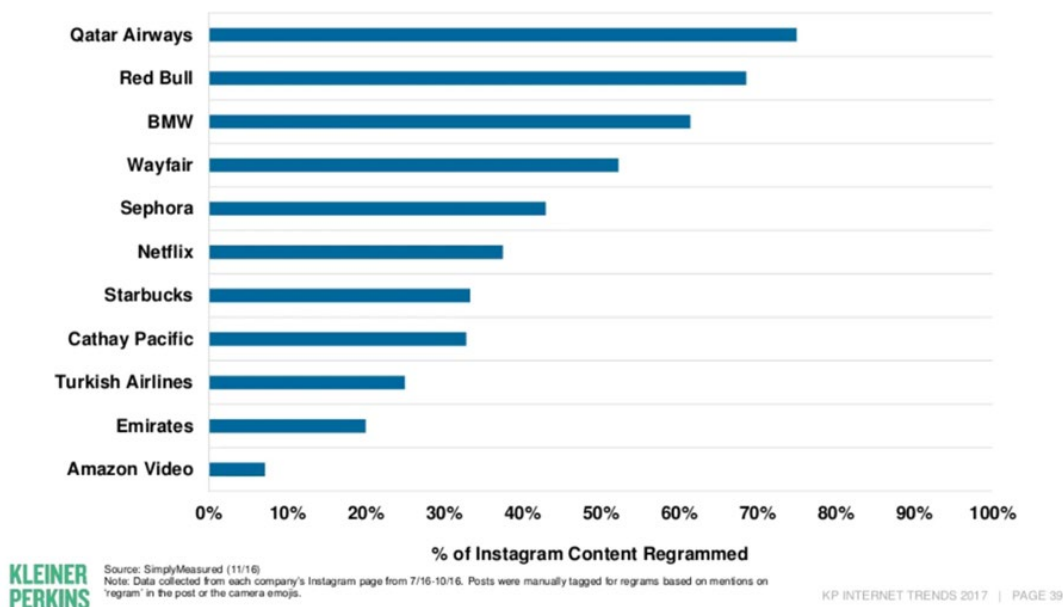

Рис. 1. Топ-10 брендів, які використовують контент користувача в SMM [4]

Користувацький контент (UGC) - це не тільки відгуки в фото або відео форматі. Він має ще багато різновидів, наприклад коментарі в статтях - споживач коментує фото, цим самим він показує певну зацікавленість до матеріалу [4].

І останній вид UGC, який з першого погляду не впливає на сферу маркетингу, але являється досить ефективним методом з приводу заохочення аудиторії – це звичайні історії з життя. Прикладом даного виду можна привести просте знайомство з якоюсь людиною, але в певній компанії, про яке можна розповісти, тим самим дати рекламу цій компанії. Так страхова компанія TAS LIFE створила проект «Історії з життя Клієнтів», де їхні клієнти розповідають про свої історії зі страхування або життя [4].

Для того, щоб спонукати клієнтів створювати рекламний контент компанії проводять розіграші, челенджі, дають певні бонуси за огляди товару, тощо [4]. На (рис. 2) наведено приклад програми бонусів компанії “Цитрус”.

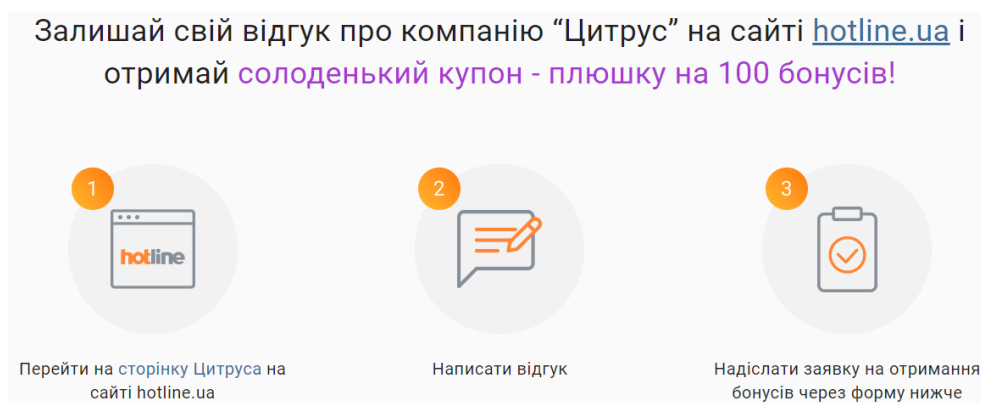

Рис. 2. Програма «Бонуси за відгук» в інтернет-супермаркеті «Цитрус» [4]

Також є складні конкурси, коли користувачі розробляють логотип або, наприклад, пишуть якусь цікаву статтю про дану компанію, або бренд [4].

Отже, можна сказати, що в сучасному світі користувацький контент оточує нас майже всюди. Діяльність UGS корисна по обидві сторони, зі сторони споживача це корисно тим, що за розрекламований товар він може отримувати бонуси і показувати людям справжній продукт, а не фальш, з іншої ж сторони – це корисність для самого бренду в тому, що він матиме фідбек і заохочувальну рекламу для зацікавленої в цьому аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Business community club : Інтернет-клуб з статтями на різну тематику. – Режим доступу :<https://bc-club.org.ua/news/bc-club/trendy-ta-tendenciji-v-marketyngu-na-2022-rik.html>.
2. Medium: Інтернет-сайт з поглядами людей на будь-які теми. - Режим доступу: <https://medium.com/@SEO4Sites/>.
3. Cases media: Соц-мережа та EdTech для креативних індустрій. - Режим доступу: <https://cases.media/article/nevidimii-shlyakh-do-uspikhu-ovolodinnya-customer-journey-map>.
4. Send-pulse : платформа для маркетингу і продажів. - Режим доступу: <https://sendpulse.ua/blog/what-is-user-generated-content>.

Вихрущ Віталій Сергійович, здобувач вищої освіти ФЕУ
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Борисова Тетяна Михайлівна, д-р. екон. наук,
професор, завідувач кафедри маркетингу
Західноукраїнський національний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У 2023 році маркетинг аграрних підприємств характеризується такими трендами, як активна імплементація цифрового маркетингу, систем збору та аналізу даних, орієнтація на просування екологічної продукції, брендування відповідно до цінностей споживачів, підвищення поінформованості споживачів.

Питання маркетингу сільськогосподарських підприємств в Україні були предметом досліджень відомих вчених, таких як Г.В. Балабанов, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, Ю.С. Коваленко, М.Г. Лобас, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк та інші. Вони досліджували теоретичні та методологічні аспекти ефективності розвитку сектору на засадах маркетингу, формування та функціонування інфраструктури аграрного ринку.

Аналіз наукових праць [1-3] виявив такі особливості маркетингу сільськогосподарських підприємств порівняно з маркетингом підприємств інших галузей:

- сільське господарство сильно залежить від природних умов, таких як погода, клімат і сезонність, що робить прогнозування виробництва і збуту більш непередбачуваним і потребує великої гнучкості в маркетингових стратегіях;
- велика частина сільськогосподарських продуктів має сезонний характер, що створює необхідність в управлінні запасами, зберіганні та регулюванні цін впродовж року;
- сільське господарство в конкурентному середовищі глобального ринку зазнає конкуренції від імпортованих товарів і іноземних постачальників, тому підприємства повинні змагатися на світовому ринку і виробляти якісну продукцію зі специфічними конкурентними перевагами;
- сільське господарство часто піддається регулюванню та підтримці з боку уряду, оскільки воно визначальне для національної безпеки і економіки, а маркетингові стратегії повинні враховувати цей фактор і співпрацювати з державними органами;
- споживачі дедалі більше вимагають відповідності стандартам якості і безпеки продукції, тому с/г підприємства повинні інвестувати у контроль якості та дотримання стандартів;
- маркетингові стратегії повинні адаптуватися до змін у споживчому попиті, таким як зростання попиту на органічну, екологічно чисту продукцію, страви з високим вмістом білка тощо;
- аграрні підприємства можуть зустрічатися з великою кількістю проміжних посередників у ланцюгу постачання, що може вплинути на ефективність маркетингових зусиль;

- ринок сільськогосподарських продуктів може бути дуже мінливим через зміни в природних факторах, валютних курсах і політичних подіях, і маркетингові стратегії повинні бути готові до реагування на такі зміни;

- використання новітніх технологій вирощування і обробки продукції може стати конкурентною перевагою для аграрних підприємств у маркетингових стратегіях;

- зростаюча увага до екологічних проблем і вимоги до сталого сільського господарства ставлять перед підприємствами завдання використовувати маркетингові стратегії, спрямовані на збереження навколишнього середовища.

Сільськогосподарські підприємства можуть успішно використовувати Інтернет-маркетинг для досягнення своїх цілей, наприклад, створити і оптимізувати веб-сайт, який дозволить підприємству представити свою продукцію, інформацію про технології вирощування та якість продукції, а споживачі зможуть легко знайти необхідну інформацію і зв'язатися з підприємством. Оптимізація веб-сайту для пошукових систем допоможе підприємству з'являтися в результатах пошуку та залучати цільовий трафік. Також сільськогосподарські підприємства можуть активно використовувати соціальні медіа для спілкування зі споживачами, публікації фотографій і відео з ферми, розповіді про сільськогосподарський процес та продукти. Якщо підприємство продає свою продукцію напряду споживачам, то можна розглядати можливість створення онлайн-магазину для зручного замовлення продукції. Або використовувати розсилки електронних листів, що дозволить інформувати клієнтів про нові товари, акції, важливі події в сільському господарстві. Також створення цікавого та корисного контенту, такого як статті, відео, інфографіка, допомагає залучати увагу споживачів, покращувати репутацію і підвищувати експертність у сільському господарстві.

Отже, Інтернет-маркетинг може допомогти сільськогосподарським підприємствам збільшити свою конкурентоспроможність, досягти нових ринків та підтримати відносини з клієнтами і партнерами.

Список використаних джерел:

1. Борисова Т. М. Хрупович С.Є. Глобальна конкуренція: роль та місце у системі маркетингового середовища. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2021. Том 68. № 1. С. 159–165. (Маркетинг). URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/34853> (дата звернення: 01.09.2023).
2. Дудар В.Т. Конкурентні переваги властивостей органічної агропродовольчої продукції з позицій маркетингу. Наук. журнал “Вісник ТНЕУ”. Т.: Економічна думка, 2019. Випуск 1. С. 131-140.
3. Іванечко Н., Борисова Т., Процишин Ю. [та ін.]. Маркетинг [Електронний ресурс] : навч. посіб.; за ред. Н. Р. Іванечко. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 180 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42757> (дата звернення: 01.09.2023).

СЕКЦІЯ 4.

МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Denys Vodolazskiy, Bachelor student of Human Resource Management
Akademie HUSPOL s.r.o, Kunovice, Czech Republic

Supervisor: Igor Kopotun, Professor Akademie HUSPOL, DrSc
Akademie HUSPOL s.r.o, Kunovice, Czech Republic

ANALYSIS OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT FOR SUCH COMPANIES AS AMAZON, GOOGLE, MICROSOFT

The Human Resource Department is an important part of operational strategy of the company. It deals with hiring, interview strategies, holding of employees, benefits for workers, implementing of company values and many other questions. HR department also should be synced with the business goals, to be a strategic partner of the company. Let's take a look into some aspects of HR in the most popular world companies [1].

Amazon, Microsoft, Google are big companies with many branches of business. They are international corporations with significant influence on the world, huge power and money turnover.

Amazon, Microsoft, Google are well-known brands that attract not only customers but workers as well. They all are related to information technologies; they have concurrency in many fields. Nevertheless, their company culture and business strategy are not identical [2].

Amazon started with selling books online. Today Amazon works mainly with e-commerce, online advertising, artificial intelligence, cloud computing. This is a big international company that has even space projects.

Microsoft is a technology corporation known by its software product: Windows, Microsoft Office, browser Edge and many others. Microsoft provides services such as Microsoft Azure. The company acquired some popular products: Skype, LinkedIn, GitHub. Also the company sells physical devices such as Xbox video game console and Microsoft Surface laptop.

Google is a technology company that is focused on generative artificial intelligence, web search engine, quantum computing, online advertising, software for android devices. Google produces own phones – Pixel phone. Also, the company is the owner of video service YouTube.

These corporations have similar business branches what makes them dealing with workers of the same professions, for example, software developers. Also similar business branches makes these companies similar in business goals. But every company has own vision and values, and thus, there are differences in Human Resource Department work, company structure.

The work with people starts from hiring them. But on the other hand, you need to know who to hire. Strong vision, company values and corporate culture are the basement for the

recruiting policy. At this stage the recruiter should be able to answer what the company is, what to expect from it. A candidate can ask about general atmosphere in the team, what behaviour in different situation company welcomes, what are the benefits and compensation except salary gives the company.

Table 1

Comparison of HR strategies in A-brands

Company	Amazon	Microsoft	Google
Recruiting	Looking people with achievements	Looking for smart and experienced people	Looking for smart people
Atmosphere	People have hard working environment	People have comfort	People have comfort
Extra benefits	Company has relatively small budget	Company has relatively big budget	Company has relatively big budget

Amazon has a hardworking atmosphere. The company is looking for concentrated, goal-oriented candidates that want to make things done. The company has not very good work-life balance the suits for ambitious people for whom the goals are critically meaningful. The candidate should be able to prove that he has an experience of work under the pressure, in limited time bounds, and achieved the positive result. Besides that, Amazon wants people to be smart. Their strategy can be called: find smart hardworking people and give them environment for successful work. Here is important to note that Amazon doesn't consider extra benefits a good motivation for its employees. The company doesn't provide food for its employees, though it could save time that workers spend on having launch outside. Also, Amazon has relatively small salary margins. Company doesn't spend a lot on business travelling. In general, the company keeps saving funds strategy and tries to cut spendings where possible.

Google has another philosophy regarding atmosphere in the team. The company hires smart people and gives them everything they need. Google tries to make its employees happy because believes that smart, happy people with the proper tools can achieve the best result. The company bids on atmosphere of creativity, great ideas, inspiration. What people think and want is more important than what they have done, what experience they have. Of course, such strategy requires high level of responsibility and self-motivation. Comparing with Amazon, this strategy is vey different, almost opposite. Also, the goal to make people happy influences another policy – benefits. Google provides launches for its employees, has bigger salary margins, spends more funds on offices, provides better conditions for business trips.

Microsoft is much closer to Google then to Amazon [3]. The company provides bonuses and stock awards, investment courses, family programs. The strategy here is to make employees happy, the same as Google have. Microsoft pays attention to diversity and inclusion to make comfortable environment for every worker.

From the candidate perspective, not only general atmosphere in the team is important. Another significant question is: what is you work? Employees are often unhappy when they don't understand goals of the company. Also it can be frustrating when the whole department is far away from taking decisions as well as when the company works with outdated technologies.

Amazon has decentralized system of decision making. Of course, the main decisions are centralized, but small changes are handled by smaller teams downside the chain of responsibility. That allows to be more flexible and react faster on small changes on the

market.

Amazon has own possible weak sides. The company in general has sceptical view on innovations and tends to implement new things only when they proved their usefulness. This conservative approach can slow down the company at some point. On the other hand, it allows the company to deliver more stable products. Another possible problem of the company is lack of transparency. That leads to situations when it is hard to manage teams, hard to evaluates the outcomes. When the team doesn't understand the goal, or the is misunderstanding between teams, it can negatively affect the final outcome. Basically, it breaks the rules of strategic management.

Table 2

Comparison of organization strategies in A-brands

Company	Amazon	Microsoft	Google
Decision making	Decentralized	Decentralized	Centralized
Adaptation	Fast	Fast	Slow
Goal setting	Goals are clear, but available not for everyone	Goals are clear and known by everyone	Goals are clear and known by everyone
Readiness for innovations	Sceptical	High	Always ready to try

Google is more centralized company than Amazon. When the top managers make decisions to implement some changes, Google works as well-organized company and copes with this work fast. But top managers cannot work fast with smaller challenges that happens on the market because the changes are numeric, that slows down the company.

Regarding clear goals, Google is very transparent company. Goals are clear and available for everyone. Regarding innovations, Google tends to be the first adopter of new things. That brings the company to the leading positions in some areas, but also can make products unstable.

Microsoft allows small teams to make small decisions as Amazon does. That helps the company to keep the fast adaptation despite its huge size. Microsoft is quite transparent for its employees; the goals are clear for the teams. Regarding innovations, Microsoft is somewhere between Amazon and Google: it appreciates innovations but cares about stability of the products.

From the analyses we can see that Amazon has hard-working culture, while Google and Microsoft have creative culture. Nowadays people consider creative culture more efficient than hardworking culture, but things are not that simple. Every approach has advantages and disadvantages.

References:

1. TotalAssignmentHelp. (n.d.). Assignment Help | Online Assignment Help | Assignment Help Australia. <https://www.totalassignmenthelp.com/free-sample/analysis-of-human-resource-management-amazon-and-microsoft>.
2. Bariso, J. (2021, May 30). Life at Google Versus Life at Amazon: From Hiring to Firing (and Everything in Between). Inc. <https://www.inc.com/justin-bariso/life-at-google-vs-life-at-amazon-from-hiring-to-firing-and-everything-in-between.html>.
3. Microsoft Careers. Home | Microsoft Careers. <https://careers.microsoft.com/v2/global/en/home.html>.

Галюк Марія Миколаївна, здобувач вищої освіти спеціальності
073 Менеджмент факультету економіки та менеджменту
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

Науковий керівник: Кужда Тетяна Іванівна , канд. екон. наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ВПЛИВ СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ НА ВИБІР МЕТОДІВ МЕНЕДЖМЕНТУ

Стилі управління мають значний вплив на комплекс методів менеджменту, які використовуються керівниками організації для забезпечення реалізації управлінських функцій, виконання завдань та ефективної діяльності. Вони характеризуються певними особливостями та застосуванням у певній ситуації або комбінуванням із іншими стилями. Тому, актуальним є визначення взаємозв'язків стилів керівництва із управлінськими методами.

Одним із управлінських стилів, при якому здійснюється реалізація методів менеджменту є авторитарний стиль, який передбачає жорстке та постійне контролювання діяльності працівників через беззаперечне підпорядкування, чітке визначення ролей та обов'язків та їхнє дотримання працівниками, мотивування через погрози та ультиматуми. При використанні такого стилю керівництва забезпечується чітка структура та системність у робочому процесі; швидке прийняття важливих рішень, високий рівень поінформованості керівництва про стан виконання завдань підлеглими. Реалізація такого стилю керівництва пов'язана із використанням методів владного, прямого впливу, адміністративних, організаційно-розпорядчих (інструктування, інформування, надання вказівок, розпоряджень), кількісних, економічних, дисциплінарних, чіткого організаційного регламентування [2].

Авторитетний стиль передбачає існування далекоглядних, стратегічних поглядів керівництва організації, яке сфокусоване на донесенні команді працівників спільних орієнтирів, ідей, цілей та бачень. Застосування такого стилю керівництва означає впровадження соціально-психологічних, матеріальних методів менеджменту для мотивування команди працівників та її спрямування спільних зусиль на досягнення мети, методів морального впливу, економічних методів, методів прямого, кількісного та якісного впливу, розпорядчих методів. Застосування перелічених управлінських методів при реалізації авторитетного стилю керівництва підштовхує працівників до самостійного прийняття рішень, врахування їхніх ідей, рекомендацій; зосереджує керівництво та групу працівників на вивченні своїх сильних й слабких сторін, постійний розвиток та вдосконалення знань, навичок, вмінь; забезпечує належне мотивування працівників до командної співпраці [1].

Управлінським стилем, за допомогою якого здійснюється реалізація методів менеджменту є також стиль керівництва “лідерство, яке служить”, в основі якого лежить допомога, підтримка, наставництво співробітників при виконанні трудових обов'язків. Застосування даного стилю для реалізації управлінських методів вимагає від керівника досвіду наставництва, навичок міжособистісної комунікації, довіри та поваги персоналу, вмотивованості та зацікавленості працівників, а від працівників –

готовності до навчання та постійного удосконалення знань. При використанні такого стилю керівництва оптимальними є соціально-психологічні методи, методи матеріального і морального впливу, непрямого впливу, організаційного регламентування, інструктування, інформування [3].

Іншим стилем управління, при якому застосовується комплекс методів менеджменту є стиль під назвою “управління швидкістю і темпами”, основу якого складає заданий темп роботи керівником та окреслені кінцеві терміни роботи підлеглих. Вмотивованість співробітників, їхній рівень професіоналізму та кваліфікації виступають ключовими факторами у сприйнятті методів управління при застосуванні такого стилю керівництва. Даний стиль дозволяє ефективно використовувати такі методів менеджменту як соціально-психологічні, економічні, методи матеріального і морального впливу, непрямого впливу, методи винагороди.

Застосування динамічного управління є також ефективним у поєднанні із певними методами менеджменту, які в сукупності гарантують ефективну роботу та виводять команду на новий рівень. Для реалізації такого стилю управління керівник організації зосереджує увагу на використанні методів організаційного інструктування, інформування, регламентування, соціально-психологічного, матеріального характеру.

Зважаючи на охарактеризовані стилі управління, можна прийти до висновку, що реалізація кожного із них пов’язана із використанням певного набору управлінських методів впливу на персонал організації. Тому управлінські стилі та вибір і реалізація методів менеджменту тісно пов’язані в практичній діяльності організації.

Список використаних джерел:

1. Мельник І. О., Разговорова А. А. Застосування соціально-психологічних методів управління колективом. Електронне наукове фахове видання з економічних наук “Modern Economics”. №18. 2019. С. 99-105.
2. Біловол Р.І. Системний підхід до формування методів управління підприємством. Економіка і суспільство. Вип.15. 2018. С. 219-223.
3. Власенко М.О., Петренко Н.А. Сучасні методи менеджменту в контексті розвитку підприємства. Економіка і менеджмент. 2016.
4. URL: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/4_vlasenko_petrenko.htm.
5. Рульєв В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент: навч. підруч. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 312 с.

Стрижак Олександр Юрійович, здобувач вищої освіти
факультету економіки та менеджменту
Сумський національний аграрний університет, Україна

Науковий керівник: Славкова Олена Павлівна, д-р. екон. наук, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Сумський національний аграрний університет, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В РАМКАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

За роки незалежності України у сфері державного управління загострилася значна кількість проблем, які не були характерними та не настільки помітними за радянських часів. Це призвело до об'єктивної необхідності пошуку нових оптимальних шляхів усунення такого роду помилок, у тому числі правових та адміністративних заходів. У цьому контексті не можна ігнорувати проблему корупції, яка не тільки поширюється на все більші сфери суспільної діяльності, розширюючи свій «заразливий ореол», але й негативно впливає на загальний добробут населення країни. Україна.

Розглядаючи діяльність державного службовця в цілому, можна констатувати, що її основною суттю є принцип прозорості, тобто політико-публічна діяльність, яка здійснюється на основі принципу відкритості та прозорості, з метою її використання за призначенням особами, які мають на це право. з метою задоволення інтересів суспільства. Проте, знаючи реалії сьогодення, ми розуміємо, що дотримання цього принципу, особливо на найвищих рівнях державного управління, реалізується не повною мірою, а службове становище часто зловживають, що вважається корупцією. Для усунення останнього явища часто поширеною практикою є інтеграція передового зарубіжного досвіду в національне законодавство у сфері управління та державного управління. Тому ми необхідно розглянути окремі контрзаходи, які зазвичай використовуються в боротьбі з іноземною корупцією та були б корисними в Україні.

Перше. Створення ефективних антикорупційних державних органів за об'єктивної необхідності. У більшості країн світу питаннями запобігання та протидії корупції займаються спеціальні державні органи. Зазначені інституції існують і в Україні, зокрема Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, Державне бюро розслідувань, а також окремий напрям у судовій системі та інших правоохоронних органах [1, 2]. Проте, аналізуючи зарубіжну практику, приходимо до висновку, що жодна з передових країн не має такої значної кількості органів, до компетенції яких входить запобігання та протидія корупції. Питання об'єктивної цілеспрямованості такого кількісного показника виникає при порівнянні «ефективності» їх діяльності.

Друге. Розробка та дотримання національної антикорупційної програми. Продовжуючи попередній пункт, варто зазначити, що діяльність та завдання антикорупційних органів обов'язково повинні відповідати загальнодержавним (місцевим) антикорупційним програмам. Дуже часто можна зустріти документи, які пропагують стратегічні, але непрогресивні дії у боротьбі з корупцією, а спосіб вчинення цього виду злочину передуює методам запобігання та боротьби з ним.

Третє. Застосування технологій електронного урядування та електронної демократії. У публічно-управлінській літературі під «електронним управлінням» розуміють форму виконання обов'язків державних органів та органів місцевого

самоврядування, яка забезпечує підвищення їх ефективності, прозорості та відкритості шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій. створення держави нового типу, спрямованої на задоволення потреб громадян. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами[3], з іншого боку, передбачає, що Україна забезпечує системний та всебічний розвиток електронного урядування. відповідно до вимог ЄС. З об'єктивної точки зору електронний уряд пов'язаний з електронною демократією і певною мірою взаємозалежний. Повноцінне та ефективне використання ресурсів електронного урядування неможливе без електронної демократії, оскільки це форма суспільних відносин, у яких громадяни та організації мають можливість брати участь у державному управлінні та брати участь у становленні держави. Зокрема, це стосується електронних тендерів, електронних консультацій, участі у розподілі коштів державного бюджету та електронних петицій.

Незважаючи на те, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій позитивно впливає на боротьбу з корупцією, особливо щодо їх впровадження в державне управління, до перегляду цього аспекту не можна підходити односторонньо [4]. Треба також враховувати окремий перелік ризиків, які виникають при реалізації:

- загроза захисту персональних даних і порушення зобов'язань щодо конфіденційності;
- ймовірність великих систематичних помилок;
- проблема обертових дверей полягає в постійному зростанні ІТ-проектів і витрат на консультування;
- переведення корупції в нову сферу.

Отже, розвиток інформаційних технологій та впровадження результатів у більшість сфер суспільного життя призводить до адаптації корупції до нових умов. Це стосується, зокрема, ухилення від сплати податків, незаконного витіснення конкурентів, відмивання грошей під час продажу цифрового продукту, маніпулювання персональними даними користувачів тощо. Перші кроки для запобігання цим явищам можна побачити в залученні кваліфікованих осіб на державну службу за рахунок підвищенням на порядки заробітної плати (особливо в НАЗК, ДБР тощо). Також вимагає правки закон України «Про запобігання корупції» [1], який передбачає конкретні стандарти корупції в цифровому середовищі, а також стандарти запобігання цьому виду корупції.

Підсумовуючи вищенаведене необхідно сказати, що нашій країні при побудові антикорупційної політики необхідно використовувати кращі практики зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 10.09.23).
2. Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення 10.09.23).
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-р#Text> (дата звернення 10.09.23).
4. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01. 2011 № 2939-VI. ВВР України, 2011. № 32. 20.Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 № 2493-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text> (дата звернення 10.09.23).

Юхименко Юліана Геннадіївна, здобувач вищої освіти
факультету торгівлі та маркетингу
Державний торгово-економічний університет, Україна

Науковий керівник: Гордополов Володимир Юрійович, д-р. екон. наук,
професор, професор кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торгово-економічний університет, Україна

ЗВ'ЯЗОК АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МАРКЕТИНГУ

Аналіз господарської діяльності підприємства — комплексне вивчення стану і розвитку господарської діяльності підприємства (фірми, компанії і т.п.) у взаємозв'язку з його технічним рівнем і соціальним розвитком колективу для оцінки виконання заданих показників, виявлення внутрішньогосподарських резервів і підвищення ефективності виробництва. [2] Маркетинг і аналіз господарської діяльності є важливими складовими в сучасному бізнес-середовищі, і їхній взаємозв'язок визначає не лише успішність, але і стійкість будь-якої компанії на ринку. Ця взаємодія становить основу стратегічного управління підприємством та призначена для досягнення ключових цілей і завдань.

Аналіз господарської діяльності підприємства є важливим етапом, що завершується пошуком та реалізацією можливостей для покращення та стимулювання економічного зростання підприємства. Ця процедура є ключовою для забезпечення його сталого успіху і здатністю конкурувати на ринку. [1]

Основою пошуку внутрішніх можливостей для покращення є результати аналізу, який включає в себе факторний аналіз та оцінку різних аспектів підприємства. Ці можливості визначаються загальною політикою управління, що відповідає обраній стратегії розвитку компанії, і встановлюють пріоритетні напрямки для посилення її господарської діяльності. [3]

В умовах сучасного ринкового середовища аналітики стикаються з різноманітними завданнями, які ставлять перед ними економічні реалії та потреби сучасних підприємств. Однак, насамперед, аналітик має розглядати господарську діяльність компанії в контексті взаємозв'язку з маркетинговими аспектами, щоб досягти успіху на ринку.

1. Аналіз зовнішнього середовища, включаючи ринкові тенденції та конкурентну ситуацію, є ключовим етапом в розумінні того, як компанія може взаємодіяти зі своїми клієнтами. Аналітик повинен дослідити стратегії та тактику компанії у відповідності до цих тенденцій та реалій ринку.

2. Аналіз господарської діяльності включає в себе об'єктивну оцінку економічних явищ і процесів, які відбуваються на підприємстві. Важливо розуміти, як ці явища впливають на результати маркетингових стратегій та продажі.

3. Аналітик має враховувати інформацію про ринок та результати аналізу господарської діяльності для обґрунтування та розробки ефективних бізнес-планів і маркетингових програм.

4. Важливим завданням є вивчення позитивних та негативних тенденцій у зміні оцінкових показників і встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними. Це

дозволить виокремити ключові моменти, які впливають на успішність маркетингових заходів.

5. Аналітик повинен виявити невикористані резерви у господарській діяльності компанії, що можуть бути використані для покращення результатів маркетингу і підвищення конкурентоспроможності.

6. На основі аналізу господарської діяльності та маркетингових даних, аналітик має розробити і обґрунтувати заходи, спрямовані на активізацію резервів та прийняття оптимальних управлінських рішень. Такий підхід дозволяє компаніям досягати більшої ефективності і успішності в конкурентному світі. [4]

Спільна робота маркетингу і аналізу господарської діяльності допомагає компаніям краще розуміти свою аудиторію і ринок. Маркетингові дослідження надають важливу інформацію про потреби, уподобання і побажання клієнтів, дозволяючи підприємствам створювати продукти та послуги, які відповідають попиту ринку. У цьому контексті аналіз господарської діяльності надає детальний огляд у внутрішні процеси компанії, її фінансову стабільність та ресурси, які можуть бути використані для задоволення ринкових потреб.

Додатково, аналіз господарської діяльності допомагає визначити ефективність маркетингових стратегій. Відстеження фінансових показників і результатів продажів дозволяє визначити, які маркетингові зусилля принесли найбільше прибутку і які можуть бути оптимізовані або відкореговані.

З іншого боку, маркетинг створює попит на продукцію чи послуги, і аналіз господарської діяльності допомагає вирішити, чи може компанія виробити або надати цей продукт в ефективний і конкурентоспроможний спосіб. Правильний баланс між попитом та можливістю поставки є ключовим фактором у стратегічному плануванні.

Взаємозв'язок маркетингу і аналізу господарської діяльності відображається на кожному етапі функціонування підприємства, починаючи від розробки продукту, закінчуючи моніторингом фінансових результатів. Послідовне використання цих двох компонентів створює можливість досягнення більшої конкурентоспроможності, стабільності та успішності на сучасному ринку.

Список використаних джерел:

1. Davydova O. I // Economic activity of enterprises: methodical aspects of assessment. Kharkiv, 2019. С. 2-4.
2. Аналіз господарської діяльності підприємства // Кафедра економіки підприємства та виробничого менеджменту: [Веб-сайт]. URL: https://epvm.vntu.edu.ua/?page_id=182 (дата звернення: 19.09.2023).
3. Взаємозв'язок управлінських рішень та аналізу господарської діяльності // Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / за ред. І. В. Сіменко, Т. Д. Косової. Київ, 2013. Тема 1. С. 16-19.
4. Пацула О. І. Теоретичні основи економічного аналізу // Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Львів, 2014. С. 11-32.

Іванова Оксана Володимирівна, здобувач вищої освіти
факультету економіки та менеджменту
Сумський національний аграрний університет, Україна

Науковий керівник: Славкова Олена Павлівна, д-р. екон. наук, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Сумський національний аграрний університет, Україна

МАРКЕТИНГОВА КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Конкурентна стратегія медичного закладу дозволяє їй відповісти на питання про те, як вона конкурує на цільовому ринку, завдяки чому вона може витримати конкурентний тиск і перемогти в конкурентній боротьбі. Хоча в різних джерелах ці стратегії мають різні назви - «конкурентні стратегії», «маркетингові стратегії», «підприємницькі стратегії», «корпоративні стратегії», «портфельні стратегії», «бізнес-стратегії» тощо, на нашу думку це поняття тотожні та означають як компанія може виступати на ринку та задовольняти потреби споживачів краще, ніж її конкуренти.

Маркетингова стратегія закладу охорони здоров'я стосується маркетингових аспектів функціонування закладу на всіх рівнях - корпоративному, стратегічному в галузях бізнесу, функціональному та інструментальному маркетингу, який також підтримується соціальною позицією вважає відомий вітчизняний експерт зі стратегічного маркетингу Н.В. Куденко. [1]. Отже, якщо стратегія організації охорони здоров'я полягає у «визначенні основних довгострокових цілей і завдань підприємства та затвердженні курсу дій, розподілі ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей» [2], то маркетингова стратегія охорони здоров'я - це визначення основних довгострокових цілей і завдань установи та затвердження курсу дій, розподіл ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей. Заклади охорони здоров'я – це набір методів і заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та задоволеності пацієнтів на ринку медичних послуг через маркетинг. Можна розглядати маркетингову стратегію як загальний вектор для досягнення цілей, поставлених на конкретний період усією установою і ґрунтуючись на думці Котлера Ф., Шаловіца Дж., Стівенса Р. Дж., можна вважати, що маркетингова стратегія зазвичай є невід'ємною частиною бізнесу стратегія, яка забезпечує широке управління всіма функціями організації [3].

Методологічні аспекти розробки конкурентних маркетингових стратегій включають визначення принципів, методів, моделей, класифікацій, механізму, підходів і схем. До загальних принципів, покладених в основу стратегії, належать конкурентний маркетинг, послідовність, безперервність, циклічність, науковість, комплексність, об'єктивність, ефективність, тимчасовість, простота, послідовність, ізолюваність, здійсненність, ефективність, економічна доцільність, моделювання та ін.

Оскільки підхід, орієнтований на пацієнта, має вирішальне значення в діяльності закладів охорони здоров'я, крім загальних принципів побудови конкурентоспроможних маркетингових стратегій, можна використовувати детальні

принципи: максимізація цінності пацієнта; зосередження на якості медичних послуг; створення унікального спектру послуг; акцентування уваги на сервісній складовій медичних послуг; задоволення попиту; визначення ключових факторів успіху; орієнтація на ціни платних пакетів послуг; перехід на оплату за цикл чи комплексну оплату; орієнтація на інновації в процесних, субміксах; орієнтація на цільовий сегмент ринку; оцінка тенденцій маркетингового середовища; орієнтація на оптимізацію витрат; органічне поєднання медичної, економічної та соціальної ефективності.

Найбільш доступним і алгоритмічним, на нашу думку, є покроковий процес створення стратегії охорони здоров'я. Теоретичною основою розробки механізму розробки та вибору стратегії маркетингової конкуренції закладів охорони здоров'я є стратегічне планування, стратегічний маркетинг та створення конкурентних переваг, а також підходи до системного, маркетингового, процесного, ситуаційного та стратегічного управління.

Існує два підходи до створення конкурентної стратегії: ресурсний і ринковий. З точки зору ресурсного підходу, стратегія кожного медичного закладу використовує саме той набір наявних ресурсів, завдяки якому підприємство досягне певної позиції на ринку. Ринковий підхід до створення стратегії передбачає протилежний підхід визначення потреби в коштах залежно від ринкової позиції лікувального закладу. У цілому можна сказати, що розглянуті підходи до побудови конкурентоспроможної маркетингової стратегії мають спільні риси: визначення напрямків розвитку закладу, попередній аналіз зовнішнього середовища закладу охорони здоров'я та аналіз внутрішніх можливостей і переваг, і слабкості. Враховуючи фінансовий стан медичної галузі та те, що переважна більшість закладів охорони здоров'я функціонує у формі некомерційних підприємств, вважаємо, що пріоритетом будуть ресурси (потенціал закладів охорони здоров'я), оскільки встановлення цілей це наявні ресурси закладу та потенціал без коштів неможлива не тільки ринкова ситуація, але й існування закладу. Під час реалізації стратегічних цілей першочергово необхідно вирішувати проблему нестачі медичних ресурсів (матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних).

Тому серед безлічі методів і підходів до розробки конкурентоспроможних маркетингових стратегій необхідно використовувати методи, які є найбільш вживаними та актуальними з точки зору охорони здоров'я. Вважаємо, що їх комплексне використання дозволяє топ-менеджменту отримувати максимально достовірні дані, які дозволять обрати ефективну конкурентну стратегію медичної установи.

Тому запровадження ефективної державної політики, спрямованої на вирішення проблем забезпечення конкурентних стратегій медичних закладів на ринку медичних послуг дасть суспільству можливість досягти сучасного, глобального соціально-економічного рівня.

Список використаних джерел:

1. Куденко Н. В. Дискусійні проблеми сутності і змісту маркетингової стратегії підприємства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2004. № 499. С. 72–78.
2. Chandler A.D. Strategy and Structure: A Chapter in the History of Industrial Enterprises. Cambridge, Mass, MIT Press, 1962. 460 p.
3. Kotler P., Shalowitz J., Stevens R.J. Strategic Marketing For Health Care Organizations: Building A Customer-Driven Health System. Jossey-Bass, 2008. 576 p.

Москаленко Катерина Дмитрівна, Магістрантка спеціальності
281«Публічне управління та адміністрування»
Центр дистанційного навчання (Придніпровський інститут), Україна

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Професійне навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в умовах сьогодення має важливе значення для розвитку держави, так як від виконання ними їх посадових обов'язків та надання послуг громадянам залежить ефективність державного управління та робота системи органів влади.

Сучасне суспільство дуже динамічне та постійно виникають нові умови та фактори, що в подальшому впливають на роботу державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, тому їм потрібно швидко вчитися, адаптуватися та реагувати на нові виклики та умови, щоб виконувати свої обов'язки на належному рівні.

Професійний розвиток державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування – безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей [4].

Висока результативність та ефективність підвищення кваліфікації досягається, зокрема, завдяки постійній взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з навчальними закладами та учасниками освітнього процесу, швидкості реалізації інноваційної стратегії як логічного кроку в розвитку державного управління до створення ефективного інституту державної служби. З прийняттям у 2015 році нового закону «Про державну службу» [2] система підвищення кваліфікації потребує врегулювання певного механізму налагодження постійного діалогу між надавачем послуг з підвищення кваліфікації та замовниками, тобто державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування на всіх рівнях.

Відповідно до Положення «Про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» професійне навчання – це набуття та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок державними службовцями, головами місцевих державних адміністрацій, їх першими заступниками та заступниками, посадовими особами місцевого самоврядування, що забезпечує відповідний рівень їх професійної кваліфікації для їх професійної діяльності [3].

Види професійного навчання:

- підготовка за магістерськими програмами;
- підвищення кваліфікації;
- стажування;
- самоосвіта.

Основним видом професійної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні стало підвищення кваліфікації. Програми

підвищення кваліфікації поділяються на два види – це загальні професійні та короткострокові, тому розглянемо більш детально саме підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Відповідно до зазначеного Положення [3], підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування – це навчання з метою оновлення та набуття умінь, знань, навичок і здатності виконувати завдання та обов'язки, необхідні для провадження професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування.

В Україні створена система підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, до якої входять навчальні заклади, що мають ліцензію за освітньо-професійною програмою спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», а також інші навчальні заклади у сфері державного управління. Організаційна структура цієї системи складається з двох рівнів: центрального та регіонального.

Програми підвищення кваліфікації за змістом навчання поділяються на загальні і спеціальні, які в свою чергу поділяються на за тривалістю та інтенсивністю на [3]:

- професійні або сертифікатні програми – довгострокові програми підвищення кваліфікації обсягом не менше двох кредитів ЄКТС;
- короткострокові програми – короткострокові програми підвищення кваліфікації обсягом 0,2 –1 кредит ЄКТС.

Слід зазначити, що для ефективного функціонування системи професійного навчання потрібно створити дієву систему моніторингу потреб у підвищенні кваліфікації, а саме чітко визначити, кому потрібно підвищити кваліфікацію, які знання і уміння необхідні кожному конкретному державному службовцю або кожній цільовій групі слухачів для створення відповідних навчальних програм під конкретного замовника [1]. Також до моніторингу потреб входить аналіз контингенту слухачів-учасників навчання: Хто буде брати участь у підвищенні кваліфікації? Який навчальний матеріал для них має значення? Що слухач очікує від навчання? Якими знаннями та досвідом уже володіє слухач? Потрібно враховувати різницю між слухачами, їхньою попередньою підготовкою, у їхній зацікавленості та мотивації, в умовах роботи тощо.

Процес підвищення кваліфікації державних службовців і працівників органів місцевого самоврядування є актуальною проблемою та передумовою розвитку їх кваліфікації протягом усього професійного життя. Перспективою подальших досліджень є розширення методів удосконалення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Орлів М.С., Онищук С.В Менеджмент людських ресурсів: конспект лекцій. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. 140 с.
2. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
3. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text>.
4. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennyakonceptciy>.

Бабакова О.В., здобувач магістерського освітнього ступеня

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

РОЗВИТОК НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Проблема прийняття ефективних рішень у сфері забезпечення права на пенсійне забезпечення завжди була і буде актуальною, оскільки воно вважається «найважливішою складовою добробуту громадян, яке демонструє дійсне бажання країни дотримуватись принципів гуманізму щодо тих, хто віддав суспільству працю, інтелект, здоров'я» [1].

Одне із таких рішень - розвиток накопичувального пенсійного забезпечення, який має на меті покращити соціальний захист майбутніх пенсіонерів, підвищити рівень та якість їх життя. Накопичувальне пенсійне забезпечення передбачає додаткові пенсійні виплати до пенсії, яку людина отримуватиме за солідарною системою. Про неспроможність солідарної системи пенсійної системи справитися із завданнями, які на неї покладені відповідно до Конституції України свідчить низка проблем, серед яких: «вкрай низький розмір пенсій більшості громадян, що досягли пенсійного віку, дефіцит пенсійного фонду, надмірне навантаження кількості пенсіонерів на осіб, що сплачують ЄСВ» [2] та інші. Зокрема, середній розмір пенсії в Україні станом на 1 липня 2023 року становить 5311,44 грн., тоді як мінімальна заробітна плата в Україні становить 6700 грн. Такий розмір пенсії не може забезпечити задовільні стандарти життя людині. Водночас, ресурс збільшення пенсій за солідарною системою обмежений внаслідок чинників демографічного, правового та соціально-економічного характеру.

Демографічним трендом в Україні, як і в світі, є зменшення народжуваності та збільшення тривалості життя людей похилого віку. Але в Україні ці демографічні процеси відбуваються більш швидкими темпами, порівняно з рештою країн світу. За даними ООН, Україна входить у топ-15 країн із найвищими темпами скорочення населення. Це скорочення відбувається за рахунок працездатного населення. В Україні зараз на одного працюючого припадає, згідно статистичних даних, один пенсіонер. До 2050 року співвідношення між чисельністю населення працездатного та пенсійного віку в Україні збільшиться майже вдвічі, тобто на одну працездатну особу припадатиме два пенсіонери [3].

Міграційні процеси в Україні також зменшують чисельність працездатного населення. Традиційно працівники працевлаштовуються за кордоном з огляду на незадовільний розмір трудових доходів в Україні. Воєнні дії на території України теж значно збільшили обсяги міграції працездатного населення. Зменшення працездатного населення в Україні обумовлює зараз та обумовить в майбутньому зменшення чисельності платників ЄСВ.

Зменшення обсягів сплаченого ЄСВ викликано і запровадженням нового податкового режиму. Роботодавець під час нарахування заробітної плати найманому працівнику повинен сплатити 22% ЄСВ, а ФОП на спрощеній системі оподаткування, незалежно від розміру доходу, має право сплатити мінімальний розмір ЄСВ – 22% від

мінімальної заробітної плати [2].

Недоотримання ЄСВ відбувається через сплату працівникам заробітної плати «у конвертах», а також через нелегальну трудову діяльність зайнятих осіб.

Подібна ситуація зумовлює дефіцит коштів Пенсійного фонду України. За дев'ять місяців 2022 року Пенсійному фонду України надано трансфертів з державного бюджету обсягом 147 млрд. грн. При цьому власні доходи фонду становили 289 млрд. грн. або 66,4% його загальних доходів [4].

Для впровадження другого рівня пенсійного забезпечення у Верховній раді України було зроблено 15 спроб. Останній раз народними депутатами було винесено проєкт Закону України «Про накопичувальне пенсійне забезпечення» (законопроект за реєстр. № 9212) [5]. Перевагами законопроекту мали стати:

- збереження розміру ЄСВ, частина якого буде накопичувальним внеском. Розмір накопичувального внеску, який сплачується роботодавцями, буде збільшуватися протягом трьох років (перший рік – 1%; другий рік – 1,5; третій рік – 2%);

- співфінансування внесків, яке буде відбуватися на паритетних засадах за рахунок держбюджету. Тобто держава також буде сплачувати таку ж суму накопичувального внеску як і роботодавець. Наприклад, роботодавець у перший рік щомісяця перераховує 1% від фонду заробітної плати на персональні рахунки в державний Уповноважений пенсійний фонд і з Державного бюджету також щомісяця буде надходити 1% від фонду заробітної плати;

- можливість збільшувати самостійні внески за бажанням працівника, які також будуть співфінансуватися державою на паритетних засадах;

- добровільна участь у накопичувальній пенсійній системі – за системою «автозапису», тобто на умовах автоматичного запису з правом відмови. Систему «автозапису» схвально сприймає Світовий банк;

- спадковість пенсійних накопичень у разі, якщо людина піде з життя;

- поетапне впровадження накопичувальної пенсійної системи, яка у перші три роки буде державною. Страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, компанії з управління активами долучаться до системи накопичень, коли структура регулювання та нагляду за небанківським приватним сектором, правоохоронна система будуть спроможними їх контролювати.

Наразі ухвалення законопроекту у першому читанні не відбулося. Серед головних причин такої ситуації експерти називають неготовність фінансової системи та приватного сектору, відсутність правової бази регулювання і нагляду за фінансовими установами, які будуть залучені до накопичень.

На нашу думку, цей законопроект має бути доопрацьованим відповідно до експертизи фахівців у різних галузях права та професійних сферах. Станом на зараз бачимо наступні ризики його імплементації:

- в законопроекті передбачено складну структуру накопичувальної пенсійної системи (платники накопичувального внеску, учасники системи, авторизовані пенсійні фонди, авторизовані компанії з управління активами, авторизовані зберігачі, авторизовані адміністратори, авторизовані страхові організації, авторизовані банки, адміністратор Єдиного соціального реєстру, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику), адекватне функціонування якої в умовах «дефіциту» контрольної функції в

країні буде важко забезпечити. Наприклад, державний контроль у сфері соціально-трудових відносин запроваджено дуже давно, але випадки правопорушень у цій сфері трапляються досить часто;

- майже за всі правопорушення у функціонуванні накопичувальної пенсійної системи передбачено відповідальність до 150 000 000 грн – така редакція без диференціації фінансових санкцій за серйозністю правопорушень є передумовою суб’єктивізму при прийнятті остаточного рішення щодо порушника;

- зустрінеться різне трактування бази розрахунку обмеження виплат з Державного бюджету України. У Ст. 8 законопроекту зазначено, що: «за рахунок коштів державного бюджету ... здійснюється нарахування та сплата додаткового накопичувального внеску за платників, ... у розмірі, який дорівнює сумі сплаченого накопичувального внеску платниками, ..., але не більше 3 відсотків від розміру середньої заробітної плати у розрахунку на одного учасника системи загальнообов’язкового накопичувального пенсійного забезпечення на рік». У Пояснювальній записці до законопроекту редакція інша: «Держава буде співфінансувати такі внески на паритетних засадах в межах 3 відсотків від розміру середньої заробітної плати за видами економічної діяльності у середньому по економіці». Зі статистики ринку праці відомо, що середня заробітна плата за видами економічної діяльності і середня заробітна плата по економіці це різні величини. Середня заробітної плати у розрахунку на одного учасника системи загальнообов’язкового накопичувального пенсійного забезпечення на рік також буде відрізнятися від величин, які зазначено у Пояснювальній записці. Тобто важливо конкретизувати величину від якої буде розраховуватися 3%.

Список використаних джерел:

1. Лопушняк Г. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та проблеми реформування. Державне врядування: наук. вісн. Вип. 7. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2011. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26946/lopushnyak.pdf>.
2. Лопушняк Г.С., Леонтенко О.М. Пенсійне забезпечення в Україні: аналіз стану в умовах світових інтеграційних процесів. Актуальні проблеми економіки. 2020. №7-8. С. 105-115. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2020/07/07-8.20._note_ukr_Lopushnyak-H.S.-Leontenko-O.M.-105-115.pdf.
3. У Раді знову пропонують запровадити накопичувальні пенсії: хто і як має брати участь у системі. – URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/19/infografika/suspilstvo/radi-znovu-proponuyut-zaprovadyty-nakopychuvalni-pensiyi-xto-yak-maye-braty-uchast-systemi>.
4. Система пенсійного забезпечення громадян: чи можна врятувати пенсії для українців. – URL: https://razumkov.org.ua/images/2022/11/15/sys_pens_zab.pdf.
5. Проект Закону України «Про накопичувальне пенсійне забезпечення» (законопроект за реєстр. № 9212). – URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41768>.

Волошина Тетяна Іванівна, здобувач вищої освіти
факультету економіки та менеджменту
Сумський національний аграрний університет, Україна

Науковий керівник: Славкова Олена Павлівна, д-р. екон. наук, професор,
завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Сумський національний аграрний університет, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Основною діяльністю галузі в сфері охорони здоров'я є зведення законів та нормативних актів що забезпечують ефективне функціонування. Реформа системи охорони здоров'я в Україні загалом відповідає європейським стандартам, але супроводжується деякими недоліками. На думку М. Щербиніної та І.Скирди, це: відсутність чітко визначених цілей; постійний перегляд стратегій реформ; відсутність чіткої політики, що забезпечує реалізацію прийнятих рішень; ігнорування науково обґрунтованих або апробованих практичними підходами, формами та методами перетворення; вони мають значний вплив на прийняття рішень лобістськими групами; низька швидкість реалізації; неузгодженість і суперечливість дій [1].

Аналіз літератури, присвяченої правовому регулюванню охорони здоров'я, показує, що науковці формулюють як загальні пропозиції щодо вдосконалення медичного законодавства, так і пропозиції, що безпосередньо стосуються окремих проблем чи нормативного законодавства.

Пріоритетним завданням Т. Сидоренко вважає розробку та прийняття єдиної державної програми реформування галузі охорони здоров'я, яка має передбачати: створення правових, економічних та управлінських механізмів реалізації конституційних прав громадян України на здоров'я, догляд, медична допомога та медичне страхування; забезпечення гарантованої якості безоплатної спеціалізованої медичної допомоги в обсязі, визначеному законодавством; формування контрольованого ринку платних медичних послуг, сприяння діяльності закладів охорони здоров'я всіх форм власності, створення умов для задоволення потреб населення у сфері охорони здоров'я; запровадження системи соціально-економічної активізації здорового способу життя, обмеження реклами алкоголю, тютюну та інших шкідливих для здоров'я речовин тощо. [2]. Т. Савіна надає пропозиції щодо розробки та прийняття концепції кадрової політики охорони здоров'я, а також нормативно-правових актів щодо вдосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних, медичних та фармацевтичних кадрів. [3].

Ухвалення закону про обов'язкове медичне страхування є важливим для України. Поки що підготовлені лише законопроекти в цьому напрямку. Проаналізувавши перші тринадцять відповідних законопроектів такі вчені як Козьменко С.М. та Охріменко І.О. вважають, що вони через свої недоліки не забезпечать досягнення мети та завдань загальнообов'язкового державного медичного страхування. Основною проблемою є те, що не був вироблений комплексний підхід до реформування сучасного механізму фінансування вітчизняної галузі охорони здоров'я на основі

обов'язкового медичного страхування. Багато моментів або не показано в законодавстві або повідомляється фрагментарно. Деякі із запропонованих стандартів не узгоджуються між собою навіть в межах однієї законодавчої пропозиції [4].

Однією з проблем сучасної вторинної та третинної медичної допомоги є те, що вона надається лише за місцем проживання. В Україні немає жодного нормативно-правового акта, який би обмежував види вторинних благ за місцем реєстрації. На практиці, однак, у вторинних лікарнях пацієнти повинні мати зареєстроване місце проживання або підтвердження проживання в закладі, який обслуговується. В іншому випадку пацієнти сплачують «благодійні внески» або здійснюють інші неофіційні платежі вважає Мирний М. [5].

Більшість науковців вказують на необхідність законодавчих змін і доповнень до медичної реформи. Зокрема, Корнілова О.В. рекомендує чіткий і вичерпний перелік невідкладних змін, що необхідно зафіксувати в наказі МОН України «Порядок надання вищого (вищого) кваліфікаційного рівня» медична допомога в екстрених випадках». медичне обслуговування [6].

Під основними напрямками вдосконалення нормативно-правового регулювання адміністративного управління охороною здоров'я є коригування державної (публічної) політики щодо визначених цілей, принципів і завдань і з цією метою прийняття комплексного закону, що регулює державно-фінансові відносини в сфері первинної, вторинної та третинної медичної допомоги. На даний час законодавці більше уваги приділяють питанням пов'язаним з воєнними діями але є надія, що в найближчі терміни Верховна рада повернеться до питань нормативно-правового забезпечення адміністративного управління в сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Щербиніна М.Б., Скирда І.Ю. Реформа системи охорони здоров'я України: проблеми сьогодення. URL: <http://www.mifua.com/archive/article/26830> (дата звернення 10.09.23).
2. Сидоренко Т. М. Правові засади формування галузі охорони здоров'я: стан, проблеми, перспективи розвитку. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6764 (дата звернення 10.09.23).
3. Савіна Т.В. Нормативно-правове регулювання кадрової політики системи охорони здоров'я в Україні. Державне управління: теорія та практика. 2017. № 1. С. 120–128.
4. Козьменко С.М., Охріменко І.О. Аналіз законодавчих ініціатив щодо обов'язкового медичного страхування. URL: <http://insurance.uabs.edu.ua/uk/biblioteka/statti/289-analiz-zakonodavchykhinitiatyv-shchodo-obov-iazkovoho-medychnoho-strakhuvannia-v-ukraini.html> (дата звернення 10.09.23).
5. Мирний М. Після реформи вторинної і третинної ланки меддопомоги «прописка» не відіграватиме жодної ролі URL: <https://zmina.info/articles/reyestracziya-misczya-prozhyvannya-vse-shhevplyvaye-na-nadannya-vtorynnoyi-i-tretynnoyi-medychnoyi-dopomogy/>. (дата звернення 10.09.23).
6. Корнілова О.В. Поняття та основні ознаки третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Право і суспільство. 2019. № 6. С. 161–164.

СЕКЦІЯ 5. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Пономаренко Дмитро Дмитрович, здобувач вищої освіти
факультету права та політології
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова, Україна

Науковий керівник: Сухицька Наталія Валеріївна, канд. юрид. наук,
доцент, доцент кафедри соціальної політики
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова, Україна

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ В СИСТЕМІ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Огляд міжнародних договорів в контексті трудового законодавства

Основними інструментами для досягнення гармонізації та стандартизації трудового законодавства між державами є міжнародні договори. Договори встановлюють загальноприйняті стандарти та положення щодо трудових відносин і відіграють важливу роль у захисті прав працівників, гарантуванні належного робочого середовища та заохоченні соціального діалогу між роботодавцями та працівниками на міжнародному рівні. Крім того, вони служать засобом узгодження національної політики з загальновизнаними міжнародними стандартами. Аналіз та вивчення міжнародних договорів у контексті трудового законодавства має вирішальне значення при розбудові сучасної системи трудових відносин.

Україна є активним учасником різноманітних міжнародних організацій, що займаються питаннями праці та прав працівників.

Пріоритет міжнародних договорів над національним законодавством. та вплив європейських стандартів.

Згідно Конституції України міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, є частиною внутрішнього законодавства країни. Якщо внутрішній закон України суперечить ратифікованому міжнародному договору, застосовують норми міжнародного договору. Отже норма дає можливість гарантувати виконання міжнародних зобов'язань України в сфері трудового законодавства, незалежно від внутрішніх законів. [1]

Україна прагне інтеграції до Європейського Союзу, що передбачає виконання європейських стандартів у галузі трудових відносин, включаючи виконання положень Європейської соціальної хартії.

Європейські стандарти, особливо ті, що визначені Європейською конвенцією з прав людини (ЄКПЛ) та соціальними хартіями Європейського Союзу та Ради Європи, впливають на трудове законодавство України. Прикладом може бути відповідність міжнародним стандартам: Щоб стати повноправним членом ряду європейських інституцій, Україні потрібно було привести своє трудове законодавство у відповідність із європейськими стандартами. Це стосується, зокрема, визначення та запобігання дискримінації на робочому місці, захисту прав робітників та норм безпеки праці. [7]

Україна та міжнародні стандарти праці.

Україна є членом Міжнародної організації праці (МОП) і ратифікувала ряд конвенцій МОП, які встановлюють основні стандарти праці, зокрема в галузі безпеки та охорони праці, соціального захисту, трудових відносин тощо. Серед них:

- Конвенція про примусову або обов'язкову працю (№29): Забороняє використання примусової праці в будь-яких її формах, за винятком деяких випадків, зазначених в самій конвенції.

- Конвенція про вільний вибір професії і повне зайнятість (№122): Визначає зобов'язання держав вдосконалювати свою політику зайнятості з метою забезпечення права громадян на вільний вибір професії та ефективного права на працю.

- Конвенція про мінімальний вік прийняття на роботу (№138): Встановлює загальні норми щодо мінімального віку для прийняття на роботу, щоб запобігти дитячій праці.

- Конвенція про найгірші форми дитячої праці (№182): Передбачає невідкладні заходи для забезпечення заборони та ліквідації найгірших форм дитячої праці.

- Конвенція про дискримінацію у сфері зайнятості та професії (№111): Зобов'язує держави боротися з дискримінацією у сфері трудових відносин.

Україна ратифікувала ще ряд інших конвенцій МОП, які впливають на різні аспекти трудових відносин в країні.

Отже ратифікація конвенцій МОП зобов'язує Україну привести своє національне законодавство у відповідність із міжнародними стандартами, що позитивно впливає на становище працівників в країні. [6]

Білатеральні угоди з іншими країнами та приклади інших міжнародні договори, підписаних Україною

Україна уклала ряд двосторонніх договорів з іншими країнами у сфері соціального захисту та взаємного визнання трудового стажу. Це спрощує процеси міграції та працевлаштування українців за кордоном. Висновок: Ці угоди сприяють мобільності робочої сили, взаємному визнанню кваліфікацій та захисту прав українських громадян у зарубіжних державах. [8]

Інші міжнародні договори:

- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) - має на меті посилення політичних та економічних зв'язків між Україною та ЄС, включаючи створення зони вільної торгівлі. [2]

- Енергетична хартія (1991 р.) - міжнародний договір, який регулює співпрацю в енергетичній галузі, зокрема, транзит енергоресурсів. [3]

- Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) - Україна приєдналась до неї у 1997 році, зобов'язуюсь дотримуватися її норм щодо захисту основних прав і свобод особи. [4]

- Договір про співпрацю та дружбу між Російською Федерацією та Україною (1997 р.) - мав на меті підтвердити принципи взаємовідносин, включаючи визнання територіальної цілісності та взаємні гарантії. [5]

Міжнародні договори відіграють ключову роль у формуванні та розвитку трудового законодавства України. Вони визначають основні принципи, норми та стандарти, яким має відповідати внутрішнє законодавство, гарантуючи захист прав та інтересів працівників, а також відкриваючи нові можливості для міжнародного співробітництва в галузі праці.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, стаття 9. URL: (<https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>).
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) URL: (<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>).
3. Енергетична хартія (1991 р.): URL:(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056).
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) URL:(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text).
5. Договір про співпрацю та дружбу між Російською Федерацією та Україною (1997р.). URL:(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text).
6. Список Конвенцій МОП, ратифікованих Україною. URL:(<https://www.fpsu.org.ua/yuridicheskie-konsultatsii-2/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-robota/2545-spisok-konventsij-mop-ratifikovanikh-ukrajinoyu-stanom-na-29-zhovtnya-2013-r>).
7. Європейська соціальна хартія, Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL:(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text).
8. Угоди України з іншими країнами в сфері трудових відносин (приклад: Угода з Канадою). URL:(<https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=23be7ba3-2944-42b2-be32-463470e3fdff&title=OnovlenaUgoda>).

Уласовська Роза Андріївна, курсант

Національна академія Державної прикордонної служби
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна

ПІДСТАВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ

Наявність підстав є необхідною умовою для належної реалізації суб'єктами права прав та обов'язків. Термін «підстава» загальноживаний у всіх галузях права. Правильне розуміння терміну «підстава» в кожному окремому випадку відіграє важливу роль. Наприклад, правильність визначення та застосування такого терміну може залежати від кваліфікації правопорушень (підстави, що виключають злочинність діяння), визначення правомірності дій уповноваженої особи (підстави для проведення слідчих дій), визнання наявності чи відсутності прав чи обов'язків (підстави власності) та інших правових наслідків (підстави банкрутства, підстави для відкриття провадження) тощо.

Слід зазначити, що, згідно з лінгвістикою, велика кількість термінів може мати кілька значень одночасно, тобто їм властива багатозначність. Термін «земля» не є винятком: згідно зі Словником української мови він має кілька значень.

По-перше, «грунт» визначається як опорна частина будь-якого об'єкта і має пряме значення.

Друге значення визначається переносно: «головне ґрунтується на», «тобто пояснюється, виправдовується, поведінка, вчинок тощо кого-небудь». Це значення також включає терміни «наукове обґрунтування» та «на підставі чого».

Виходячи з наведеного нижче, можна зробити висновок, що в загальному семантичному значенні термін «основа» розуміється як опора предмета або основа явища і вживається відповідно в прямому та переносному значенні.

У юриспруденції загальне розуміння терміну «підстава» однакове в усіх галузях права, законодавстві чи відповідних наукових дисциплінах, але має своє відповідне галузеве чи інституційне «забарвлення».

Наприклад, у курсі навчальної дисципліни теорія держави і права термін «підстава» вживається переважно в контексті підстав юридичної відповідальності та підстав, що виключають юридичну відповідальність.

Розглядаючи підстави юридичної відповідальності, теорія держави і права визначає їх як сукупність обставин, за яких вона (відповідальність) можлива і доцільна, і поділяє наявні підстави на фактичні та юридичні. Відповідно до фундаментального характеру науки теорії держави і права, проводячи аналогію, можна поширити це «загальнотеоретичне» визначення та той конкретизований поділ для ідентифікації будь-яких видів терміна «підстава».

Таким чином, у контексті права людини на захист підстави захисту слід розглядати як сукупність обставин, за яких він (захист) можливий і доцільний.

Як зазначалося раніше, право людини на захист існує самостійно як окреме право людини, яке водночас є юридичною гарантією інших прав. Цей особливий статус також пов'язаний зі специфікою підстав для права людини на захист.

Будь-який правовий інститут може існувати у вигляді відповідних норм права (правових підстав), але він не діє одночасно. Саме дія фактичних підстав (наприклад,

порушення інших прав людини) підтверджує особливий характер права на захист і можливість переходу його стану з «сплячого режиму» в динамічний – стан його реалізації.

Право на захист розглядається в науковій літературі у вузькому та широкому розумінні: при виконанні охоронних функцій (превентивного характеру) та під час реалізації безпосередньо охоронної та правоохоронної функцій. Реалізація охоронної та правоохоронної функцій можлива лише за наявності таких фактичних підстав, як порушення прав людини. Водночас захисні функції превентивного характеру реалізуються в «статичному» стані: правовою основою в цьому випадку є норми права, які встановлюють заборону порушення прав людини та надають можливість її захисту у разі порушення цієї заборони. Тоді може бути фактична підстава фактичної відсутності порушень прав людини, та фактична реалізація права на захист у вузькому розумінні. Усе це свідчить про ефективну захисну дію права людини на захист.

Крім викладеного раніше поділу підстав на фактичні та юридичні, можна класифікувати підстави захисту за іншими ознаками.

Наприклад, пряма підстава необхідної оборони Н.І. Уздимаєва визначає страх людини. «Допоможи собі сам» - незаперечний постулат, який лежить в основі життя будь-якої людини. «Словник української мови» пояснює термін «страх» як стан хвилювання, тривоги, хвилювання, викликаний очікуванням чогось неприємного, небажаного. Оскільки ці емоції є внутрішнім ставленням людини, можна зробити висновок, що страх (як основа самозахисту в наведеному прикладі) є внутрішньою основою, тоді як згадане раніше «щось неприємне, небажане» (дії чи події, які можуть завдати шкоди) - це зовнішня підстава для захисту. На нашу думку, страх не слід розглядати як єдину безпосередню підставу для захисту. До альтернатив можна віднести почуття справедливості, обурення, альтруїзм тощо.

Крім того, можна класифікувати підстави для захисту за галузевою чи інституційною ознакою. Таким чином, підстави захисту в кримінальному процесі можна поділити на підстави захисту в підінститутах захисту підозрюваного, обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Враховуючи те, що оборона поділяється на стихійну і планову, можна також поділити підстави на такі, що вимагають невідкладних оборонних дій, і такі, що дозволяють з часом здійснити оборонні дії. Слід зазначити, що «терміновість» і «з часом» є оціночними категоріями, тому класифікація підстав для запропонованого поділу може відбуватися лише в кожному окремому випадку з урахуванням усіх обставин.

Необхідно відрізнити підставу захисту від приводу захисту. На законодавчому рівні визначення «підстави» та «привіду» мають схоже значення, але не тотожні. Так, відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» підставою для застосування спеціальних заходів безпеки є наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю або власності. Водночас у частині 2 статті 13 зазначеного Закону наголошується, що підставою для застосування до судового виконавця спеціальних заходів безпеки може бути заява судового виконавця або його близького родича, звернення керівника відповідного державного органу або —отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу та майну осіб, які захищаються.

Порівняльний аналіз визначення підстави (відомості, відомості) та можливого

варіанту розуміння приводу (як відповідної заяви, звернення, звіту тощо) свідчить про необхідність розмежування таких визначень за змістом. Важливо підкреслити, що реалізація права чи обов'язку повинна здійснюватися за наявності для цього підстави та приводу.

Підсумовуючи, слід зазначити, що в контексті права людини на захист розуміння терміну «підстава» подібне до його визначення в інших правових інститутах. Існуючий нині в теорії права поділ підстав на фактичні та юридичні також можна використовувати для класифікації підстав захисту. Крім того, можлива класифікація за іншими критеріями.

Кубряк Владислав Олександрович, здобувач вищої освіти

2 курсу магістратури юридичного факультету

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

РОЗБІЙ І ЙОГО ВІДМІННІСТЬ ВІД БАНДИТИЗМУ

Бандитизм згідно зі ст. 257 КК з об'єктивної сторони характеризується: організацією озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб; участю в такій банді; або участю у вчинюваному нею нападі. Безпосередньо об'єктивна сторона даного злочину виконується в таких формах як організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб.

Організація озброєної банди – це сукупність дій по об'єднанню осіб для вчинення нападів на громадян або на підприємства, установи, організації.

Таким чином, важливою частиною об'єктивної сторони бандитизму є напад. Відповідно до п. 18 Постанови Пленуму Верховного суду «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» обов'язковими ознаками організації банди є мета цієї діяльності - вчинення нападів - та озброєність її учасників або хоча б одного з них (в останньому випадку інші учасники мають знати про це й усвідомлювати можливість застосування зброї під час нападів) [1].

Те ж саме можна сказати і про розбій, адже однією з цілей злочинців є напад з метою заволодіння чужим майном. Таким чином, це ілюструє, що такі злочини як розбій і бандитизм мають низку спільних ознак.

Під нападом у складі розбою слід розуміти раптову, несподівану для потерпілого, короткочасну, агресивну, насильницьку дію, спрямовану на протиправне заволодіння чужим майном. Напад може бути як відкритим, так і таємним (наприклад, нанесення удару потерпілому з-за спини). За цією ознакою розбій відрізняється, з одного боку, від крадіжки, з іншого, - від грабежу.

До того ж, тотожними в таких злочинах як напад і бандитизм є наслідки вчинення злочину передбаченого ст. 257 та ч. 4 ст. 187 ККУ, адже обидва мають ступінь тяжких або особливо тяжких злочинів. Крім того, до спільних ознак досліджуваних складів злочинів можна віднести і озброєність організованих груп, що вчиняють бандитизм чи розбій. Проте, є і відмінності, оскільки, виходячи з диспозиції статті 257 ККУ зброя (мається на увазі вогнепальна, холодна та вибухова зброя) є обов'язковою ознакою банди, і використання інших засобів виключає кваліфікацію за статтею 257 ККУ, чого про організований розбій сказати не можна[2].

Проаналізувавши вищенаведене, можна зробити висновок про схожість досліджуваних складів злочинів. Проте, є і низка відмінних рис цих злочинів, які дозволяють їх відмежувати. На них варто зупинитися детальніше.

Так, на відміну від розбою, вчинюваного організованою групою, при організації банди ніколи не буває елементу стихійності або випадковості. Банда – це більш організоване і стійке злочинне формування: її справами звичайно займаються один або кілька організаторів, попередній зговір учасників доповнюється розподілом ролей, круговою порукою, з елементами ієрархії, створенням матеріального фонду для

потреб банди в цілому та окремих її учасників).

Також ці злочини різняться ступенем стійкості, для розбою, вчиненого групою осіб, не є обов'язковим ієрархічне підпорядкування, чіткий розподіл ролей тощо.

Однією з найважливіших відмінностей є те, що бандитизм – один з небагатьох злочинів, який має усічений склад, і відповідно, законодавець переносить момент завершення злочину на більш ранню стадію виконання, тому бандитизм вважається вчиненим з моменту організації банди, не залежно від того чи були вчинені збройні напади чи ні. Розбій же вважається закінченим лише у випадку застосування насильства, відповідно вчинення нападу, не зважаючи на те чи мало місце заволодіння майном. Тому можна зробити висновок, що наявність в ККУ такого складу злочину, як бандитизм має важливу превентивну функцію, яка забезпечує кримінальну відповідальність за створення банди, а не за шкоду нанесену суспільним відносинам.

Необхідно зазначити, що ще однією рисою цих злочинів є момент, з якого вони вважаються закінченими. Так, бандитизм вважається закінченим з моменту організації банди, незалежно від того, чи встигла вона завершити напад, чи ні. Розбій, в свою чергу, вважається закінченим з моменту нападу, тобто з моменту застосування насильства, незалежно від того, чи вдалося винним особам заволодіти майном, чи ні.

Важливою ознакою, за якою можна провести розмежування розбою та бандитизму є застосування насильства. Так, відповідно до ч.1 ст. 187 КК України, розбій завжди вчиняється з застосуванням насильства. Так, таке насильство може бути небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або цей злочин може вчинятися з погрозою застосування такого насильства.

Насильство при розбої застосовується до особи, яка зазнала нападу. Під такою особою слід розуміти власника майна, особу, у володінні чи під охороною якої перебуває майно, на яке здійснюється посягання, а так само інших осіб, які перебувають на місці вчинення розбою і можуть, на думку винного, перешкодити йому у заволодінні чужим майном.

Під насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, слід розуміти заподіяння їй легкого тілесного ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження (останнє кваліфікується за ч. 4 ст. 187), а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння.

Застосування до особи без її згоди наркотичних засобів, психотропних, отруйних чи сильнодіючих речовин (газів) з метою заволодіння чужим майном слід розглядати як насильство, і, якщо воно було небезпечним для її життя або здоров'я, кваліфікувати такі дії за відповідною частиною ст.187. Якщо застосування таких засобів було небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, але не призвело до заподіяння легкого тілесного ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності; середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, вчинене треба кваліфікувати як розбій лише за умови, що винна особа усвідомлювала можливість заподіяння таких тілесних ушкоджень. За певних обставин такі дії слід додатково кваліфікувати за ч. ч. 2 або 3 ст. 314 [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що розбій, який вчинений організованою групою і бандитизм, хоча і мають низку спільних ознак, проте є окремими злочинами,

які відрізняються родовим об'єктом, метою, ступенем стійкості та озброєністю, що обов'язково необхідно враховувати при кваліфікації цих злочинів.

Список використаних джерел:

1. Постанова Пленуму ВСУ «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 № 13 // Вісник ВСУ. – № 1. – С. 25–27.
2. Балега Н.В. Відмінність бандитизму від створення злочинної організації // «Молодий вчений» № 4 (56) - квітень, 2018 р-650-654.
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар у 2 т.: том 2 : Особлива частина // Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2017.

Ляхвацька Марія Віталіївна, здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту права та політології
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Науковий керівник: Сухицька Наталія Валеріївна, канд. юрид. наук,
доцент, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

ТРУДОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Введення воєнного стану в Україні зумовило новий етап у розвитку трудового права, який розпочався після 24 лютого 2022 року. Виявилось, що саме сфера застосування праці, в якій переплітаються життєво важливі інтереси мільйонів громадян України, потребувала негайної реакції від законодавця з метою забезпечення її нормального функціонування. Суперечності між інтересами працівників і роботодавців, які є неминучими й за мирних часів, в умовах воєнного стану ще більше загострилися, потребували втручання з боку держави за допомогою належного правового регулювання у вигляді прийняття нових законів, внесення змін та доповнень до чинних законодавчих актів [1, с.377].

Відповідно, Верховна Рада, реагуючи на потреби роботодавців, пов'язані із запровадженням на території України воєнного стану, ухвалила низку законів для врегулювання особливостей трудових відносин на цей час.

Зокрема, йдеться про такі нормативно-правові акти:

1. Закон України № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року, набув чинності з 24 березня 2022 року;
2. Закон України № 2352-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин», набув чинності – 19 липня 2022-го;
3. Закон України № 2421-IX від 18 липня 2022 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом», набув чинності 10 серпня 2022;
4. Закон України № 2622-IX від 21 вересня 2022 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці»

Закони спрямовані на врегулювання окремих аспектів трудових відносин в умовах воєнного стану з урахуванням необхідності забезпечення збалансованості між скороченням видатків роботодавців на оплату відпусток, надурочних робіт, робіт у святкові та вихідні дні тощо, а також забезпечення мінімально необхідних прав та гарантій працівників.

Згідно з положеннями статті 64 Конституції України, під час введення воєнного стану можуть встановлюватися певні обмеження щодо прав і свобод людини і громадянина. Ці обмеження повинні бути чітко визначені і мають тимчасовий характер. Зокрема, це стосується таких прав, як право на працю (стаття 43), право на страйк (стаття 44) і право на відпочинок працюючих (стаття 45) згідно з Конституцією України.

Варто звернути увагу на декілька найбільш значущих змін у трудовому

законодавстві, що відбулися внаслідок початку дії воєнного стану:

1. Можливість призупинення дії трудового договору

З початком війни було запроваджено абсолютно новий правовий механізм: призупинення дії трудового договору.

Призупинення дії трудового договору – це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором.

У роз'ясненні Мінекономіки від 23.03.2022 р. зазначено, що головна умова призупинення дії трудового договору – абсолютна відсутність у роботодавця можливості надати роботу, а в працівника – виконувати її.

Про призупинення дії трудового договору роботодавець і працівник за можливості повідомляють один одному в будь-який доступний спосіб (усні й письмові заяви, ознайомлення з відповідним наказом, лист поштою, телефонні чи електронні повідомлення тощо) [2, с.22].

2. Порядок розірвання трудового договору

Деяких змін на час дії воєнного стану зазнав і порядок припинення трудових відносин. Зокрема, у зв'язку з веденням бойових дій бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури).

Також допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки.

Більш того, норми Кодексу законів про працю України не застосовуються, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів [3].

3. Порядок переведення працівника та зміна істотних умов праці

Відповідно до положень ч. 1 ст. 3 Закону № 2136-IX, у період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що ставлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою.

Згодом до ч. 2 ст. 3 Закону № 2136-IX внесено доповнення Законом № 2352-IX від 01.07.2022, який визначає, що у період дії воєнного стану повідомлення працівника про зміну істотних умов праці та зміну умов оплати праці, передбачених ч. 3 ст. 32 та ст. 103 КЗпП України, здійснюється не пізніше як до фактичного запровадження таких умов (тобто, без повідомлення працівника за два місяці, до фактичної дати переведення).

Також варто нагадати, що переведення на роботу, як постійну, так і тимчасову, повинні оформлятися наказом роботодавця або уповноваженого ним органу. У наказі про тимчасове переведення має бути зазначений строк цього переведення [4].

4. Зміна умов найму іноземних працівників

Значних змін зазнала і процедура залучення до офіційної роботи іноземних працівників. Головне, що варто виділити це скасування розміру мінімальної заробітної плати для всіх категорій іноземних найманих працівників. Змінено строки дії дозволу на застосування праці, підвищено розмір державного збору за оформлення дозволу, вдосконалено механізм обміну повідомленнями між роботодавцем та відповідним центром зайнятості. Змінено категорії іноземних працівників і належність до певної категорії не має наслідком застосування спеціальних розмірів заробітної плати.

Також, як наслідок збройної агресії проти України, передбачається особливий порядок оформлення дозволів для громадян республіки білорусь та російської федерації - такі документи видаються лише за умови отримання погодження від Служби безпеки України [3].

5. Обмін документами, організація кадрового діловодства та архівне зберігання кадрових документів у роботодавця

У період дії воєнного стану порядок організації діловодства з питань трудових відносин, оформлення і ведення трудових книжок та архівного зберігання відповідних документів у районах активних бойових дій визначається роботодавцем самостійно, за умови забезпечення ведення достовірного обліку виконуваної працівником роботи та обліку витрат на оплату праці.

Сторони трудового договору можуть домовитися про альтернативні способи створення, пересилання і зберігання наказів (розпоряджень) роботодавця, повідомлень та інших документів з питань трудових відносин та про будь-який інший доступний спосіб електронної комунікації, який обрано за згодою між роботодавцем та працівником» [5].

Отже, головною метою сучасного трудового законодавства, навіть під час воєнного стану, є створення ефективної системи, яка б забезпечувала трудові права, свободи і інтереси як працівників, так і роботодавців. Це включає в себе не тільки закріплення основних трудових прав у законодавстві відповідно до міжнародних і європейських стандартів, але також забезпечення гарантій їх дотримання, розробку різних форм і методів їх захисту і забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Гришина Ю.М. Основні тенденції розвитку трудового права в умовах воєнного стану / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. С.377.
2. Ковальчук В. Трудові відносини під час війни: аналіз норм надзвичайного трудового законодавства України. – 2022. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Trudovi_vidnosini_2022.pdf.
3. Яценко Тетяна. Трудові відносини під час війни [Електронний ресурс] / "ЛІГА:ЗАКОН". – 2022. – URL: <https://jurliga.ligazakon.net/news/215139>.
4. Швець Ю. Переведення працівника: практика застосування трудового законодавства у довоєнний період та під час воєнного стану. URL: Yur-Gazeta.com.
5. Особливості обміну документами, організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів у роботодавця// Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці. – 2022. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/>.

Бондар Данііл Ігорович, здобувач вищої освіти факультету права та політології
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова, Україна

Науковий керівник: Сухицька Наталія Валеріївна, канд. юрид. наук,
доцент, доцент кафедри соціальної політики
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова, Україна

ЮРИДИЧНІ ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Історична довідка трудових відносин в Україні

Встановлення трудових відносин в Українській РСР значною мірою формувалося радянським законодавством, яке сильно підкреслювало деталі соціалістичної економічної структури. Основними нормативними актами в 1940-1950 рр. були Кодекс законів про працю РРФСР 1922 р. і Конституція СРСР 1936 р. Із введенням у дію КЗпП УРСР у 1971 р. у кодексі були втілені потреби республіки. У цю епоху Указ СРСР «Про основи законодавства про працю Союзу РСР і союзних республік» у 1970 році мав на меті систематизувати та врегулювати законодавство про працю в союзних республіках. Цей період був відзначений централізованою адміністрацією, покращеним захистом працівників і державними обмеженнями, які перешкоджали мобільності працівників і забороняли страйкову діяльність[1].

На даний час актовою документ, що регулює трудові правовідносини на території України, представлений у вигляді Кодексу законів про працю України (КЗпП). Оновлення даного нормативного акту відбувалося у 2020 році. Згідно з статтею 21, 36, 10 та 233 КЗпП, цей кодекс визначає правові позиції та обов'язки сторін трудового процесу. Стаття 137 КЗпП передбачає можливість консолідації домовленостей між роботодавцем та працівниками шляхом укладення колективних договорів. Такі договори можуть передбачати специфікації та розширення юридичних гарантій, які вже містяться у Кодексі, та надають додаткові права працівникам. Отже, КЗпП служить основою для встановлення та регулювання взаємовідносин між роботодавцем та працівником, а також вирішення трудових конфліктів[3].

Загалом чинна законодавча база трудових відносин в Україні розроблена таким чином, щоб збалансувати інтереси роботодавців і найманих працівників, одночасно сприяючи чесним і справедливим умовам праці для всіх.

Правові підстави виникнення трудових відносин в Україні

В рамках трудової реальності України слід акцентувати увагу на юридичних документах, при чому Конституція України виступає як кутовий камінь, основоположники якої вирішені в статтях 43-45. Такі норми аксіоматично захищають трудові інтереси, стаючи щитом для тих, хто прагне об'єднатися у профспілки, реалізувати право на страйкови та користуватися соціальним захистом у випадках непередбачених трудовими колізіями [2]. На додачу, з першого дня 2004 року, в Україні панує Кодекс законів про працю, що виступає головним керівником трудових процесів, декларуючи компетенції та відповідальності для всіх учасників трудової арили, конкретизовано за статтею 1 КЗпП[3].

Виникненню трудових відносин в Україні, крім Конституції та КЗпП, сприяють

інші відповідні закони, такі як Закон України "Про оплату праці". Тарифно-кваліфікаційні інструкції, державні стандарти та інші нормативно-правові акти містять вказівки щодо встановлення трудових відносин. Кримінальний кодекс України також відіграє роль у встановленні трудових відносин, передбачаючи захист трудових прав та покарання за порушення на підставі статті 172 ККУ[5].

Кількісний склад учасників визначає специфіку юридичних фактів, які є підставою виникнення трудових правовідносин згідно ст. 2 Кодексу законів про працю України (КЗпП). В Україні, згідно ст. 21 КЗпП, трудовий договір є підставою для встановлення трудових відносин. У трудовому договорі визначаються умови найму, включаючи посадову інструкцію, заробітну плату, робочий час та інші важливі деталі. У випадках, коли укладення трудового договору неможливе, для встановлення трудових відносин застосовуються законодавство про працю та інші нормативно-правові акти, зокрема ст. 24 КЗпП [3-4]. Ці правові підстави, як зазначено в ст. 12 КЗпП, створюють основу для становлення чесних і справедливих трудових відносин в Україні, забезпечення захисту трудових прав і добробуту працівників.

Ключові складові трудових відносин в Україні

Основною складовою трудових відносин в Україні, як вказано в ст. 23 КЗпП, є трудовий договір або угода. Цей правовий документ встановлює умови трудових відносин між роботодавцем і працівником, включаючи посадові обов'язки, робочий час і винагороду. Порядок встановлення, зміни та припинення трудових відносин також викладено в ст. 36 КЗпП. Трудовий договір, згідно ст. 21 КЗпП, є підставою виникнення трудових відносин і є обов'язковим для всіх працівників [6].

Іншим важливим аспектом трудових відносин в Україні є регулювання робочого часу, перерв і відпусток. Закони та регулятиви, такі як ст. 56 КЗпП, стосуються робочого року, перерв для годування дитини, і відпусток.

Важливою складовою трудових відносин в Україні, згідно ст. 95 КЗпП, є питання оплати праці. Закони передбачають мінімальні гарантії в оплаті праці і регулюють виплати соціальних допомог [3].

Враховуючи історичний контекст, правові засади формування трудових відносин на території України піддалися еволюції, рухаючись від радянської трудової регламентації до сучасного корпусу законодавства. Цей корпус включає Конституцію України, Кодекс законів про працю та інші специфічні нормативні акти. Основні елементи трудового законодавства на території України включають трудові контракти та угоди, регулювання робочого часу, норми щодо перерв та відпусток, а також визначення заробітної винагороди, соціальних пільг та норм соціального захисту. Зазначені правові параметри сприяють створенню стійкої платформи для гарантування справедливого та рівного ставлення до усіх працівників в межах держави. Неупереджені заходи спрямовані на покращення умов праці та її захист істотно впливають на економічне розвитку та соціальну стабільність країни.

Список використаних джерел:

1. Міщенко Д. В. Трудове законодавство УРСР (1917–1991 рр.): історико-правовий аналіз. — К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012.
2. Конституція України (1996 р.). — Київ: Парламентське видавництво, 1996.
3. Кодекс законів про працю України.

4. Щодо поняття трудового договору як підстави виникнення трудових правовідносин URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/276485>.
5. Трудовий договір як підстава виникнення трудових правовідносин URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18315/1/17.pdf>.
6. Трудовий договір, контракт. Види, умови укладення. URL https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%80,%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82.%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B8,%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

СЕКЦІЯ 6.

БІОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ

Кубіна Анна Петрівна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 072 Фінанси банківська справа та страхування
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

Науковий керівник: Виговська Тетяна Вікторівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

ЗАСОБИ ТА ЗАХОДИ ПО ОХОРОНІ ПРАЦІ ПРИ РОБОТІ З КОМП'ЮТЕРАМИ

В сучасному світі використання комп'ютерної техніки стало невід'ємною частиною діяльності багатьох працівників. При роботі з комп'ютерами охорона праці стає надзвичайно важливою, так як ця діяльність може викликати різні проблеми зі здоров'ям, такі як зорове напруження, біль у спині, захворювання китиць рук, інші фізичні та психологічні порушення.

З метою захисту та комфорту працівників, а також зниження ризику виникнення проблем зі здоров'ям, важливо дотримуватися ряду заходів з охорони праці.

Перед роботою з комп'ютером та іншою оргтехнікою слід переконатися в їх справності та електробезпеці. Оглянути обладнання, перевірити електропроводку, наявність заземлення, стан електричних шнурів, і в разі виявлення неполадок повідомити керівника та вимкнути устаткування. При цьому слід також враховувати мікроклімат у приміщенні та встановити оптимальні параметри температури та вологості повітря [1].

Під час роботи за комп'ютером варто дотримуватись наступних рекомендацій:

1. Використовуйте ергономічні меблі та обладнання, які підтримують природні позиції тіла та дозволяють легко регулювати положення. Це включає в себе стільці з підтримкою спини, клавіатури з нахилом і мишки зручної форми.

2. Розташуйте монітор на рівні очей так, щоб не довелося піднімати або нахилити голову. Клавіатура повинна бути на рівні ліктів, а мишка - поруч з клавіатурою.

3. Регулярно робіть короткі перерви (кожну годину), під час яких можна розслабити м'язи та виконати прості фізичні вправи для запобігання м'язевому напруженню.

4. Встановіть антибліковий екран на моніторі, зменшуйте яскравість та контрастність, регулярно моргайте, щоб зменшити сухість очей, та використовуйте спеціальні окуляри або контактні лінзи, якщо це необхідно.

5. Забезпечте достатнє природне та штучне освітлення в робочому приміщенні, а також хорошу вентиляцію для зменшення статичної електрики та вологості.

6. Дотримуйтесь правил особистої гігієни, регулярно мийте руки та очі, щоб запобігти інфекціям та подразненням [2].

Важливою частиною охорони праці є інформування та навчання працівників щодо правильних методів роботи з комп'ютерами і виявлення ранніх ознак будь-яких проблем зі здоров'ям.

Навчання працівників щодо охорони праці при роботі з комп'ютерами сприяє збереженню їхнього здоров'я і допомагає знизити витрати на лікування та відпустки через захворювання, пов'язані з роботою за комп'ютером.

Отже, охорона праці при користуванні комп'ютерами є надзвичайно важливою в сучасному світі, оскільки багато людей проводять значний час перед моніторами. Дотримання ергономічних принципів, регулярні перерви та навчання працівників правильним методам роботи допомагають захистити їх здоров'я, що важливо для підтримання високої продуктивності праці та зниження витрат на медичне обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Інструкція з охорони праці при роботі з комп'ютером, принтером, ксероксом та іншою оргтехнікою. URL: <https://osvita-docs.com/node/41>.
2. Охорона праці при роботі з комп'ютером. URL: <https://www.victorija.ua/dovidnik/osnovni-pravylyadotrymannya-ohorony-pratsi-pry-roboti-na-personalnih-eom.html>.

СЕКЦІЯ 7.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

Бороденко Віктор Андрійович, студент групи ІУС-501

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Устенко Станіслав Веніамінович, доктор економічних наук, професор кафедри інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

БАГАТОРІВНЕВИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ

У сфері штучного інтелекту (ШІ) останні кілька десятиліть ми стали свідками значного прогресу в методах машинного навчання, особливо в галузі нейронних мереж. Від обробки природної мови до розпізнавання зображень - одномодельні нейронні мережі досягли вражаючих успіхів, розширивши межі можливостей машин [1]. Проте, коли ми рухаємося по постійно розширюваним кордонам ШІ, стає все більш очевидним, що монолітному підходу, який покладається виключно на архітектуру однієї нейронної мережі, притаманні певні обмеження.

У цій тезі досліджується зміна парадигми в розробці ШІ - багаторівневий штучний інтелект (MLAI) [2], революційна концепція, яка використовує можливості складних багаторівневих систем ШІ для вирішення нагальної проблеми: створення програм, здатних виконувати складні за різноманітністю задач необхідних для виконання завдання, такі як написання музики, або одночасний аналіз ринку та вирішення дій з пакетом акцій у портфелі, з безпрецедентною ефективністю і творчим підходом. Уявлення про те, що один тип нейронної мережі може досягти успіху у виконанні всіх можливих завдань переосмислюється, оскільки я визнаємо важливість спеціалізації та співпраці між ШІ в багаторівневій структурі. Наша мета - висвітлити переваги MLAI в комерційному застосуванні, особливо в тих галузях, де традиційні підходи ШІ виявилися недостатньо ефективними через складний характер завдань, що стоять перед ними. У контексті музичної композиції MLAI може допомогти:

1. допомогти формувати завдання для нейронної мережі, щоб отримувати більш якісні теги для ШІ;

2. розподілити завдання на потоки і поєднання через іншу нейромережу, яка буде вирівнювати "шуми" при генерації та об'єднувати треки у одну пісню для більш точного налаштування кожної ролі у інструментів в пісні, що може надати більш якісний результат коли надають незвичайні завдання для ШІ, як, наприклад, ска-рок;

3. Дозволить зробити можливість додаткових надналаштувань для ручного контролю над "температурою" вибірки у кожного з інструментів, а не у всієї музики разом, що може бути дуже корисним, щоб вручну задати стабільності ритм-секції.

Безумовно, багаторівневий штучний інтелект (MLAI) має потенціал для революції в різних галузях, окрім музичної композиції. Ось кілька прикладів інших сфер і професій, які можуть отримати вигоду від використання MLAI:

1. Медична діагностика:

- MLAI можна використовувати для розробки діагностичних систем, які поєднують кілька моделей ШІ, що спеціалізуються на одночасному аналізі різних методах медичної візуалізації (наприклад, рентген, МРТ, КТ)[3]. Це може підвищити точність і швидкість виявлення захворювань, що призведе до більш ефективного лікування пацієнтів.

2. Автономні транспортні засоби:

- В автономних системах водіння MLAI може інтегрувати різні компоненти ШІ, що відповідають за сприйняття, прийняття рішень і контроль. Багаторівневі системи можуть підвищити безпеку, навігацію та адаптивність до складних дорожніх сценаріїв.

3. Фінансовий аналіз:

- MLAI можна використовувати для створення складних торгових алгоритмів, поєднуючи різні моделі ШІ для аналізу настроїв, прогнозування трендів і оцінки ризиків. Це може призвести до більш прибуткових і стійких інвестиційних стратегій.

4. Мовний переклад:

- У сфері обробки природної мови MLAI може об'єднувати нейронні мережі, що спеціалізуються на різних мовних парах і лінгвістичних нюансах. Такий підхід може призвести до більш точного і контекстуально правильного перекладу.

5. Виробництво та контроль якості:

- MLAI може вдосконалити виробничі процеси, інтегруючи різні ШІ для одночасного контролю якості, профілактичного обслуговування та оптимізації ланцюжка поставок з можливістю налаштувань різних частин контролю. Це може підвищити якість продукції та скоротити час простою виробництва.

6. Робототехніка:

- У робототехніці MLAI може дозволити роботам виконувати складні завдання, поєднуючи зір, спритність і компоненти прийняття рішень. Це може бути застосовано в таких галузях, як логістика, складування та виробництво.

7. Моніторинг навколишнього середовища:

- MLAI може полегшити моніторинг навколишнього середовища шляхом інтеграції моделей ШІ для аналізу супутникових зображень, прогнозування погоди і моделювання клімату. Це може допомогти у вирішенні екологічних проблем і боротьбі зі стихійними лихами.

8. Обслуговування клієнтів і чат-боти:

- MLAI може покращити взаємодію з чат-ботами, поєднуючи розуміння природної мови, аналіз настроїв і можливості вирішення проблем. Це може призвести до більш ефективної та чуйної підтримки клієнтів.

9. Написання текстів і створення контенту:

- Окрім написання музики, MLAI можна використовувати для створення різноманітних форм творчого контенту, зокрема, для написання текстів, мистецтва та відеопродукції. Багаторівневі системи можуть створювати більш оригінальний і контекстно-орієнтований контент.

10. Фармакологія:

- MLAI може прискорити розробку ліків, інтегруючи моделі ШІ для молекулярного дизайну, віртуального скринінгу та прогнозування клінічних випробувань. Це може прискорити розробку нових фармацевтичних препаратів.

Ці приклади демонструють універсальність багаторівневого штучного інтелекту у вирішенні складних завдань у різних галузях. Поєднуючи спеціалізовані компоненти

ШІ, MLAI може запропонувати рішення, які є більш надійними, адаптивними та ефективними, ніж одномереві підходи, що в кінцевому підсумку стимулює інновації та покращує результати в різних професійних сферах.

У якості висновку, я вважаю що сучасний стан програм які включають нейромережі може бути покращений, якщо використовувати їх не тільки для видання даних у підсумуванні окремих статистичних даних у один набір метаданих, а якщо розділити навантаження на різні паралельні мережі. Це може як покращити якість продукту, так і зробити можливість використання нейронних мереж у побутових комп'ютерах.

Список використаних джерел:

1. <https://dl.acm.org/doi/full/10.1145/3560815>.
2. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360131523001239>.
3. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1120179721001733>.

Паплінський Владислав Вікторович, здобувач вищої освіти

Інституту інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Устенко Станіслав Веніамінович, д-р. екон. наук,

професор, професор Інституту інф. сист. і в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ДЛЯ ЗАХИЩЕНОГО ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ

В сучасному світі важко уявити бізнес-процеси без документообігу. Документи є основою будь-якої організації, а їхній обіг, зберігання та захист відіграють важливу роль. Традиційний документообіг, який ми звикли бачити, заснований на паперових документах, їхньому зберіганні в архівах та передачі вручну. В той час як цифрова ера принесла електронний документообіг, де документи створюються, зберігаються та передаються в електронному вигляді.

Блокчейн або децентралізований цифровий реєстр – це особливий вид бази даних, який підтримується численними комп'ютерами, розміщеними по всьому світу. Дані блокчейну організовані в блоки, які розташовані в хронологічному порядку і захищені криптографією [1]. У блокчейні інформація зберігається у вигляді послідовних блоків, що з'єднані між собою криптографічними засобами. Це створює незмінну, прозору та відкриту для перевірки структуру даних. Кожний новий блок містить інформацію про попередній блок, тому будь-яка спроба змінити вже існуючий блок призведе до розриву ланцюжка, роблячи такі спроби легко виявлюваними.

За своєю суттю блокчейн є цифровим реєстром, який надійно записує транзакції між двома сторонами із захистом від несанкціонованого доступу. Ці дані транзакцій записуються глобальною розподіленою мережею спеціальних комп'ютерів, які називаються нодами. Коли користувач ініціює транзакцію, наприклад, переказує певну кількість криптовалюти іншому користувачеві, ця транзакція транслюється в мережу. Кожна нода проводить аутентифікацію транзакції, перевіряючи цифрові підписи й інші дані транзакції. Щойно транзакцію перевірено, вона додається до блоку разом з іншими вже перевіреними транзакціями. Блоки поєднуються в ланцюг з використанням криптографічних методів, утворюючи блокчейн. Процес перевірки транзакцій і додавання їх у блокчейн здійснюється за допомогою механізму консенсусу – набору правил, які визначають, як ноди в мережі досягають згоди про стан блокчейну і дійсності транзакцій. Криптографія є ключем до блокчейну для підтримки безпечного, прозорого й захищеного від несанкціонованого доступу запису транзакцій. Наприклад, хешування – це найважливіший криптографічний метод, який використовується в блокчейнах. Це криптографічний процес, який перетворює вхідні дані будь-якого розміру у рядок символів фіксованого розміру. Хеш-функції, що використовуються в блокчейнах, зазвичай стійкі до колізій, а це означає, що шанси знайти два фрагменти даних, що дають однаковий результат, астрономічно малі. Інша особливість називається лавинним ефектом, що означає явище, коли будь-яка незначна зміна вхідних даних призведе до іншого результату [1].

У контексті документообігу, використання блокчейн забезпечує додатковий

рівень безпеки та автентичності. Документи, які заносяться в блокчейн, стають незмінними та легко перевірюваними, що робить можливим ведення захищеного та відкритого документообігу.

Переваги такого підходу порівняно з традиційними методами документообігу доволі очевидні. Традиційний документообіг, навіть у своєму електронному вигляді, завжди піддається ризикам зовнішнього втручання, втрати даних або підробки. Блокчейн, завдяки своїй структурі та принципам роботи, відсікає більшість цих проблем.

Переваги використання блокчейн для ведення документообігу

1. Надійність та безпека: Традиційний документообіг може стати жертвою злому, втрати даних або підробки. Блокчейн, завдяки своїй криптографічній структурі, гарантує, що кожен документ, доданий до ланцюга, залишиться там назавжди без можливості його зміни чи видалення.

2. Автентичність: Блокчейн автоматично перевіряє всяку транзакцію, що забезпечує високий рівень автентичності документів. Це означає, що кожний документ може бути легко перевірений на предмет його дійсності без додаткових зусиль.

3. Прозорість: Усі учасники блокчейн-мережі мають доступ до всіх транзакцій, що сприяє прозорості та взаємній довірі між сторонами.

4. Автоматизовані процеси: Із використанням розумних контрактів, дії, такі як верифікація, затвердження та передача документів, можуть бути автоматизовані, що пришвидшує процеси та зменшує можливість помилок.

5. Зниження витрат: Відсутність потреби в посередниках та зменшення витрат на зберігання паперових документів веде до значного зниження витрат на документообіг.

6. Глобальний доступ: Блокчейн-мережа дозволяє мати доступ до документів з будь-якої точки світу, що сприяє глобалізації та швидкій кооперації між сторонами.

7. Довготривале зберігання: Завдяки стійкості блокчейну до зовнішніх атак та його розподіленій структурі, документи, збережені на блокчейні, зберігаються на невизначений термін.

Блокчейн має високий потенціал для покращення документообігу з кількох причин:

1. Використання ЕЦП (електронний цифровий підпис) та комп'ютерних алгоритмів замість паперових документів та ручної обробки даних багаторазово прискорює документообіг.

2. Виключає посередників під час здійснення угод. Завдяки смарт-контрактам бізнес може відмовитися від послуг третіх осіб, які перевіряють учасників угоди, гарантують переказ грошей та підтверджують законність угоди.

3. Буде знижено витрати. Чим менше посередників (наприклад, нотаріусів, ріелторів, банків, платіжних систем тощо), тим нижча частка адміністративних витрат у собівартості продукції/послуги.

4. Ймовірність помилки системи через людський фактор зведена до мінімуму, а система загалом забезпечує високий рівень прозорості.

5. Зводиться до мінімуму паперова робота та виключається ризик втрати документів.

Проте слід чітко розуміти, що використання блокчейну не є панацеєю, здатною вилікувати всі проблеми, пов'язані з достовірністю інформації. Він може гарантувати точність інформації, яка вводиться у систему. Це потребує додаткових організаційно-

технічних заходів, що неминуче призведе до збільшення фінансових витрат на етапі впровадження цієї нової технології. [2]

Висновок:

Технологія блокчейн пропонує новаторський підхід до захищеного ведення документообігу, забезпечуючи безпеку, прозорість та надійність даних. Вона має потенціал стати новим стандартом у сфері управління документами, замінивши традиційні методи, які часто є вразливими до злому, підробці або втрати інформації. Тим не менш, як і будь-яка технологія, блокчейн вимагає глибокого розуміння та компетентного підходу до впровадження.

Список використаних джерел:

1. Що таке блокчейн і як він працює? [Електронний ресурс] // Binance Academy. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://academy.binance.com/uk/articles/what-is-blockchain-and-how-does-it-work>.
2. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙНУ В ДОКУМЕНТООБІГУ [Електронний ресурс] // Avada Media. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://avada-media.ua/ua/services/vnedreniye-blokcheyn-v-dokumentoorot/>.

Савенков Олексій Аркадійович, здобувач вищої освіти
факультету комп'ютерних наук
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Науковий керівник: Білова Тетяна Георгіївна, канд. техн. наук,
доцент, доцент кафедри системотехніки
Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПІДТРИМКИ КОНСИСТЕНЦІЇ У РОЗПОДІЛЕНИХ ТРАНЗАКЦІЯХ

Розподілені системи стають все більш поширеними у сучасному світі, і вони надають підтримку для великої кількості транзакцій, що відбуваються паралельно. Забезпечення консистенції даних у таких системах є важливою проблемою, оскільки розподілені транзакції можуть суперечити одна одній, порушуючи цілісність і надійність даних.

Актуальним є дослідження існуючих методів підтримки консистенції у розподілених транзакціях та їх застосованість в сучасних інформаційних системах.

Задачею дослідження є аналіз та порівняння різних методів забезпечення консистенції у розподілених транзакціях. Розглянуто як традиційні, так і новітні підходи до вирішення цієї проблеми, їх застосовність у реальних сценаріях і вимоги до них в залежності від специфіки системи та задачі.

В рамках поставленої мети слід провести аналіз та експерименти з найпоширенішими методами керування конфліктами, такими як оптимістичне керування конфліктами, песимістичний метод блокування ресурсів, версіювання об'єктів, керування конфліктами за допомогою черг, визначення правил вирішення конфліктів, двофазна фіксація транзакції тощо. Порівняння переваг та недоліків різних методів, а також розгляд сценаріїв їх застосування дозволять обрати найбільш оптимальний при заданих умовах.

Оптимістичний метод керування конфліктами представлено на рисунку 1. Цей метод передбачає те, що транзакції працюють незалежно одна від одної, і система не блокує доступ до ресурсів [2]. Замість цього, система допускає всі транзакції до виконання і контролює конфлікти після того, як всі транзакції завершено. Перевагою цього методу є висока продуктивність при незначній кількості конфліктів. Недоліком є потреба в додатковій логіці вирішення конфліктів, низька продуктивність, якщо конфлікти трапляються часто та логіка їх вирішення використовує багато ресурсів. Цей метод найкраще підходить для систем та типів даних, де конфлікти трапляються дуже рідко.

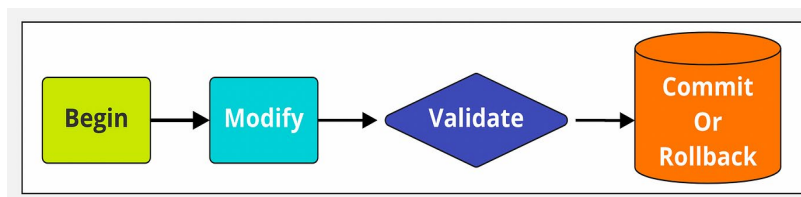

Рис. 1. Схема оптимістичного методу керування конфліктами

Метод двофазної фіксації транзакції представлено на рисунку 2. Цей метод включає дві фази: підготовку та підтвердження. Під час підготовки, всі розподілені компоненти транзакції визначають, чи можуть вони виконати операцію. Якщо так, вони підготовлюються до коміту, в іншому випадку вони відмовляються від участі. У фазі підтвердження, всі компоненти спільно вирішують, чи слід виконати коміт або відмовитися від нього [1]. Перевагами методу є надійність та краща продуктивність у великих системах відносно стандартного блокування ресурсів. Недоліком є складність реалізації. Цей метод підходить для систем з високим навантаженням, де конфлікти трапляються доволі часто.

Метод керування конфліктами за допомогою черг представлено на рисунку 3. У цьому методі основна ідея полягає в тому, що транзакції ставляться в чергу, коли вони потребують доступу до ресурсу, і вони отримують доступ до ресурсу в порядку черги [3].

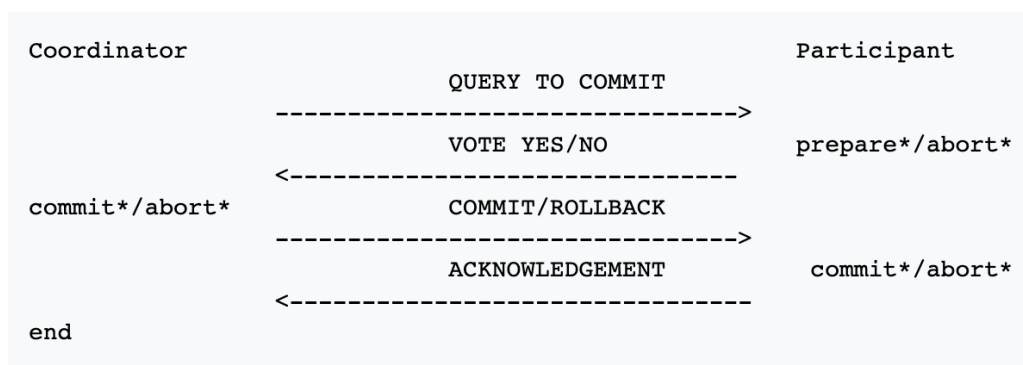

Рис. 2. Схема методу двофазної фіксації транзакції

Перевагами методу керування за допомогою черг є справедливість, відсутність блокування ресурсів. Недоліком є можлива затримка при високому навантаженні та довгих транзакціях. Метод найкраще підходить для систем, де транзакції можна розподілити між багатьма незалежними чергами. У такому випадку він буде найефективніший.

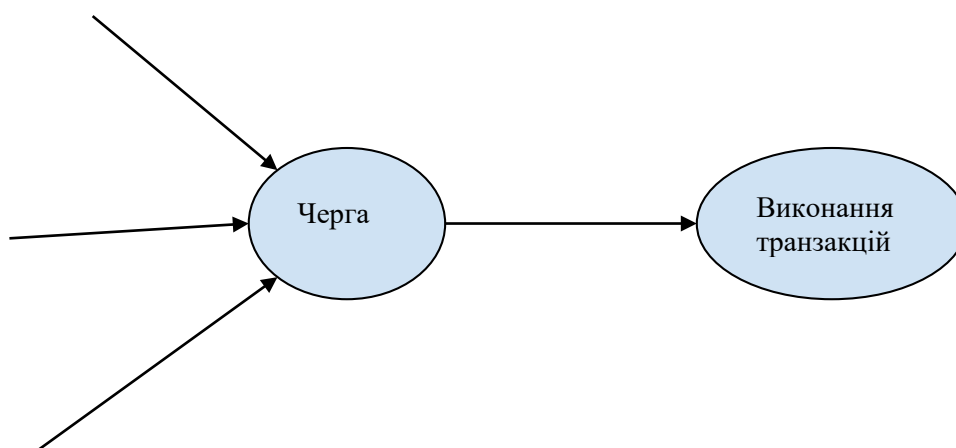

Рис. 3. Схема методу керування конфліктами за допомогою черг

Таким чином, підтримка консистенції у розподілених транзакціях є складною, але надзвичайно важливою задачею. Різні методи мають свої переваги і недоліки, і вибір

методу повинен залежати від конкретних вимог системи та сценаріїв використання. Дослідження існуючих методів надає важливий внесок у розуміння цієї проблеми та допомагає розробникам та архітекторам систем приймати обґрунтовані рішення щодо забезпечення консистентності у розподілених транзакціях.

Список використаних джерел:

1. Управління транзакціями в мікросервісній архітектурі / І. Г. Бугаєва та ін. Таврійський науковий вісник. Серія: Технічні науки. 2023. № 2. С. 3–13. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-tech.2023.2.1> (дата звернення: 20.09.2023).
2. Kersten M. L., Tebra H. Application of an optimistic concurrency control method. *Software: Practice and Experience*. 1984. Vol. 14, no. 2. P. 153–168. URL: <https://doi.org/10.1002/spe.4380140205> (date of access: 20.09.2023).
3. Kommareddy M., Wong J. Non-blocking distributed transaction processing system. *Journal of Systems and Software*. 2000. Vol. 54, no. 1. P. 65–76. URL: [https://doi.org/10.1016/s0164-1212\(00\)00053-4](https://doi.org/10.1016/s0164-1212(00)00053-4) (date of access: 20.09.2023).

Сукмановський Олесь, здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Ліп'яніна-Гончаренко Христина Володимирівна, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем та управління
Західноукраїнський національний університет, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ШАХРАЙСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІВ

Сучасний інтернет-світ зазнав раптового зростання кіберзлочинності, зокрема, інтернет-шахрайства, яке стало великою загрозою для інтернет-користувачів та фінансової стійкості. Ця стаття розглядає проблему інтернет-шахрайства та пропонує інтелектуальний метод для визначення шахрайських інтернет-магазинів. Вона також обговорює важливість боротьби з цією формою кіберзлочинності та вплив насильства на фінансовий сектор і довіру споживачів.

Для визначення шахрайських сайтів пропонується інтелектуальний метод, що базується на наступних параметрах, що представленні в таблиці 1.

Таблиця 1.

Параметри

№	Опис	Позначення
1	Відсутність інформації про призначення товару	V1
2	Відсутність інформації про склад матеріалу, з якого зроблений товар	V2
3	Відсутність інформації про продукцію державною мовою (на українських сайтах).	V3
4	Приховування недоліків товарів (при продажі товарів, що були в користуванні)	V4
5	Відсутність інформації про стан зношеності товарів, якщо вони були у користуванні	V5
6	Відсутність інформації про виробника товару.	V6
7	Відсутність інформації про місце найближчого сервісного обслуговування товару.	V7
8	Відсутність інформації про гарантійний строк товару.	V8
9	Відсутність адреси, за якою покупець може повернути товар протягом чотирнадцяти днів з моменту купівлі.	V9
10	Відсутність інформації про виробника товару.	V10
11	Відсутність інформації про продавця товару (що унеможливує звернення до суду з позовом).	V11

Інтелектуальний метод визначення шахрайських інтернет-магазинів представлено наступними кроками:

Крок 1. Вибір сайту, що може бути шахрайським.

Крок 2. Збір даних з сайту. Всі параметри (таблиця 1) парсимо з зазначеного сайту та при наявності інформації система прописує 0, при відсутності ставить 1.

Крок 3. Для параметру V4 (за наявності 1), проводимо аналіз відгуків користувачів, інтелектуальним методом вибору конкурентного товару на основі емоційного забарвлення відзвітів [1]. За наявності позитивного відзиву проставляємо 0, негативного 1.

Крок 4. Проводимо класифікацію чотирьох найпопулярнішими методами

класифікації.

Крок 4.1. Logistic Regression [2].

Крок 4.2. Random Forest [3].

Крок 4.3. KNN [3].

Крок 4.4. Naive Bayes [3].

Крок 4.5. Support Vector Classifier [3].

Крок 4.6. DecisionTree Classifier [4].

Крок 5. Вивід отриманих результатів.

Крок 6. Визначення чи сайт шахрайський чи ні, по більшості класифікованих результатів.

Зростаюча кіберзлочинність, зокрема інтернет-шахрайства, є серйозною загрозою для суспільства і економіки. Анонімність та складність відстеження зловмисників ускладнюють завдання правоохоронних органів у боротьбі з цим явищем. До того ж, довгі терміни бюрократичних процедур роблять розслідування ще більш складним завданням. Інтелектуальні методи визначення шахрайських інтернет-магазинів можуть бути корисними для попередження інтернет-шахрайства та захисту користувачів від фінансових втрат. Боротьба з цією загрозою вимагає спільних зусиль як з боку правоохоронних органів, так і з боку інтернет-спільноти, і лише разом ми можемо створити безпечний інтернет-середовище для всіх користувачів.

Список використаних джерел:

1. Gramyak, R., Lipyana-Goncharenko, H., Sachenko, A., Lendyuk, T., & Zahorodnia, D. (2021). Intelligent Method of a Competitive Product Choosing based on the Emotional Feedbacks Coloring. In IntelITSIS (pp. 246-257).
2. Lipyana H., Sachenko S., Lendyuk T., Brych V., Yatskiv V., Osolinskiy O. (2021) Method of Detecting a Fictitious Company on the Machine Learning Base. In: Hu Z., Petoukhov S., Dychka I., He M. (eds) Advances in Computer Science for Engineering and Education IV. ICCSEEA 2021. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies, vol 83. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80472-5_12.
3. Lipyana, H., Maksymovych, V., Sachenko, A., Lendyuk, T., Fomenko, A., & Kit, I. (2020, August). Assessing the Investment Risk of Virtual IT Company Based on Machine Learning. In International Conference on Data Stream Mining and Processing (pp. 167-187). Springer, Cham.
4. Lipyana, H., Sachenko, S., Lendyuk, T., & Sachenko, A. (2020). Targeting Model of HEI Video Marketing based on Classification Tree. ICTERI Workshops. CEUR Workshop Proceedingsthis link is disabled, 2020, 2732, pp. 487–498.

Хам Іван, здобувач вищої освіти факультету
комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Ліп'яніна-Гончаренко Христина Володимирівна, канд. техн.
наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем та управління
Західноукраїнський національний університет, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОНТЕКСТУ РЕКЛАМИ ТА ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ НА ОСНОВІ НАВЧАННЯ АСОЦІАТИВНИХ ПРАВИЛ

Для зменшення часових витрат на формування рекламного контенту для цільової аудиторії авторами розроблено метод формування контексту реклами та цільової аудиторії на основі навчання асоціативних правил. Запропонований метод ілюструється схематично (Fig.1) та представлений наступними кроками:

Крок 1. Проводимо опитування студентів (Блок 1). Важливим є визначення гендерних особливостей респондентів, адже це дасть можливість визначити в подальшому цільову аудиторію. Перетворення у csv формат (Блок 2).

Крок 2. Розрахунок підтримки для кожного окремого елемента (Блок 3). Підтримка – це просто кількість транзакцій, під час яких відбувається певний продукт (або комбінація продуктів).

Крок 3. Перетворення даних в список (Блок 4).

Крок 4. Запуск (Блок 5) навчання асоціативних правил на основі методу Apriori [6].

Крок 4.1. Пошук опори для частих наборів елементів (Блок 5.1). Пошук пар елементів, які найчастіше з'являються в парі. Алгоритм Apriori ігнорує всі пари, які містять будь-який з елементів, які рідко з'являються (Блок 5.2).

Крок 4.2. Формування правил (Блок 5.3). Найбільші часті набори елементів, перетворюються в правила асоціації, у форматі: Елемент X => Елемент Y.

Крок 4.3. Обчислення впевненості (Блок 5.4). Впевненість говорить про відсоток випадків, у яких це правило діє.

Крок 4.3. Обчислення ліфта (Блок 5.5). Підняття правила — це показник ефективності, який вказує на міцність зв'язку між продуктами в правилі. Підняття правила визначається наступною формулою:

$$lift = \frac{P(X \cap Y)}{P(X) \times P(Y)}$$

де, P – ймовірність частоти поєднання елементів у сформованому правилі.

Крок 5. Вивід результатів-правил (Блок 6).

Крок 6. Формування контексту реклами та цільової аудиторії (Блок 7), для закладів вищої освіти на основі отриманих правил.

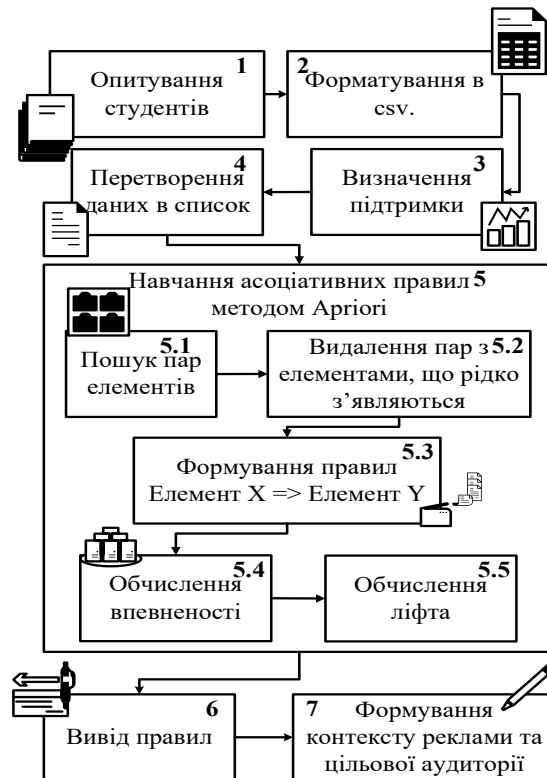

Рис. 1. Алгоритмічна структура формування контексту реклами та цільової аудиторії на основі навчання асоціативних правил

Запропонований метод формування контексту реклами та цільової аудиторії на основі навчання асоціативних правил представляє собою ефективний інструмент для зменшення часових витрат на розробку рекламного контенту. Цей метод використовує дані опитувань, аналізуючи гендерні особливості респондентів та транзакції продуктів. Після розрахунку підтримки для кожного елемента, він застосовує алгоритм Аргіогі для виявлення частих наборів елементів та формування правил асоціації. Ці правила оцінюються за впевненістю та ліфтом, що допомагає визначити їх ефективність. Користуючись отриманими правилами, метод формує контекст реклами та цільову аудиторію для закладів вищої освіти. Цей підхід сприяє оптимізації рекламних кампаній та підвищенню їх ефективності шляхом більш точного спрямування реклами на цільову аудиторію.

Список використаних джерел:

1. Gramyak, R., Lipyana-Goncharenko, H., Sachenko, A., Lendyuk, T., & Zahorodnia, D. (2021). Intelligent Method of a Competitive Product Choosing based on the Emotional Feedbacks Coloring. In *IntellITSIS* (pp. 246-257).
2. Lipyana H., Sachenko S., Lendyuk T., Brych V., Yatskiv V., Osolinskiy O. (2021) Method of Detecting a Fictitious Company on the Machine Learning Base. In: Hu Z., Petoukhov S., Dychka I., He M. (eds) *Advances in Computer Science for Engineering and Education IV. ICCSEE 2021. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, vol 83. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80472-5_12.
3. Lipyana, H., Maksymovych, V., Sachenko, A., Lendyuk, T., Fomenko, A., & Kit, I. (2020, August). Assessing the Investment Risk of Virtual IT Company Based on Machine Learning. In *International Conference on Data Stream Mining and Processing* (pp. 167-187). Springer, Cham.
4. Lipyana, H., Sachenko, S., Lendyuk, T., & Sachenko, A. (2020). Targeting Model of HEI Video Marketing based on Classification Tree. *ICTERI Workshops. CEUR Workshop Proceedings* this link is disabled, 2020, 2732, pp. 487–498.

Курпела Павло, здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Ліп'яніна-Гончаренко Христина Володимирівна, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем та управління
Західноукраїнський національний університет, Україна

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ РЕКЛАМНОГО КОНТЕНТУ НА ОСНОВІ СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Для зменшення часових витрат на вибір популярного нового товару авторами розроблено інтелектуальний метод формування рекламного контенту закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу. Запропонований метод ілюструється схематично (Fig.1) та представлений наступними кроками:

Крок 1. Проведення опитування студентів (Блок 1) та перетворення у формат .csv (Блок 2).

Крок 2: Токенізація документів (Блок 3). Токенізація - це процес розбиття великої кількості тексту на менші частини, відомі як лексеми. Ця процедура корисна для пошуку закономірностей і є основним кроком для лематизації і обґрунтування.

Крок 3: Лематизація документів (Блок 5). Лематизація - це процес перетворення слів у їх базову форму (Блок 4).

Крок 4: Видалення одиночних символів (".", ";", ":", "!", "", "?", ",", "(", "[", "]", ")", "(", "[", "]", ")", які заважають роботі програми, на основі набору "стоп-слів" (Блок 7).

Крок 5: Векторизація документів (Блок 8) шляхом перетворення колекції необроблених документів на матрицю TF-IDF. TF (term frequency) - IDF (inverse document frequency) - це статистичний показник, який оцінює важливість слів у тексті.

Крок 6: Семантичний аналіз (Блок 9).

Крок 6.1: Зменшення розмірності даних (Блок 9.1) за допомогою методу декомпозиції єдиного значення (SVD) для латентного семантичного аналізу (LSA).

Крок 6.2: Моделювання тем у тексті на основі методу Latent Dirichlet Allocation (LDA).

Крок 7: Виведення ключових слів (Блок 10) для документів, використовуючи як LSA, так і LDA методи.

Крок 8: Формування рекламного контексту для вищих навчальних закладів (Блок 11).

Отже, розроблено інтелектуальний підхід до створення рекламного контенту для закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу. Запропонований метод включає кроки, такі як опитування студентів, токенізація та лематизація текстів, векторизація документів, семантичний аналіз і вивід ключових слів. Цей підхід допомагає створювати ефективний рекламний контент, що може зменшити витрати на рекламу та полегшити вибір нових товарів у вищих навчальних закладах.

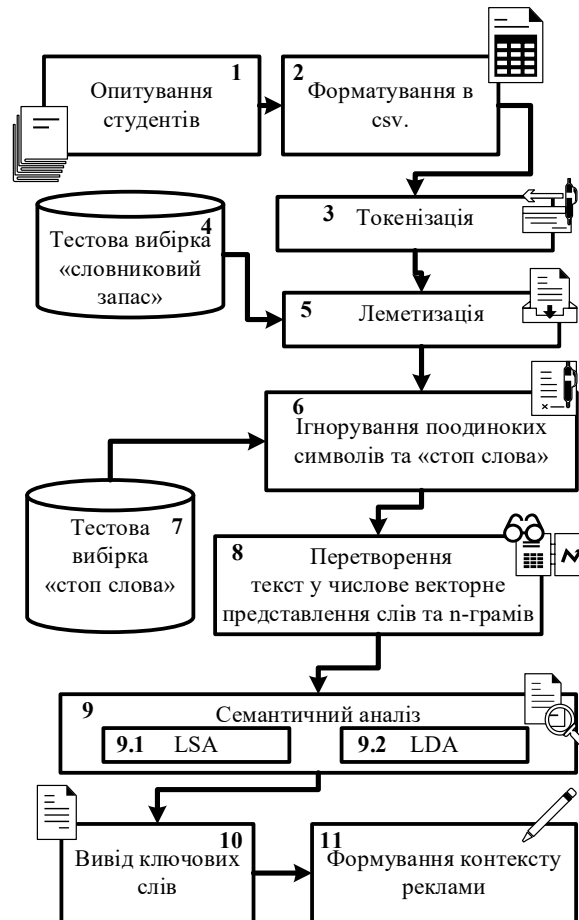

Fig. 1. Структура інтелектуального методу формування рекламного контенту закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу

Список використаних джерел:

1. Lipyanina, H., Sachenko, A., Lendyuk, T., Nadvynychny, S., Grodskiy, S. (2020). Decision tree based targeting model of customer interaction with business page. Proceedings of the third International Workshop on Computer Modeling and Intelligent Systems (CMIS-2020), CEUR Workshop Proceedings, vol. 2608, pp. 1001–1012.
2. Lipianina-Honcharenko, K., Wolff, C., Sachenko, A., Desyatnyuk, O., Sachenko, S., & Kit, I. (2023). Intelligent Information System for Product Promotion in Internet Market. Applied Sciences, 13(17), 9585.
3. Gramyak, R., Lipyanina-Goncharenko, H., Sachenko, A., Lendyuk, T., & Zahorodnia, D. (2021). Intelligent Method of a Competitive Product Choosing based on the Emotional Feedbacks Coloring. In IntellITSIS (pp. 246-257).

Ярцев Семен Дмитрович, здобувач вищої освіти

факультету інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Устенко Станіслав Веніамінович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПРИ УПРАВЛІННІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Роль комп'ютеризації в управлінні цінними паперами: вступ і контекст.

Ця теза вводить нас у тему дослідження і вказує на загальний контекст. Вона підкреслює важливість комп'ютеризації в управлінні цінними паперами, що стає все більш актуальним у сучасному світі фінансів. Дослідження цієї теми важливе, оскільки вона стосується ефективності та конкурентоспроможності фінансових установ. Комп'ютеризація грає ключову роль в сучасних фінансових ринках. Завдяки цифровим інструментам та автоматизованим системам, управління цінними паперами стало більш точним і ефективним. Ця теза розглядає важливість дослідження впливу комп'ютеризації на процеси управління цінними паперами та вказує на актуальність цієї теми в сучасному фінансовому світі.

Технологічні та інформаційні аспекти управління цінними паперами: аналіз поточного стану.

Ця теза вказує на необхідність аналізу сучасних технологій та інформаційних ресурсів, які використовуються в управлінні цінними паперами. Аналіз поточного стану дозволяє зрозуміти, які інструменти та підходи вже використовуються та де можуть бути можливості для поліпшення. Аналіз поточного стану показує, що інформаційні технології змінили парадигму управління цінними паперами. Сучасні фінансові інститути використовують великі обсяги даних та аналітику для прийняття рішень. Ця теза вказує на те, що об'єктивний аналіз поточного стану дозволяє визначити, які інструменти і системи вже успішно використовуються та які можуть бути вдосконалені [1].

Сучасні інструменти і програмні засоби для аналізу ринку цінних паперів.

Ця теза фокусується на розгляді конкретних інструментів та програм, які використовуються для аналізу ринку цінних паперів. Це можуть бути аналітичні платформи, інформаційні системи, а також різні алгоритми обробки даних. У сучасному фінансовому світі інвестори та трейдери користуються широким спектром програмних засобів для аналізу ринку цінних паперів. Ця теза детально розглядає такі інструменти, від торгових платформ до аналітичних систем, і показує, як вони сприяють прийняттю більш обґрунтованих інвестиційних рішень.

Використання штучного інтелекту та машинного навчання у прийнятті рішень в інвестиціях.

Теза підкреслює важливість використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання, у процесах прийняття рішень в інвестиціях.

Вона стверджує, що ці технології можуть допомогти вдосконалити точність і швидкість прийняття фінансових рішень. Використання штучного інтелекту та машинного навчання у фінансовому секторі дозволяє аналізувати великі обсяги даних та прогнозувати ринкові тенденції. Ця теза підкреслює, як ці технології можуть вдосконалити процеси прийняття рішень у сфері інвестицій.

Автоматизація стратегій та торговельних алгоритмів в управлінні цінними паперами.

Ця теза звертає увагу на важливість автоматизації управлінських стратегій та торговельних алгоритмів. Вона вказує на те, що розвиток комп'ютерних систем може допомогти створити більш точні та ефективні стратегії управління портфелем цінних паперів. Автоматизація стратегій та торговельних алгоритмів стає дедалі популярнішою серед фінансових інститутів. Ця теза розглядає користь цього підходу та вказує на можливості оптимізації торговельних операцій через використання комп'ютеризованих систем.

Ризики та виклики комп'ютеризації в управлінні цінними паперами.

Ця теза зосереджена на аналізі можливих ризиків та викликів, пов'язаних із комп'ютеризацією управління цінними паперами. Вона вказує на необхідність уважного контролю та заходів забезпечення безпеки в цьому контексті. Впровадження комп'ютеризації також несе в собі ризики, такі як системні збої та кібератаки. Ця теза аналізує можливі негативні наслідки та виклики, пов'язані з використанням цифрових технологій в управлінні цінними паперами [2].

Розвиток і перспективи комп'ютеризації в управлінні цінними паперами.

Ця теза розглядає майбутні можливості розвитку комп'ютеризації в управлінні цінними паперами. Вона дозволяє зрозуміти, як ця область може розвиватися в майбутньому та які переваги це може принести. Зростаюча швидкість розвитку технологій відкриває нові перспективи для управління цінними паперами. Ця теза досліджує майбутні можливості, такі як використання блокчейну та квантового обчислення, та їхній вплив на фінансовий сектор.

Вплив регулюючих органів на розвиток комп'ютеризованих систем управління цінними паперами.

Ця теза вказує на важливість ролі регулюючих органів у розвитку комп'ютеризованих систем управління цінними паперами та необхідність відповідності законодавству і стандартам. Регулюючі органи грають важливу роль у контролі та нормативному регулюванні комп'ютеризованих систем. Ця теза аналізує вплив регуляторів на розвиток та використання цифрових технологій в управлінні цінними паперами.

Етичні аспекти та відповідальність при використанні комп'ютеризованих систем управління цінними паперами.

Ця теза розглядає етичні аспекти використання комп'ютеризованих систем і підкреслює важливість відповідального використання та захисту даних. Етика та відповідальність грають важливу роль у використанні комп'ютеризованих систем. Ця теза вивчає етичні аспекти та закликає до збереження довіри та дотримання норм поведінки в цьому сфері.

Висновки та рекомендації щодо оптимального використання комп'ютеризації в управлінні цінними паперами.

Остаточна теза включає в себе висновки та практичні рекомендації на основі проведеного аналізу, надаючи чіткий план дій для оптимального використання комп'ютеризації в управлінні цінними паперами. У заключній тезі надаються висновки та рекомендації щодо оптимального використання комп'ютеризації в управлінні цінними паперами, допомагаючи сформулювати конкретний план дій для фінансових фахівців та інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Бідюк П. І. СИСТЕМИ І МЕТОДИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ. 2022.
2. Білоус Є.Є. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ. 2011.

Неделько Володимир Юрійович, здобувач вищої освіти інституту інформаційних технологій в економіці

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Устенко Станіслав Веніамінович, д-р. екон. наук, професор, професор кафедри інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна

МОДЕЛЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАВСЕСВІТУ

Інтерес до метавсесвіту останнім часом різко зріс завдяки трансформаційним можливостям і досвіду, які він пропонує клієнтам і компаніям по всьому світу. Однак наявні наукові джерела інформації про метавсесвіт є суперечливими, оскільки немає консенсусу серед досліджень щодо визначення метавсесвіту. Тому актуальним завданням є пошук моделі метавсесвіту, яка концептуалізує та проблематизує основні існуючі напрямки досліджень, пов'язаних із метавсесвітом, і пропонує вказівки щодо майбутніх напрямків досліджень.

Сучасні процеси розвитку інформаційних технологій, е-комерції, платформізації, фінтеху, цифрових активів, цифровізації різних видів діяльності створюють підґрунтя для майбутнього метавсесвіту. Цифрова власність, метагромадянство, віддалена робота, бізнес без кордонів, метауніверситети, імерсивна освіта та багато іншого настійливо входить в наше життя. В економіці стрижневим процесом, в якому сходяться всі вектори руху до метавсесвіту, є створення ланцюгів доданої вартості як глобального процесу примноження суспільного та особистого багатства. Не дивлячись на те, що термін «метавсесвіт» існує вже кілька десятиліть, активне дослідження процесів його формування почалося лише в останні роки і перебуває на початковому етапі. Для України ця проблематика є надзвичайно актуальною у зв'язку з важливим значенням інформаційного компоненту військових дій і гібридної війни, а особливо повоєнної реконструкції, яка повинна мати спрямованість у майбутнє. [1]

Настає наступна ера Інтернету, з конвергенцією технологій формування метавсесвіту – захоплюючого, сумісного і синхронного цифрового світу. Хоч загальновизнане трактування метавсесвіту все ще розробляється, експерти сходяться на думці, що нова ера Інтернету, швидше за все, порушить і трансформує поточні соціальні та економічні структури. Так, Метью Болл вважає, що метавсесвіт – це «широкомасштабована та сумісна мережа тривимірних віртуальних світів, що відтворюються в реальному часі, якими може синхронно та постійно користуватися фактично необмежена кількість користувачів з індивідуальним відчуттям присутності та безперервністю даних, таких як ідентичність, історія, права, об'єкти, комунікації та платежі» [2]. Від більш захоплюючого, чуйного соціального досвіду до розширеного загального доступу до послуг і освіти, метавсесвіт відкриває важливі можливості, але також породжує нові виклики. Взаємодія в метавсесвіті відіграватиме ключову роль у трансформації цього соціального досвіду та цифрової економіки.

Сумісність у метавсесвіті може створити величезні можливості та цінність для безперервного накопичення досвіду та розвитку економіки. Безперервний досвід дозволяє користувачам переміщатися між фізичним і цифровим світом за допомогою

відповідних даних, цифрових активів і ідентичності. Це може сприяти більшому залученню споживачів, а також забезпечить ефективність у корпоративних і промислових застосуваннях. Стандартизація інструментів, а також формування та впровадження єдиних практик розробки, що є результатом взаємодії, може дозволити зацікавленим сторонам отримати вигоду від безперервної розробки – або мережевих ефектів, які забезпечують ефективність і економію витрат у парадигмах взаємодії споживачів, підприємств і промисловості. Економіка без «тертя» забезпечує більший доступ, залучення до ринку через здорову конкуренцію, ефективність транзакцій і довіру, якщо сумісність балансує конфіденційність та безпеку. Такі нові ринкові можливості дозволяють використовувати існуючий ефект масштабу, одночасно забезпечуючи нові потенційні потоки доходів, доступ до нової аудиторії та можливі точки зв'язку для партнерства підприємств і промислової логістики. Щоб досягти такого стану загальносистемна сумісність метавсесвіту має враховувати такі інтереси, як конфіденційність, безпечність та безпека. [3]

Відповідно до проведеного огляду наявних досліджень можна запропонувати модель наукового дослідження метавсесвіту, яка представлена у таблиці 1. Модель складається з трьох частин:

1. Поточний стан дослідження.
2. Концептуальні основи метавсесвіту.
3. Напрямки майбутніх досліджень.

Таблиця 1

Модель наукового дослідження метавсесвіту

Поточний стан дослідження	Концептуальні основи метавсесвіту	Напрямки майбутніх досліджень
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інтерактивність; - співпраця; - нові бізнес-моделі; - поліпшення соціальної якості 	<ul style="list-style-type: none"> - Поєднання фізичного та віртуального світів; - торгівля віртуальними товарами і послугами; - соціальна взаємодія між віртуальними користувачами та/або фірмами; - спільний розвиток цифрових технологій (віртуальна реальність, штучний інтелект, хмарні технології, блокчейн тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> - Бізнес-моделі розвитку метавсесвіту; - законодавчі та нормативні акти, пов'язані з діяльністю у метавсесвіті; - розвиток інтерактивної імерсивної освіти; - нові методологічні підходи тощо.
<p>Виклики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - законодавчі (право власності, регулювання тощо); - етичні та соціальні (корпоративна соціальна відповідальність); - технічні (мережеві обмеження, питання безпеки тощо). 		

Враховуючи безмежну природу метавсесвіту, для досягнення консенсусу щодо вибору дизайну, найкращих практик, стандартів і управлінської діяльності знадобиться співпраця багатьох зацікавлених сторін у широкому діапазоні питань. Щоб забезпечити відповідальну сумісність метавсесвіту, зацікавлені сторони повинні враховувати технічні аспекти, аспекти використання та юрисдикцію. Технічна сумісність стосується таких тем, як мережеві обмеження, право власності на активи, захист інтелектуальної власності, платежі, ідентифікація, конфіденційність даних і питання безпеки як на апаратному, так і на програмному рівнях. Сумісність використання тримає користувачів у центрі дизайну, створюючи метавсесвіт глобально, інклюзивно та за демографічними групами, щоб забезпечити справедливе функціонування та розподіл. Нарешті, юрисдикційна сумісність має включати найкращі практики та стандарти для всього ланцюга постачання даних у різних

місцевостях, галузях і для різних націй.

Підсумовуючи огляд наукових досліджень щодо метавсесвіту та його значення для економіки країни, можна зробити наступні висновки.

Багато дослідників сходяться на думці, що метавсесвіт є природною еволюцією цифрових платформ і, ймовірно, змінить існуючу соціальну взаємодію і цифрову економіку, створюючи як значні можливості, так і критичні виклики для них.

Для забезпечення адекватного сприйняття технологій метавсесвіту та проведення цифрових трансформацій в економіці країни необхідні відповідні кваліфіковані кадри, які володіють цифровими навичками, що суттєво впливатиме на обсяги створення доданої вартості за допомогою цифрових технологій. Інтерактивна імерсивна освіта стає підґрунтям для опанування та поширення технологій метавсесвіту.

Список використаних джерел:

1. Яненко І.Г. Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні. Економіка України. 2022. No 3. С. 04—22. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004> (дата звернення: 16.09.2023).
2. Value creation in the metaverse: The real business of the virtual world (2022) URL: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/marketing%20and%20sales/our%20insights/value%20creation%20in%20the%20metaverse/Value-creation-in-the-metaverse.pdf> (дата звернення: 17.09.2023).
3. Економічні суперечності глобалізації та локалізації в умовах гібридної війни та післявоєнної реконструкції: монографія / за ред. академіка Гриценка А. А.; НАН України, ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. – Електрон. дані. – К., 2022. – 636 с. : табл., рис. – Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Ес-superech-globaliz-ta-localizv-umomah-gibryd-viynu.pdf>. ISBN 978-617-14-0023-8 (дата звернення: 18.09.2023).

Новак Антон Святославович, здобувач магістерської програми
«Комп'ютерні науки та інформаційні технології»
*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука, Україна*

Науковий керівник: Онищенко Вікторія Валеріївна, д-р. техн. наук,
професор кафедри інформаційних систем та технологій
*Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ З ВИБОРУ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вступ. В умовах цифровізації та суспільних викликів вища освіта зазнає кардинальних трансформацій. Це, на думку В. Корборукова та О. Олецького [1], значною мірою пов'язано з бурхливим розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій та їхнім стрімким впровадженням у системи університетського менеджменту. Одним із прикладів таких трансформацій можна вважати використання цифрових рішень для запису здобувачами на вибіркові навчальні дисципліни. Ці цифрові рішення мають бути студентоцентрованими, з одного боку, та зручними для управління освітніми процесами, зокрема, для викладачів вибіркового дисциплін, будуватися з урахуванням сучасних уявлень про цифрові компетентності [2; 3].

У світлі сучасних технологічних зрушень у вищій освіті інформаційні системи стають ключовим інструментом для спрощення та оптимізації процесу вибору навчальних дисциплін. Ця стаття розглядає функціонал інформаційної системи, яка використовується в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ) для реєстрації на вибіркові навчальні дисципліни. Також обговорюється можливість оптимізації функціоналу цієї системи для забезпечення більшої зручності та ефективності для студентів та викладачів.

Основні результати. У КПІ впроваджено інформаційно-телекомунікаційну систему «Електронний Кампус». Завдяки цій системі у закладі освіти сформоване інформаційно-телекомунікаційного середовище для підтримки щоденної діяльності студентів, викладачів та співробітників університету. «Електронний Кампус» охоплює такі функції, як електронний журнал студента, базу даних з методичними матеріалами, дошку оголошень і багато іншого. Ця система є власною розробкою університету.

Студенти мають особисті кабінети в цій системі. І саме через кабінети здійснюється запис на вибіркові навчальні дисципліни.

Для запису на дисципліни користувач має вибрати відповідний пункт у навігаційному меню. Після цього відкриється сторінка, на якій можна переглянути початкові дисципліни та вибіркові шаблони. На рисунку 1 представлена інформаційна система для вибору дисциплін у КПІ.

Обрані дисципліни						
ShablonName	ForCourse	ForSemester	CountCredit	SemesterControlType	Хвиля	Дисципліна
ПВ1	2	4	4	залік	2	Python технологій у операційних системах

Шаблони для вибору																													
Назва шаблону	Курс	Семестер	ECTS	Тип контролю	Дисципліни																								
30-1	2	3	2	залік	<table border="1"> <thead> <tr> <th>#</th> <th>Назва дисципліни</th> <th>Залишилось місць</th> <th>Чит. кафедра</th> <th>URL</th> <th>Дія</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☐</td> <td>Logic</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>Економічна психологія</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>Логіка</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> </tbody> </table>	#	Назва дисципліни	Залишилось місць	Чит. кафедра	URL	Дія	☐	Logic	60		Переглянути	Обрати	☐	Економічна психологія	60		Переглянути	Обрати	☐	Логіка	60		Переглянути	Обрати
					#	Назва дисципліни	Залишилось місць	Чит. кафедра	URL	Дія																			
					☐	Logic	60		Переглянути	Обрати																			
					☐	Економічна психологія	60		Переглянути	Обрати																			
☐	Логіка	60		Переглянути	Обрати																								
30-2	2	3	2	залік	<table border="1"> <thead> <tr> <th>#</th> <th>Назва дисципліни</th> <th>Залишилось місць</th> <th>Чит. кафедра</th> <th>URL</th> <th>Дія</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☐</td> <td>Єдиноборства</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>Ігрові види спорту</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>Силові види спорту</td> <td>60</td> <td></td> <td>Переглянути</td> <td>Обрати</td> </tr> </tbody> </table>	#	Назва дисципліни	Залишилось місць	Чит. кафедра	URL	Дія	☐	Єдиноборства	60		Переглянути	Обрати	☐	Ігрові види спорту	60		Переглянути	Обрати	☐	Силові види спорту	60		Переглянути	Обрати
					#	Назва дисципліни	Залишилось місць	Чит. кафедра	URL	Дія																			
					☐	Єдиноборства	60		Переглянути	Обрати																			
☐	Ігрові види спорту	60		Переглянути	Обрати																								
☐	Силові види спорту	60		Переглянути	Обрати																								

Рис. 1. Інформаційна система для вибору дисциплін у КПІ

В інформаційній системі наявні три блоки:

1) блок шаблонів, який містить освітню інформацію про вибіркові дисципліни, як-от: назва дисципліни, семестр, кількість кредитів та методи контролю;

2) блок вибірових дисциплін, що надає студентам змогу вибирати дисципліни за їхнім власним вибором.

3) блок обраних дисциплін, який відображає дисципліни, що були вибрані студентом.

Що стосується функціоналу інформаційної системи, то він включає наступні дії:

– вибір предмету, який здійснюється шляхом натискання радіокнопки біля обраної дисципліни в початковій таблиці;

– збереження результатів вибору, яке виконується натисканням відповідної кнопки поруч із обраною дисципліною в кінці таблиці;

– перегляд результатів вибору, де обрані дисципліни відображаються в блоку вибірових дисциплін [4].

Ми вважаємо, що поточна інформаційна система вимагає розширення функціоналу, яке сприятиме поліпшенню користувацького досвіду як для студентів, так і для викладачів, а також зробить процес вибору навчальних дисциплін більш прозорим та гнучким.

Перед оптимізацією системи ми прийняли рішення перейти до структури, що базується на взаємодії клієнтської та серверної частин через глобальну мережу Інтернет. Це дозволить системі бути доступною на різних типах пристроїв без необхідності завантаження. Також це спростить інтеграцію з іншими наявними рішеннями, що є однією з наших пріоритетних задач.

Оптимізація системи базується на двох ключових ідеях:

1) Надання студентам можливості краще ознайомитися з вибірковими дисциплінами, включаючи можливість *прослухати ввідну лекцію* при досягненні необхідної кількості голосів студентів (п'ять за замовчуванням, із можливістю зміни цього значення), разом з детальним описом предмету, який надає викладач;

2) забезпечення викладачу можливості краще *організувати комунікацію зі студентами, які обрали його дисципліну*, зокрема, за допомогою інтеграції з популярними месенджерами (наприклад, Telegram, Viber і інші).

У дослідницькому проекті [5], спрямованому на реалізацію цих ідей, було розроблено структурну схему з декомпозицією, функціональну схему та схему бази даних. Програмна розробка системи проводилася за допомогою мови програмування JavaScript.

Під час проєктування підготовлено наступну документацію: (1) діаграму прецедентів; (2) макет з UI/UX дизайном; (3) схему бази даних; (4) структурну схему. Вся ця документація відображає архітектуру системи, взаємодію програмних компонентів, будову та можливий функціонал.

У фронтенді системи використовувались бібліотеки React, Redux та Tailwind. В описі фронтенду представлено окремі різнорівневі компоненти, на прикладі яких демонструється алгоритм дій. Оскільки сучасна фронтенд-розробка ведеться переважно за патернами, написання іншої частини коду є концептуально ідентичним.

У бекенді системи використовувалася рішення backend-as-service від Google - Firebase. В описі бекенду детально розглядаються хмарні функції для парсингу файлів та реєстрації користувачів, головною метою яких є зменшення навантаження на клієнтську частину додатку. Також надається опис конфігураційного файлу для підключення Firebase SDK та структури бази даних через Cloud Firestore.

Сервіс був виконаний у єдиному графічному стилі з «Електронним Кампусом» КПІ, оскільки саме ця система обрана для демонстрації розширеного функціоналу розробленої інформаційної системи. Це створює ефект «плавного переходу» між ресурсами. Проте отримані результати можуть бути використані при розробці та моделюванні систем схожого функціоналу, оскільки наша програма є лише «надбудовою» над механізмом голосування та може бути адаптована до систем різних закладів вищої освіти.

Висновки. У роботі був проаналізований інтерфейс та функціонал інформаційної системи, яка використовується КПІ для запису на вибіркові навчальні дисципліни. Оптимізація цієї системи передбачала розробку інформаційної системи-плагіна, який дозволяє студентам та викладачам краще взаємодіяти під час та після запису на вибіркові дисципліни.

Отримані результати не обмежуються лише КПІ і можуть бути використані і адаптовані для інших закладів освіти. Подальший розвиток та вдосконалення подібних інформаційних систем можуть сприяти покращенню освітнього процесу та забезпечити більшу доступність і зручність для всіх учасників освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Горборуков, В. В. & Олецкий, О. В. (2017). Створення рекомендаційної системи підтримки прийняття рішень для запису на вибіркові навчальні дисципліни. Наукові записки НаУКМА:

- Комп'ютерні науки, 198, 54-58.
2. Качурівський, В.О. & Качурівська, Г.М. (2022). Моделювання інформаційно-документальної системи презентації освітніх компонент освітньої програми. Центральноукраїнський науковий вісник. Технічні науки, 6(37)-II, 17-23.
 3. Семигіна, Т. В. & Федюк, В. В. (2022). Цифрова компетентність як інструмент регулювання ринку праці. Економіка та суспільство, 40. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1476>.
 4. КПІ (2022). Процес вибору вибіркового дисциплін. <https://telegra.ph/choose-your-fighter-02-28>.
 5. Новак, А. С. (2022). Інформаційна система для вибіркового дисциплін: індивідуальний дослідницький проект ... бакалавра: 126 Інформаційні системи та технології. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/57662>.

Дем'янова Вікторія, здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Ліп'яніна-Гончаренко Христина Володимирівна, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем та управління
Західноукраїнський національний університет, Україна

ПЕРЕХРЕСНА ОЦІНКА МОДЕЛЕЙ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ ВІРТУАЛЬНОЇ ІТ-КОМПАНІЇ НА ОСНОВІ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Оцінка моделі машинного навчання може бути досить складною. Зазвичай модель оцінюється на основі показника похибок. Цей спосіб не дуже надійний, оскільки точність, отримана для одного тестового набору, може сильно відрізнятись від точності, отриманої для іншого тестового набору.

Запорукою справедливого порівняння алгоритмів машинного навчання є забезпечення того, що кожен алгоритм оцінюється однаково на одних і тих же даних. Перехресне підтвердження в K-кратному стані (CV), що забезпечує вирішення цієї проблеми, розділивши дані на частини та забезпечити, щоб кожна частина була використана як тестовий набір у певний момент.

Перехресну перевірку проведемо на восьми класичних методах класифікації: Support Vector Classifier, Stochastic Gradient Decent Classifier, Random Forest Classifier, Decision Tree Classifier, Gaussian Naive Bayes, K-Neighbors Classifier, Ada Boost Classifier, Logistic Regression.

```
# prepare configuration for cross validation test harness
seed = 7
# prepare models
models = []
models.append(('SupportVectorClassifier', SVC()))
models.append(('StochasticGradientDecentC', SGDClassifier()))
models.append(('RandomForestClassifier', RandomForestClassifier()))
models.append(('DecisionTreeClassifier', DecisionTreeClassifier()))
models.append(('GaussianNB', GaussianNB()))
models.append(('KNeighborsClassifier', KNeighborsClassifier()))
models.append(('AdaBoostClassifier', AdaBoostClassifier()))
models.append(('LogisticRegression', LogisticRegression()))
# evaluate each model in turn
results = []
names = []
scoring = 'accuracy'
for name, model in models:
    kfold = model_selection.KFold(n_splits=10, random_state=seed)
    cv_results = model_selection.cross_val_score(model, X_train, y_train, cv=kfold,
scoring=scoring)
```

```

results.append(cv_results)
names.append(name)
msg = "%s: %f (%f)" % (name, cv_results.mean(), cv_results.std())

```

З результатів таблиці 1 видно, що найкращими є методи: Support Vector Classifier з погроною оцінкою 0,98 та середнім квадратичним відхиленням близьким до 0,1; Random Forest Classifier з прогнозованою оцінкою 0,98 та середнім квадратичним відхиленням близьким до 0,2; KNeighbors Classifier з прогнозованою оцінкою 0,98 та середнім квадратичним відхиленням близьким до 0,3.

Таблиця 1.

Результати перехресної оцінки

№	Метод	Оцінка прогнозу	Середнє квадратичне відхилення
1	SupportVectorClassifier	0.982	0.014
2	StochasticGradientDecentC	0.963	0.024
3	RandomForestClassifier	0.984	0.021
4	DecisionTreeClassifier	0.951	0.042
5	GaussianNB	0.962	0.023
6	KNeighborsClassifier	0.981	0.024
7	AdaBoostClassifier	0.953	0.044
8	LogisticRegression	0.984	0.027

Для кращого оцінювання цими методами варто провести їх більш детальне налаштування та інтерпретацію, що дасть можливість зробити більш точні висновки, це буде проведено в наступних дослідженнях.

Список використаних джерел:

- Esposito, E., & Evangelista, P. (2014). Investigating virtual enterprise models: literature review and empirical findings. *International Journal of Production Economics*, 148, 145–157. doi:10.1016/j.ijpe.2013.10.003.
- Martinez, M., Fouletier, P., Park, K., & Favrel, J. (2001). Virtual enterprise – organisation, evolution and control. *International Journal of Production Economics*, 74(1-3), 225–238. doi:10.1016/s0925-5273(01)00129-3.
- Park, K. H., & Favrel, J. (1999). Virtual enterprise — Information system and networking solution. *Computers & Industrial Engineering*, 37(1-2), 441–444. doi:10.1016/s0360-8352(99)00113-8.
- Gou, H., Huang, B., Liu, W., & Li, X. (2003). A framework for virtual enterprise operation management. *Computers in Industry*, 50(3), 333–352. doi:10.1016/s0166-3615(03)00021-6.
- Sadigh, B. L., Unver, H. O., Nikghadam, S., Dogdu, E., Ozbayoglu, A. M., & Kilic, S. E. (2016). An ontology-based multi-agent virtual enterprise system (OMAVE): part 1: domain modelling and rule management. *International Journal of Computer Integrated Manufacturing*, 30(2-3), 320–343. doi:10.1080/0951192x.2016.1145811.
- Sadigh, B. L., Nikghadam, S., Ozbayoglu, A. M., Unver, H. O., Dogdu, E., & Kilic, S. E. (2017). An ontology-based multi-agent virtual enterprise system (OMAVE): part 2: partner selection. *International Journal of Computer Integrated Manufacturing*, 30(10), 1072–1092. doi:10.1080/0951192x.2017.1285424.

Сікач Богдан, здобувач вищої освіти факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Саченко Олег Анатолійович, канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем та управління
Західноукраїнський національний університет, Україна

ПІДХІД ПРОГНОЗУВАННЯ ПЛАНУ ПРОЕКТУ З ОБМЕЖЕНИМИ РЕСУРСАМИ

Загальний підхід до прогнозування рейтингового списку для 48 конфігурацій процедури розгалуження і пов'язаності. Огляд структури прогнозування наведено на рис. 1 і складається з чотирьох різних фаз.

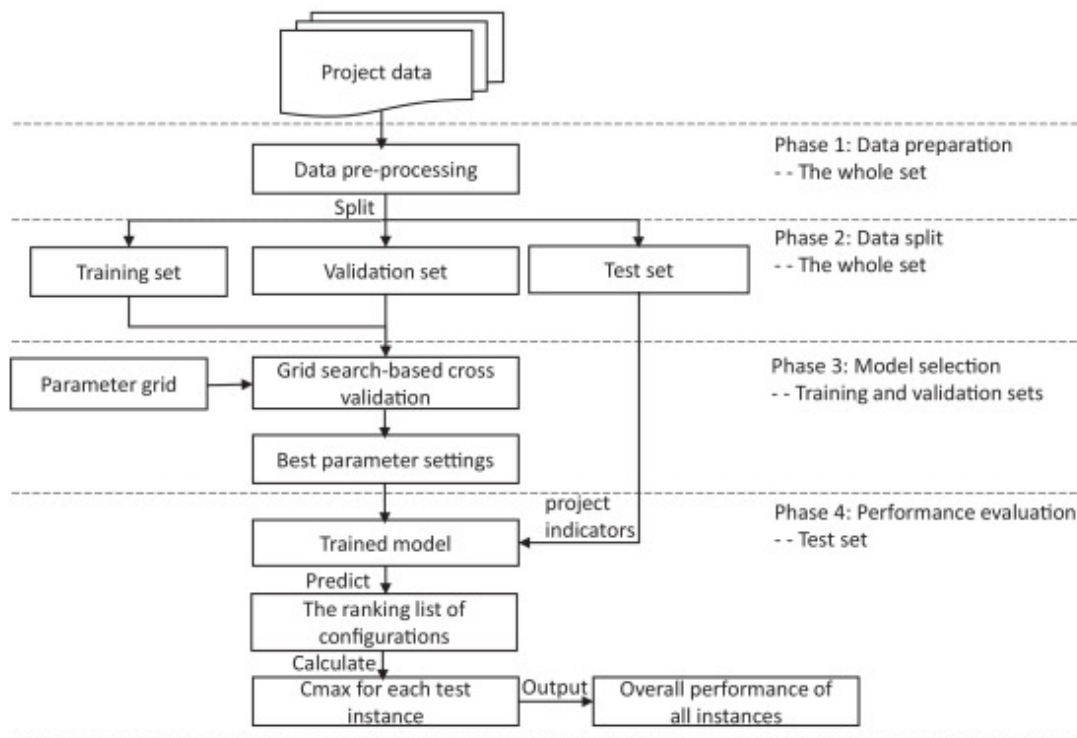

Рис. 1. Огляд підходу до прогнозування плану проекту з обмеженими ресурсами

Етап 1 - Підготовка даних: На цьому етапі виконується попередня обробка даних. Вона включає отримання розв'язків для 48 конфігурацій для всіх випадків, створення рейтингового списку для 48 конфігурацій для кожного екземпляра, видалення "легких" екземплярів, визначення кількості показників проекту та нормалізацію даних.

Етап 2 - Поділ даних: На цьому етапі весь набір даних поділяється на навчальний, перевірочний та тестовий набори. Навчальний набір використовується для навчання моделі, перевірочний - для налаштування параметрів, а тестовий - для оцінки кінцевої продуктивності моделі.

Етап 3 - Вибір моделі: На цьому етапі модель прогнозування налаштовується з використанням навчального набору, а потім перевірочний набір використовується для

визначення оптимальних параметрів моделі.

Етап 4 - Оцінка ефективності [1]: На останньому етапі оцінюється кінцева продуктивність моделі на тестовому наборі, де використовуються оптимальні параметри моделі, і отримані результати використовуються для прогнозу рейтингового списку для 48 конфігурацій.

Цей підхід дозволяє створити прогнозну модель для рейтингового списку на основі попередніх даних та навчальних експериментів. Ця модель може бути корисною для вирішення задач у сфері проектного управління та оптимізації.

У висновку, описаний загальний підхід до прогнозування рейтингового списку для 48 конфігурацій процедури V&V [2] включає чотири основні етапи: підготовку даних, поділ даних, вибір моделі та оцінку ефективності. Цей підхід дозволяє створити модель для прогнозу рейтингів на основі навчання на попередніх даних і налаштування параметрів для отримання оптимальних результатів. Описаний процес може бути корисним для вирішення завдань у сфері проектного управління та оптимізації, де важливо прогнозувати та ранжувати різні конфігурації процедур на основі їх продуктивності.

Список використаних джерел:

1. Krstajic, D., Buturovic, L. J., Leahy, D. E., & Thomas, S. (2014). Cross-validation pitfalls when selecting and assessing regression and classification models. *Journal of cheminformatics*, 6(1), 1-15.
2. Morrison, D. R., Jacobson, S. H., Sauppe, J. J., & Sewell, E. C. (2016). Branch-and-bound algorithms: A survey of recent advances in searching, branching, and pruning. *Discrete Optimization*, 19, 79-102.

Щербак Павло Олександрович, здобувач вищої освіти
інституту інформаційних технологій в економіці

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна

Науковий керівник: Устенко Станіслав Веніамінович, д-р. екон. наук,
професор, професор кафедри інформаційних систем в економіці

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, Україна

ПРОЕКТУВАННЯ МОБІЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІС «TASK-MЕНЕДЖЕР»

В сучасному світі на плечі сучасної людини лягає дуже багато справ, всі вони мають свою пріоритетність та складність і доволі часто людині важко самій правильно організувати вільний час на їх вирішення. В стресових ситуаціях ми часто схильні до хибних рішень в плануванні справ, деколи ми навіть нехтуємо цим важливим пунктом та зразу переходимо до виконання першої задачі що виникла. Цей підхід можна представити як стек (перший зайшов — перший вийшов), головним недоліком такої парадигми є нехтування фундаментальними речами, такими як: здоровий образ життя, ментальне та психічне здоров'я та соціальні зв'язки.

Сьогоднішнє суспільство стикається зі зростаючим обсягом робочих завдань та потребою в ефективному управлінні ними. Завдяки поширенню мобільних пристроїв, таких як смартфони та планшети, користувачі можуть працювати з будь-якого місця та в будь-який час. Проте, існуючі рішення для управління завданнями на мобільних пристроях часто не задовольняють потреби користувачів, адже вони не враховують специфіки мобільного середовища та не пропонують достатньо зручний інтерфейс для організації та виконання завдань.

Застосування інформаційних технологій та інформаційних управляючих систем стає дедалі глибшим у створенні освітніх платформ. З'являються такі потужні гравці ринку як «Coursera» та «Udemy» (табл. 1), вони займають один ринок, але різні його ніші.

Таблиця 1

Порівняння мобільно орієнтованих «Task-менеджерів»

№	Можливості	monday	ClickUp	SmartSheet	Wrike
1	Швидке створення задач	Ні	Так	Так	Так
2	Рівні пріоритетності задач	Так	Ні	Так	Так
3	Делегування задач	Так	Так	Так	Ні
4	Дошки	Так	Так	Так	Так
5	Можливість створювати проекти	Так	Так	Так	Так
6	Вбудований чат	Ні	Так	Так	Ні
7	Коментарі до задач	Ні	Так	Так	Так
8	Наявність інтеграцій	Outlook, Chrome, IFTTT	Figma, Miro, GitHub, Slack	Google Drive, Zapier, Slack, Asana	Slack, Jira, Miro, Make, Kanban WIP
9	Система повідомлень	Так	Так	Так	Так
10	Кросплатформенність	Браузер, ios, andriod	Браузер, ios, andriod	Браузер, ios	Браузер, ios, andriod

Багато рішень у цьому списку зосереджені на тому, щоб бути майстрами на всі руки, укомплектовувати якомога більше функцій для призначення завдань, навігації під час командної співпраці, позначення статусу, розподілу ресурсів і так далі і тому подібне. Інший різновид інструментів — «найкращий у своєму роді» або «поні з одним трюком» — робить протилежне й зосереджується на виконанні однієї справи справді, дуже добре. Ви можете знайти спеціалізовані інструменти для таких речей, як планування ресурсів, спілкування, керування завданнями, створення діаграм Ганта [1], створення звітів, керування цифровими активами та управління вимогами. Такі інструменти, як Slack (комунікації), Dropbox (сховище) і Todoist (списки), є прикладами цих надзвичайно спеціалізованих інструментів. Спеціалізовані інструменти можуть бути чудовими, особливо для невеликої команди, яка працює з вимогами ніші, меншою кількістю клієнтів або складними проектами з унікальними потребами.

Згідно проведеного аналізу мобільно орієнтованих таск-менеджерів, можна виділити кілька додаткових компонентів системи:

1. Нагадування та сповіщення: Система повинна надавати можливість налаштувати нагадування щодо важливих завдань та подій. Користувачі можуть вибрати час та спосіб сповіщення, щоб не пропускати важливі терміни.

2. Синхронізація та доступність офлайн: Система повинна підтримувати синхронізацію даних між різними пристроями, щоб користувачі могли працювати зі своїми завданнями на різних пристроях. Крім того, важливо мати можливість працювати офлайн, коли інтернет-з'єднання недоступне.

3. Аналітика та звіти: Система може надавати користувачам статистику виконання завдань, а також звіти про продуктивність. Це допоможе користувачам відстежувати свій прогрес та вдосконалювати ефективність управління завданнями.

4. Інтеграція з іншими сервісами: Система може підтримувати інтеграцію з іншими додатками та сервісами, такими як календарі, електронні пошти, зберігання документів тощо. Це розширює можливості користувачів та спрощує їхню роботу.

5. Захист даних і приватність: Оскільки користувачі можуть зберігати конфіденційну інформацію в системі, важливо забезпечити високий рівень захисту даних і зберігання приватності користувачів."

Ці додаткові пункти розширюють функціональність мобільного таск-менеджера для більш повного опису системи.

Після проведеного аналізу існуючих інформаційних систем для навчальних платформ та онлайн-університетів можна перейти до проектування та розробки самої системи. Створимо інформаційну модель (рис. 1), яка буде включати в себе розглянуті вище складові частини інформаційної системи.

Для розробки мобільного таск-менеджера слід використовувати програмну архітектуру, з'єднання між складовими буде відбуватися за допомогою API, оптимізованого для мобільних платформ.

Основною технологією для розробки мобільного додатка може бути React Native, який дозволяє створювати крос-платформені додатки для iOS та Android з використанням JavaScript. Використання React Native спростить розробку мобільного додатка та дозволить швидко розгорнути його на різних платформах.

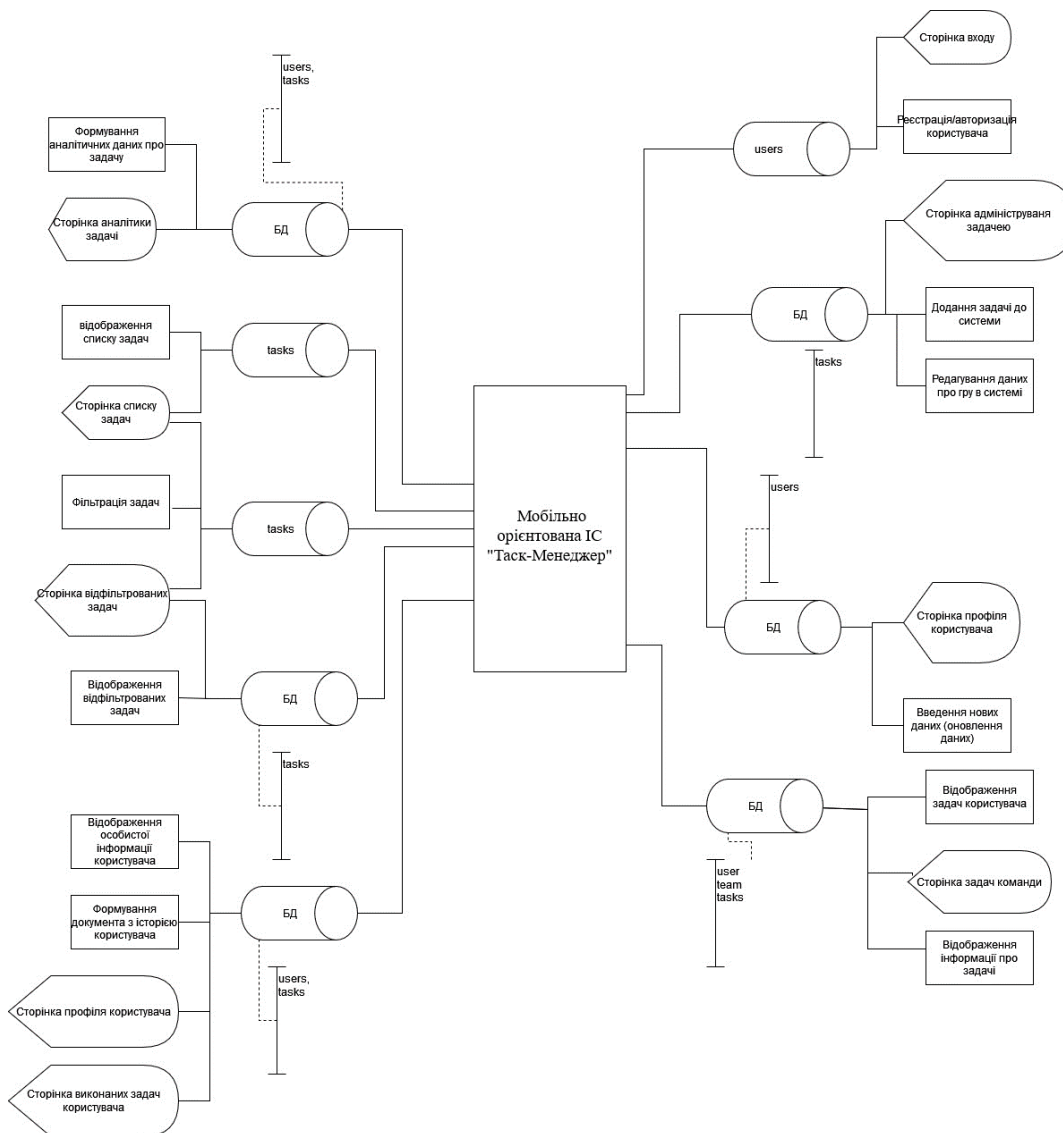

Рис. 1. Інформаційна модель системи

Для зберігання інформації про користувачів, завдання та інші дані можна використовувати базу даних MongoDB, яка дозволить зберігати гнучку модель даних для мобільного додатка.

З цього аналізу можна зробити висновок, що автоматизація управління завданнями та таск-менеджери є важливим кроком у розвитку мобільних додатків, які дозволяють користувачам ефективно керувати своїми завданнями та задачами на різних мобільних платформах."

Список використаних джерел:

1. Діаграма Ганта. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Gantt_chart.

Ніщеменко Дмитро Олександрович, здобувач вищої освіти факультету математики, природничих наук та технологій
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна

Науковий керівник: Баранюк Олександр Філімонович, кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ РОЗУМНИМ БУДИНКОМ НА ОСНОВІ ПРОТОКОЛУ MQTT

За останні роки стрімкий розвиток Інтернету речей змінив різні аспекти взаємодії людини на побутових речей, зокрема, перетворивши традиційні пристрої на «розумні» [1] та взаємопов'язані системи. Однією з важливих сфер, де технологія IoT досягла значних успіхів, є домашня автоматизація, керування та моніторинг.

В різних джерелах можна знайти визначення, що частково відрізняються один від одного, але загалом поняття Інтернету речей (IoT) [2] можна визначити як концепцію, яка описує мережу взаємопов'язаних фізичних пристроїв із вбудованими датчиками, програмним забезпеченням та іншими технологіями для підключення та обміну даними з іншими пристроями та системами через Інтернет. Загальна концепція IoT [3] базується на передумові, що повсякденні об'єкти, від побутової техніки до промислового обладнання, можна перетворити на інтелектуальні мережеві об'єкти. Оснастивши ці об'єкти датчиками та підключенням до мережі, стає можливим збирати та передавати дані, взаємодіяти з навколишнім середовищем і навіть приймати автономні рішення, що веде до підвищення ефективності та оптимізації процесів.

Серед пропозицій з вільним доступом найпопулярнішим для будування систем за принципом IoT є протокол MQTT (Message Queue Telemetry Transport) [4]. MQTT – це спрощений мережевий протокол, що працює на TCP/IP, використовується для обміну повідомленнями між пристроями за принципом видавець-підписник. В протоколі MQTT зв'язок будується між двома або більше пристроями за допомогою брокера (сервера). Підключені пристрої можуть створювати топіки (теми) та надсилати в них повідомлення, а для отримання цих даних пристрій повинен підписатися на топік.

Метою дослідження є аналіз принципів побудови бездротових систем управління розумного будинку та створення онлайн системи управління для розумного будинку на основі протоколу MQTT з використанням доступних інструментів і пристроїв.

Відповідно до поставленої задачі, дані про розумний будинок потрібно збирати і передавати на сервер, а від сервера повинна бути можливість надсилати команди управління. Далі дані повинні відображатись на веб-сторінці та зберігатись у сховищі даних. На боці сервера потрібно формувати сторінку, відображати основні елементи інтерфейсу, поточні дані, реалізовувати надсилання команд, будувати графік для перегляду даних користувачем.

Для реалізації збору та відправлення показників обрано плату розробника NodeMCU на базі чіпа ESP8266 [5]. Модель має інтерфейс USB, досить малий розмір, невелику ціну, підтримку Wi-Fi, вбудований стек протоколів TCP/IP.

Для демонстрації обробки команд, надісланих від користувача, використано звичайну світлодіодну лампу на 220 В та модуль реле від Keystudio [6], здатний витримувати напругу до 250 В та живиться від 5 В.

Для демонстрації відображення даних від датчиків виконаємо збір параметрів мікроклімату, для чого використаємо датчик відносної вологості та температури DHT11 [7].

Програмна частина системи складається з серверної частини та локальної.

На локальній частині контролер виконує підключення до MQTT-брокера, підписання на топіки для отримання даних, збір та публікування значень від датчиків на відповідні топіки.

В ролі MQTT-брокера було обрано сервіс EMQX [8], тому що він швидко та надійно працює, дозволяє безкоштовно користуватись хмарним брокером та захищений протокол TLS.

Для підключення до Wi-Fi мережі контролер звертається до даних мереж, записаних у пам'яті, а якщо жодна мережа не записана або підключення неможливо, то користувач повинен власноруч обирати потрібну йому мережу та ввести для неї пароль. Далі контролер підключиться до MQTT-брокера і виконуватиме цикл прослуховування команд та відправки даних. Коли приходить команда з топіку управління лампою, ця команда одразу обробляється і контролер вмикає або вимикає лампу через реле.

На сервері розташовується база даних та додаток, що працюють за допомогою операційної системи Linux Ubuntu Server 22.04. Додаток складається з сторінок `index.php` (основна сторінка, поточні показники та кнопки для надсилання команд), `stats.php` (відображення графіків на основі значень збережених в базі даних), `info.html` (основна інформація про систему) та `php`-скрипту `write.php` (отримання даних від топіків і їх запис для подальшої обробки). База даних зберігає зібрані значення. Скрипт `add.php` записує отримані дані в базу даних, звідки дані будуть використовуватись для будування і відображення графіків.

Побудову графіку значень контрольованих параметрів виконано за допомогою скрипту мовою JavaScript з використанням бібліотеки Chart.js [9] для побудови графіків з масиву даних. Алгоритм працює за такою схемою: із бази даних записуються значення у вигляді масиву чисел, що передаються до елемента сторінки `myChart` що буде містити графік. За таким же алгоритмом будуються графіки з даними за останні 7 днів та за останній місяць, але в цьому випадку додається крок алгоритму, на якому відбувається обчислення середнього значення за кожну добу.

Для управління та перегляду параметрів мікроклімату на комп'ютері, незалежно від операційної системи, необхідно мати браузер. На головній сторінці завжди відображається встановлений зараз стан лампи і кнопки для управління нею, поточні значення параметрів розумного будинку – вони оновлюються на сторінці автоматично. В заголовку сайту знаходиться навігація.

Створена система управління розумним будинком на основі принципів Інтернету речей демонструє інтеграцію графічних додатків, бездротову передачу інформації та можливості дистанційного керування, що свідчить про модернізацію технологій домашньої автоматизації. Бездротова система розумного будинку характеризується можливостями збору, передачі, відображення та зберігання даних. Платформи NodeMCU та Arduino у поєднанні з розробкою веб-додатків дозволяють

впроваджувати систему на пристроях із доступом до Інтернету та браузерів.

Дослідження підкреслює придатність платформи NodeMCU для впровадження технологій розумного будинку, забезпечуючи універсальність і сумісність з різними електронними модулями та протоколами зв'язку.

Загалом описана система керування розумним будинком демонструє успішну інтеграцію принципів IoT, бездротового зв'язку та веб-інтерфейсу, забезпечуючи ефективне, зручне та перспективне рішення для домашньої автоматизації.

Розроблена система має потенціал для розширення та додавання нових можливостей. Платформа дозволяє додати нові датчики для збирання більшої кількості показників. Система може бути розширена додаванням нових контролерів, які можуть бути розташовані в декількох кімнатах будинку. Серверна частина проекту може містити в собі реєстрацію та вхід для зареєстрованих користувачів, кожний з яких буде бачити кнопки керування та перегляд інформації з своєї системи, декілька розділів для кожної кімнати.

Список використаних джерел:

1. What Makes a Smart Device Smart? // Make Use Of: [Веб-сайт]. URL: <https://www.makeuseof.com/smart-device-meaning/> (дата звернення: 12.05.2023).
2. Gubbi J., Buyya R., Marusic S. Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions // Future Generation Computer Systems. 2013., вип. 7 Т. 29. С. 1645-1660.
3. Atzori L., Iera A., Morabito G. The Internet of Things: A survey // Computer Networks. 2010., вип. 15 Т. 54. С. 2787-2805.
4. Getting to know MQTT // IBM Developer: [Веб-сайт]. URL: <https://developer.ibm.com/articles/iot-mqtt-why-good-for-iot/> (дата звернення: 16.05.2023).
5. Wi-Fi модуль NodeMCU V3 ESP8266 (CH340) // ArduinoUA: [Веб-сайт]. URL: <https://arduino.ua/prod1492-wi-fi-modyl-nodemcu-esp8266> (дата звернення: 10.03.2023).
6. Ks0011 keyestudio 5V Relay Module // ArduinoUA: [Веб-сайт]. URL: https://wiki.keyestudio.com/Ks0011_keyestudio_5V_Relay_Module (дата звернення: 10.03.2023).
7. Датчик вологості та температури DHT11 // ArduinoUA: [Веб-сайт]. URL: <https://arduino.ua/prod185-datchik-vlajnosti-i-temperatyri-dht11> (дата звернення: 10.03.2023).
8. EMQX: [Веб-сайт]. URL: <https://www.emqx.com/> (дата звернення: 16.04.2023).
9. Chart.js Getting Started // Chart.js: [Веб-сайт]. URL: <https://www.chartjs.org/docs/latest/> (дата звернення: 01.05.2023).

СЕКЦІЯ 8. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Бульботка Тетяна Василівна, здобувач вищої освіти факультету математика
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Науковий керівник: Тимчук Михайло Вікторович, старший викладач
кафедри вищої математики
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ПРИКЛАД ЗАСТОСУВАННЯ ДИНАМІЧНИХ СИСТЕМ РІВНЯНЬ ДО МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Неможливо уявити собі сучасну науку без широкого застосування математичного моделювання. Суть математичного моделювання явищ та процесів полягає у заміні об'єкта-оригіналу його математичною моделлю – системою рівнянь чи нерівностей, яка у ході дослідження замінює оригінал, і вивчення якої дає нові відомості про об'єкт-оригінал.

При математичному моделюванні багатьох явищ та процесів приходять до динамічних систем диференціальних рівнянь. Такі динамічні системи часто є автономними, що задані в деякій області та задовольняють в цій області умови теореми Коші існування і єдиності розв'язку [2].

Розглянемо один приклад застосування динамічних систем звичайних диференціальних рівнянь, а саме задачу про гонку озброєнь двох конкуруючих країн.

Припустимо, що загальна кількість озброєння у двох країнах-опонентах змінюється з часом в залежності від трьох факторів: кількості зброї у суперника, зносу вже існуючої зброї і ступеня недовіри між суперниками. Темпи приросту і зменшення озброєння пропорціональні вказані факторам, тобто

$$\begin{cases} \frac{dM_1}{dt} = \alpha_1(t)M_2 - \beta_1(t)M_1 + \gamma_1(t), \\ \frac{dM_2}{dt} = \alpha_2(t)M_1 - \beta_2(t)M_2 + \gamma_2(t). \end{cases} \quad (1)$$

В системі (1) $M_1(t) \geq 0, M_2(t) \geq 0$ – об'єми озброєнь, коефіцієнти $\alpha_1(t) > 0, \alpha_2(t) > 0, \beta_1(t) > 0, \beta_2(t) > 0$ характеризують швидкість накопичення і «старіння» озброєння, функції $\gamma_1(t) \geq 0, \gamma_2(t) \geq 0$ описують рівень взаємної настороженості (недовіри) конкурентів, який вважається не залежним від кількості озброєння, а визначається іншими причинами [3].

Модель (1) не враховує багато важливих фактів, що впливають на динаміку гонки озброєнь, але, тим не менш, дає можливість проаналізувати ряд важливих властивостей цього процесу. Аналіз найбільш простий в частковому випадку, коли система (1) є автономною, тобто функції $\alpha_i, \beta_i, \gamma_i, i = 1, 2$, не залежать від часу:

$$\begin{cases} \frac{dM_1}{dt} = \alpha_1 M_2 - \beta_1 M_1 + \gamma_1, \\ \frac{dM_2}{dt} = \alpha_2 M_1 - \beta_2 M_2 + \gamma_2. \end{cases} \quad (2)$$

Дослідимо систему (2) в площині M_1, M_2 з метою визначити якісну поведінку функцій $M_1(t), M_2(t)$ в часі.

Знайдемо стан рівноваги (M_1^0, M_2^0) системи (2):

$$\alpha_1 M_2 - \beta_1 M_1 + \gamma_1 = 0, \quad \alpha_2 M_1 - \beta_2 M_2 + \gamma_2 = 0,$$

звідки

$$M_1^0 = \frac{\alpha_1 \gamma_2 + \beta_2 \gamma_1}{\beta_1 \beta_2 - \alpha_1 \alpha_2}, \quad M_2^0 = \frac{\alpha_2 \gamma_1 + \beta_1 \gamma_2}{\beta_1 \beta_2 - \alpha_1 \alpha_2}. \quad (3)$$

Із (3) слідує перший важливий висновок: для того щоб рівновага існувала при додатних значеннях величин M_1^0, M_2^0 (за своїм змістом функції $M_1(t), M_2(t)$ невід'ємні), повинна виконуватись нерівність

$$\beta_1 \beta_2 > \alpha_1 \alpha_2. \quad (4)$$

З'ясуємо практичний зміст умови (4). Нехай, наприклад, параметри α_1, β_1 і β_2 невідомі, а параметр α_2 збільшується. Це означає, що перша країна не змінює свою стратегію в галузі озброєнь, а друга накопичує озброєння при незмінному темні зносу зброї (параметр β_2). Тоді при достатньо великій величині рівновага стає неможливою, а нерівність (4) обов'язково порушиться. Зауважимо, що, якщо обидва параметри γ_1, γ_2 що характеризують взаємну недовіру, дорівнюють нулю, то стану рівноваги відповідає відсутність озброєння з обох сторін [1].

Дослідимо тепер питання про стійкість рівноваги (3) при умові (4). В цьому випадку інтегральні криві рівняння (2) в площині M_1, M_2 мають вигляд, зображений на рис. 1.

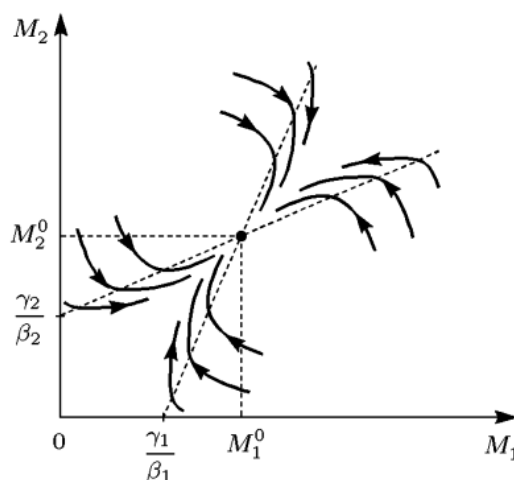

Рис. 1. Інтегральні криві в площині M_1, M_2

Штрихові прямі відповідають ізоклінам нуля ($M_2 = \alpha_2/\beta_2 M_1 + \gamma_2/\beta_2$) і ($M_2 = \beta_1/\alpha_1 M_1 - \gamma_1/\alpha_1$) нескінченності. Ізокліна нуля має нахил, менший, ніж ізокліна нескінченності (це слідує з нерівності (4)). Суцільним лініям відповідають

інтегральні криві. Стрілками показано напрямок руху вздовж інтегральних кривих з плином часу. Функції $M_1(t)$ і $M_2(t)$ при зростанні наближаються до рівносильних значень. Таким чином, рівновага стійка: будь-яке відхилення від нього стає дуже малим по завершенні достатньо великого проміжку часу [3].

Із побудованої моделі неважко визначити деякі характеристики можливої поведінки суперників при переході від одного стану рівноваги до іншого. Нехай, наприклад, темп накопичення озброєння в першій і другій країнах змінюється на невелику величину $d\alpha$ ($d\alpha = d\alpha_1 = d\alpha_2$). При цьому об'єм озброєння також змінюється, причому обидві сторони бажають, щоб прирости dM_1^0 і dM_2^0 були рівними та інтереси обох сторін не піддавались утиску. Для величин dM_1^0, dM_2^0 із (3) отримаємо

$$dM_1^0 = \frac{\alpha_1\alpha_2\gamma_2 + \alpha_2\beta_2\gamma_1 + \alpha_1^2\gamma_2 + \alpha_1\beta_2\gamma_1}{(\beta_1\beta_2 - \alpha_1\alpha_2)^2} d\alpha,$$

$$dM_2^0 = \frac{\alpha_1\alpha_2\gamma_1 + \alpha_1\beta_1\gamma_2 + \alpha_2^2\gamma_1 + \alpha_2\beta_1\gamma_2}{(\beta_1\beta_2 - \alpha_1\alpha_2)^2} d\alpha.$$

Припустимо, що настороженості (недовіра) партнерів рівні ($\gamma_1 = \gamma_2$). Тоді із рівняння $dM_1^0 = dM_2^0$ отримаємо умову паритету сторін при невеликій зміні рівноваги

$$\alpha_1(\alpha_1 + \beta_2 - \beta_1) = \alpha_2(\alpha_2 + \beta_1 - \beta_2),$$

яка може бути покладена в основу відповідних домовленостей між країнами, якщо відомі величини $\alpha_1, \alpha_2, \beta_1, \beta_2$. Так, наприклад, нехай $\alpha_2 = \sigma\alpha_1, \sigma > 0$. В цьому випадку із попередньої рівності отримаємо

$$\alpha_1(1 - \sigma) = \beta_1 - \beta_2. \quad (5)$$

При $\sigma < 1$ (темپ приросту озброєння у другій сторони менший, ніж у першій) для зберігання паритету необхідно $\beta_1 < \beta_2$, тобто у другій сторони (у відповідності з формулою (5)) темп амортизації озброєння повинен бути менший. При протилежній нерівності $\sigma > 1$ маємо, природньо, обернене співвідношення між швидкостями амортизації [1, 2].

Отже, динамічні системи звичайних диференціальних рівнянь є потужним інструментом математичного моделювання реальних процесів, а також є порівняно простими у використанні та навчанні. Вони дають не тільки можливість описати процес, а й дослідити якісну картину його зміни, залежно від зміни вхідних параметрів.

Список використаних джерел:

1. Dangelmayr G, Kirby M. *Mathematical Modeling*. New Jersey : Prentice Hall, 2014.
2. Пічкур В. В., Капустян О. В., Собчук В. В. *Теорія динамічних систем*. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 348 с.
3. Швець О. Ю. *Динамічні системи*. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 345 с.

Олійник Ольга Олександрівна, здобувач вищої освіти
факультету математики та інформатики
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Науковий керівник: Тимчук Михайло Вікторович, старший викладач
кафедри вищої математики
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕОРІЇ ГРУП

Функціональні рівняння досі не передбачені ні програмами математичних дисциплін педагогічних вищих навчальних закладів, ні програмами з математики загальноосвітніх шкіл (навіть на факультативних заняттях).

Не дивно, що не тільки розв'язування, а й і сам термін «функціональні рівняння» викликає деякі труднощі в учнів та вчителів, хоча методи розв'язування простих функціональних рівнянь і рівнянь середнього ступеня складності не потребують знань, що виходять за рамки шкільної математики [2, 3].

Розглянемо розв'язування функціональних рівнянь із застосуванням теорії груп.

Наприклад, у рівнянні $(a - x)f(x) - 2xf(a - x) = 1$ під знаком невідомої функції $f(x)$ стоять функції $g_1 = x$ і $g_2 = a - x$. В результаті заміни x на $a - x$ отримаємо ще одне рівняння, що містить ті ж функції $f(x)$ та $f(a - x)$. Легко бачити, що функції g_1 та g_2 утворюють групу відносно операції композиції. Таким чином, поняття групи дозволяє у ряді випадків підібрати підстановки для розв'язування функціональних рівнянь [1].

Нехай у функціональному рівнянні

$$a_0g(f_0) + a_1g(f_1) + \dots + a_{n-1}g(f_{n-1}) = b \quad (1)$$

вирази $f_0(x) = x, f_1(x), \dots, f_{n-1}(x)$, що стоять під знаком невідомої функції $g(x)$, є елементами скінченної групи порядку n відносно операції композиції. Коефіцієнти рівняння (1) $a_0, a_1, \dots, a_{n-1}, b$ у загальному випадку залежать від x . Деякі з них можуть дорівнювати 0. Припустимо, що рівняння (1) має розв'язок. Замінімо x на $f_1(x)$. Ця заміна дорівнює множенню справа всіх елементів групи на f_1 . В результаті послідовність функцій f_0, f_1, \dots, f_{n-1} перейде в послідовність $f_0 \circ f_1, f_1 \circ f_1, f_2 \circ f_1, \dots, f_{n-1} \circ f_1$, що складається зі всіх елементів групи [2].

Зроблена заміна перевела лінійне відносно невідомих $g(f_0), g(f_1), \dots, g(f_{n-1})$ рівняння (1) – у нове лінійне рівняння відносно тих самих невідомих. Замінюючи далі $x \rightarrow f_2(x), x \rightarrow f_3(x), \dots, x \rightarrow f_n(x)$, отримаємо систему n лінійних рівнянь із n невідомими [1].

Розв'язуючи цю систему, знаходимо невідому функцію $g(f_0) = g(x)$, якщо, звісно, система має розв'язок. Безпосередньою перевіркою слід переконатися, що отримана функція відповідає початковому рівнянню. Розглянутий метод обмежує область визначення функції, оскільки доводиться відкидати значення аргументу, у яких елементи групи не мають змісту [1].

Приклад. Знайти функцію $f(x)$ визначену на множині дійсних чисел, відмінних від 0, 1, -1 і таких, що задовольняють рівняння

$$xf(x) + 2f\left(\frac{x-1}{x+1}\right) = 1 \quad (2).$$

Помічаємо, що вирази $x, \frac{x-1}{x+1}$, які стоять під знаком невідомої функції f , є елементами групи, заданої в таблиці:

Таблиця 1

Таблиця Келі для групи, що розглядається

°	x	$\frac{x-1}{x+1}$	$-\frac{1}{x}$	$\frac{x+1}{x-1}$
x	x	$\frac{x-1}{x+1}$	$-\frac{1}{x}$	$\frac{x+1}{x-1}$
$\frac{x-1}{x+1}$	$\frac{x-1}{x+1}$	$-\frac{1}{x}$	$\frac{x+1}{x-1}$	x
$-\frac{1}{x}$	$-\frac{1}{x}$	$\frac{x+1}{x-1}$	x	$\frac{x-1}{x+1}$
$\frac{x+1}{x-1}$	$\frac{x+1}{x-1}$	x	$\frac{x-1}{x+1}$	$-\frac{1}{x}$

Замінюючи x на $\frac{x-1}{x+1}, -\frac{1}{x}, \frac{x+1}{x-1}$ отримаємо систему

$$\begin{cases} xf(x) + 2f\left(\frac{x-1}{x+1}\right) = 1, \\ \frac{x-1}{x+1}f\left(\frac{x-1}{x+1}\right) + 2f\left(-\frac{1}{x}\right) = 1, \\ -\frac{1}{x}f\left(-\frac{1}{x}\right) + 2f\left(\frac{x+1}{x-1}\right) = 1, \\ \frac{x+1}{x-1}f\left(\frac{x+1}{x-1}\right) + 2f(x) = 1. \end{cases}$$

Послідовно виключаючи невідомі $f\left(\frac{x-1}{x+1}\right), f\left(-\frac{1}{x}\right), f\left(\frac{x+1}{x-1}\right)$ маємо

$$f(x) = \frac{4x^2 - x + 1}{5x(x-1)}, x \neq 1.$$

Наведені міркування впливали з припущення, що розв'язок рівняння (2) існує. Підставляючи в (2) отриману функцію, переконуємося, що вона задовольняє рівняння.

Отже, хоч функціональні рівняння і не фігурують у більшості математичних програм, їх вивчення сприяє поглибленню розуміння математики у здобувачів предмету. Потужним методом розв'язування функціональних рівнянь є застосування теорії груп.

Список використаних джерел:

1. Бродський Я. С., Сліпенко А. К. Функціональні рівняння. Київ : Вища школа, 1983. 96 с.
2. Marek Kuczma. An Introduction to the Theory of Functional Equations and Inequalities. Basel: Birkhäuser, 2009. 595 p.
3. Федак І. В. Функціональні рівняння: навчальний посібник. Івано-Франківськ : ПНУ, 2018. 144с.

Карпів Марія Володимирівна, здобувач вищої освіти
факультету математики та інформатики
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Науковий керівник: Тимчук Михайло Вікторович, старший викладач
кафедри вищої математики
Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ РІВНЯННЯ КОШІ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

У формуванні інтелекту людини математика відіграє важливу роль. Одне з найважливіших математичних умінь, яке мають опанувати учні – це вміння розв'язувати рівняння. Одним із таких рівнянь є функціональні рівняння.

Постановка задач, пов'язаних з функціональними рівняннями часто є досить простою, а їх розв'язування не вимагає якоїсь спеціальної підготовки. Але, як правило, при цьому завжди важливим компонентом є логічне мислення, знання основних методів розв'язування таких рівнянь та їх творче осмислення. У зв'язку з цим функціональні рівняння є майже невід'ємним атрибутом різноманітних олімпіад і турнірів юних математиків.

Уже класичним стало функціональне рівняння Коші:

$$f(x + y) = f(x) + f(y) \quad (1)$$

та звідні до нього рівняння, які є характеристичними рівняннями ряду елементарних функцій. Широке застосування мають також лінійні різницеві рівняння, які за своїми властивостями близькі до лінійних диференціальних рівнянь [2, 3].

Під словами «розв'язати функціональне рівняння» мається на увазі знаходження невідомої функції, при підстановці якої у вихідне функціональне рівняння воно перетворюється в тотожність (якщо невідомих функцій декілька, то необхідно знайти їх всі). Співвідношення, які задають функціональні рівняння, є тотожними відносно деяких змінних, а рівняннями їх називають оскільки невідомі функції – шукані [1].

Більшість функціональних рівнянь розв'язується методом підстановки. Загальна суть методу така: застосовуючи різні підстановки (тобто замінюючи деякі змінні функціонального рівняння або конкретними значеннями, або якими-небудь іншими виразами), намагаються або спростити це рівняння, або звести його до такого виду так, що подальше розв'язання буде очевидним. В задачах, які розв'язуються таким методом, дуже часто не вказується клас функцій, в якому шукається розв'язок. В такому випадку передбачається, що потрібно знайти всі розв'язки без всяких обмежень (неперервні, розривні і т.д.). Особливість даного методу постає в тому, що в низці випадків він дозволяє відшукати розв'язок в класі усіх функцій [2].

Наприклад, для знаходження неперервних розв'язків функціонального рівняння

$$f(x + y) = f(x) + f(y) + 2xy, \quad (2)$$

у якості допоміжної функції зручно обрати функцію

$$g(x) = f(x) - x^2. \quad (3)$$

Тоді, підставляючи (3) у (2), отримаємо

$$g(x + y) + (x + y)^2 = g(x) + x^2 + g(y) + y^2 + 2xy,$$

звідки

$$g(x + y) = g(x) + g(y).$$

Таким чином, рівняння (2) звели до відомого рівняння Коші (1). Звідси:

$$f(x) = x^2 + g(x) = x^2 + ax,$$

і всі такі функції задовольняють (2).

Якщо ж потрібно знайти всі неперервні функції $f: (0; +\infty) \rightarrow R$, які задовольняють тотожність

$$f(xy) \equiv xf(y) + yf(x), \quad (4)$$

то, розділивши обидві частини (4) на xy , переписуємо її так:

$$\frac{f(xy)}{xy} \equiv \frac{f(x)}{x} + \frac{f(y)}{y}.$$

Тут очевидно, що в якості допоміжної потрібно взяти функцію

$$g(x) = \frac{f(x)}{x}.$$

Звідси знаходимо:

$$f(x) = x \log_a x.$$

Відомо, що операція додавання дійсних є асоціативною:

$$(x + y) + z = x + (y + z).$$

для будь-яких $x, y, z \in R$. Нехай потрібно знайти всі неперервні функції $f(x)$, які «зберігають асоціативність додавання», тобто

$$f(x + y) + f(z) \equiv f(x) + f(y + z), \quad (5)$$

Запишемо (5) у вигляді

$$f(x + y) - f(x) \equiv f(y + z) - f(z).$$

Легко помітити, що ліва частина не залежить від x , тобто

$$f(x + y) - f(x) = g(y).$$

При $x = 0$ маємо $f(y) = g(y) + a, a = f(0)$. Отримуємо функціональне рівняння Коші:

$$g(x + y) = g(x) + g(y).$$

неперервним розв'язком якого будуть функції $g(x) = cx$. Таким чином, шуканим розв'язком рівняння (5) є:

$$f(x) = cx + a,$$

де a і c – довільні константи [3].

Наведені приклади свідчать про ефективність методу підстановки та ілюструють можливість застосування рівняння Коші до розв'язування інших функціональних рівнянь.

Список використаних джерел:

1. Федак І.В. Функціональні рівняння : навч. пос. (Видання друге). – Івано-Франківськ : ПНУ, 2018. – 144 с.
2. Ясінський В.А. Задачі математичних олімпіад та методи їх розв'язування. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 207 с.
3. Aczel J. Functional Equations in Several Variables / Dhombres J. – Cambridge University Press, 2008. – 480 p.

СЕКЦІЯ 9.

ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

Корчук Тетяна Олександрівна, здобувач вищої освіти факультету лінгвістики
*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*, Україна

Науковий керівник: Бурка Наталія Анатоліївна, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА ІРЛАНДСЬКОЇ МОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ

У теперішній час за відомих об'єктивних причин різко зросла актуальність наукового розгляду міжмовних контактів та динаміки взаємодії мов у міжкультурному спілкуванні. Проведені в цьому напрямку теоретичні дослідження дозволили встановити пріоритетність їхнього вирішення, згідно з якою питання мовної інтерференції набуває особливого значення.

Зазначимо, перш за все, що термін «інтерференція» походить від латинського *inter* — «між» та *ferens (ferentis)* — «той, що несе» [1, с. 224] і вперше був уведений представниками Празького лінгвістичного кола як відхилення від норм мов, що контактують [4, с.51]. Американський лінгвіст У. Вайнрайх характеризує інтерференцію як «відхилення від норм кожної мови, які відбуваються у мовленні двомовних носіїв у результаті знайомства з іншими мовами, тобто внаслідок контактування мов» [9, с.7]. Оскільки мова є системою, в якій елементи є взаємопов'язаними між собою і становлять єдине ціле, інтерференція призводить до «реорганізації фонологічної, граматичної та лексичної системи даної мови, якщо до неї входять іншомовні елементи» [3, с.15]. Тому потрібно погодитися з С.В. Семчинським, який вважає, що інтерференція — це взаємодія систем та елементів цих систем двох мов, що контактують [5, с.328]. Так, у лінгвістиці мовна інтерференція розглядається в рамках взаємодії мов та теорії мовних контактів.

Досліджуючи питання класифікації мовної інтерференції, мовознавці намагалися врахувати різні принципи та чинники. В результаті, ключовою визнано класифікація інтерференції за лінгвістичною природою з огляду на рівень мови, до якого вона належить. У такий спосіб мовознавці виокремлюють *фонетичну* (фонетично-графічну, фонетично-орфографічну), *лексичну* (лексико-семантичну) та *граматичну* мовну інтерференцію [4, с.51-52].

Прикладом такого мовного контакту може слугувати ірландська та англійська мови, які співіснували на території Ірландії та впливали одна на одну протягом усієї історії. Тому врахування історичних та соціально-історичних чинників, зокрема період британського вторгнення та активний рух за відродження мови і національної самосвідомості, та їх ролі у розвитку мовної ситуації є важливим у процесі дослідження ірландської мовної інтерференції. Ознаки ірландської інтерференції в

англійській мові простежуються на всіх мовних рівнях. На думку Генрі, «деякі терміни, знайдені в найдавнішому шарі ірландської мови, перейшли в англо-ірландську та англійську мову» [7, с.158].

На *фонетичному* рівні інтерференція є особливо помітною в усному мовленні. Відмінності на *граматичному* рівні, зокрема розбіжності в існуючих конструкціях та порядку слів у реченні, пояснюються приналежністю англійської та ірландської мов до різних груп індоєвропейської мовної сім'ї. Хоча за словами Харріса [6, с. 39], «письмова модель певною мірою не відрізняється від стандартної британської англійської», деякі риси ірландського впливу зберігаються і в писемній мові. Так, продовжують функціонувати словникові одиниці з ірландської мови, які посилаються на місцеві звичаї та інституції [8, с. 15]. В окремих випадках слова, ідентичні в ірландській та британській англійській мові, відрізняються за значенням. Крім того, аналіз англійської мови в Ірландії дозволяє говорити про таке цікаве явище, як калькування конструкцій ірландської мови [2, с.56].

На думку деяких науковців, дані конструкції є соціально маркованими, та характерні лише для мовлення білінгвів, які відносяться до сільських мешканців, і практично не зустрічаються ні в авторському мовленні, ні в мовленні монолінгвів, які належать до вищих соціальних груп [2, с. 56-57]. Однак, калькування стійких виразів і словосполучень з ірландської мови є поширеним.

Отже, виникнення мовних контактів зумовлюється рядом екстра- та інтралінгвальних чинників, серед яких географічні, історичні та соціальні умови, спосіб, тривалість та інтенсивність мовної взаємодії, спорідненість та типологічні особливості мовних систем, а також ступінь їх структурної та функціональної близькості.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко С.Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г.. – Київ: Либідь, 2001. – 221 с.
2. Бубнов Д. В. Особливості мовленнєвої поведінки ірландців в ситуації двомовності / Бубнов Д. В. – Одеса, 2021. – 184 с.
3. Будняк Д. В. Полонізми в сучасній українській мові : дис. канд. філ. наук / Будняк Д. В. – Київ, 1991. – 55 с.
4. Есенова Е. Й. Види мовної інтерференції // Стратегія та методи навчання мов для спеціальних цілей. – Київ, 2009. – (IX Міжнародна науково-практична конференція науково-методичні матеріали). – С. 51–52.
5. Семчинський С. В. Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – Київ: Вища школа, 1988. – 328 с.
6. Harris J. Perspectives on the English Language in Ireland / Harris. – Dublin: Centre for Language and Communication Studies, Trinity College, 1986. – 348 p.
7. Henry P. L. Linguistic Atlases and Vocabulary: The Linguistic Survey of Anglo Irish / Henry // Studies in Linguistic Geography. The Dialects of English in Britain and Ireland / M. Kirk, S. Sanderson & J. D. Widdowson. – London: Croom Helm, 1985. – P. 157–171.
8. Olatz Rementeria. Influence of Gaelic in Irish English / Rementeria. – Deusto-Bilbao, 2015. – 23 p.
9. Weinreich U. Languages in Contact / Weinreich. – The Hague: Mouton, 1970. – 148 p.

Богданець Анна Анатоліївна, здобувач вищої освіти факультету лінгвістики
*Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського", Україна*

Науковий керівник: Бурка Наталія Анатоліївна, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
*Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського", Україна*

КОНЦЕПТ *ВІЙНА* У КОЛІ ЛІНГВІСТИЧНИХ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

З огляду на те, що вивчення концептів залишається одним з актуальних напрямів мовознавчих досліджень сьогодення, термін «концепт» є центральним для багатьох лінгвістичних дисциплін. Водночас, зважаючи на його міждисциплінарну природу, у сучасних лінгвістичних студіях немає єдиного підходу до його визначення. Концепт розглядається та визначається в межах філософської, логічної, психологічної, культурологічної, літературознавчої парадигм (Плотнікова, 2020, с. 93-95).

Зазначимо, у зв'язку з цим, що традиційно виокремлюють такі основні підходи до трактування терміну «концепт»: *лінгвокогнітивний* – «концепт» визначається як ментальна сутність, змістова одиниця картини світу людини; *лінгвокультурологічний* – концепт є культурно забарвленою понятійною системою, комплексом уявлень про предмет у свідомості мовців певної культури; *логічний* – концепти постають як інструменти пізнання зовнішньої дійсності, що повинні бути описані засобами мови у вигляді конструкцій-пояснень; *семантико-когнітивний* – концепти відповідають змісту сем окремої мови й розуміються як мисленнєве утворення, яке замінює множину однорідних предметів у свідомості мовця, але одночасно виступає когнітивною основою для формування лексичних значень слова; *філософський* – концепт як універсалія, смисл, який закріплюється у свідомості мовців (Шевченко, 2021, с. 128, Плотнікова, 2020, с. 93).

Зважаючи на викладене, набуваємо підстав розглядати концепт *ВІЙНА* як такий, що належить до універсальних макроконцептів, оскільки він активно досліджується на матеріалі різних мов й дискурсів та, враховуючи сучасні соціально-політичні умови, не втрачає своєї значимості та актуальності для будь-якого соціуму.

Так, в українському художньому дискурсі концепт *ВІЙНА* досліджувався на матеріалі українського пісенного фольклору (Верьовкін, 2012), творчості Т. Шевченка (Марчук, 2015) та братів Тютюнників (Бондар, 2016), української поезії (Стаднік, 2015) та ін.

Специфіка відображення концепту *ВІЙНА/WAR* в англomовному комунікативному просторі здійснювалося Л. Брославською, О. Шевченко, Р. Коваленко. Репрезентацію концепту *ВІЙНА* у публіцистичному дискурсі здійснено Т. Вільчинською (Вільчинська, 2017). Особлива увага приділена ознаці справедливості війни, розмежовується поняття справедлива та несправедлива війна та засоби вербалізації цих ознак у мові.

Матеріали сучасного медіадискурсу про російсько-українську війну стали підґрунтям для дослідження метафоричної концептуалізації війни в американській

лінгвокультурі (Ницполь, 2023). Об'єктивація концепту *ВІЙНА* через концептуальні метафори здійснювалася у працях О. Шевченко в англomовній лінгвокультурі та Г. Яворської в україномовній (Шевченко, 2021, Яворська, 2016). Концепт *ВІЙНА* у взаємозв'язку з концептом *МИР* як бінарну концептосферу *ВІЙНА :: МИР* в українській лінгвокультурі було досліджено Данилейко О.В. (Данилейко, 2022).

З'ясовано, що концепти репрезентуються в мові лексемами, фразеологізмами, схемами речень (синтаксичні концепти), текстами та сукупностями текстів (Струганець, 2018, с. 112). Це сформувало підґрунтя для дослідження концептів у перекладознавстві. Задля відтворення концептів однієї лінгвокультури іншою мовою має бути встановлена модель, структура окремого концепту, після чого за допомогою визначеної методології здійснюється реконструкція такого концепту іншою мовою (Голубенко, 2019, с. 29). Вивчення мовної репрезентації концепту дозволяє перекладачеві окреслити головні його характеристики для його подальшого відтворення у перекладі. При цьому слід урахувувати, що на мовну репрезентацію концепту матимуть вплив контексти породження і рецепції тексту, комунікативний контекст, комунікативна мета, макроконтекст цілого текстового масиву і мікроконтексти (операційні контексти) фрагментів тексту (Голубенко, 2019, с. 30, Селіванова, 2006, с. 276).

Отже, актуалізація концепту *ВІЙНА* як об'єкта подальших лінгвістичних досліджень вбачається перспективним, особливо в сучасних соціально-політичних умовах дійсності – в умовах російсько-української війни, коли мова слугує інструментом впливу у різних типах і видах дискурсу.

Список використаних джерел:

1. Бондар Н. (2016). ОБРАЗНІ МОДИФІКАЦІЇ КОНЦЕПТУ ВІЙНА В ТЕКСТОПРОСТОРАХ БРАТІВ ТЮТЮННИКІВ. *Філологічні науки*, 23, 111–118. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fil_Nauk_2016_23_16.
2. Верьовкін В. (2012). УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК СФЕРА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ВІЙНА». *Українська література в загальноосвітній школі*, 12, 42–45. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ulvzsh_2012_12_14.
3. Вільчинська Т. (2017). КОНЦЕПТ «ВІЙНА»: ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ У ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ. *Лінгвістичні студії*, 34, 110–114. http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2017_34_16.
4. Голубенко Н. (2019). МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ЕТНОКУЛЬТУРНО МАРКОВАНИХ КОНЦЕПТІВ. *Науковий Вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Філологічні Науки (Мовознавство)*, 11, 28–31. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175464>.
5. Данилейко О. (2022). БІНАРНА КОНЦЕПТОСФЕРА «ВІЙНА» І «МИР» У ПЕРІОД ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: КОГНІТИВНИЙ І ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ [Дис. Докт. Філ. в гал. Зн. 03 «Гуманітарні науки» за спец. 035 «Філологія», Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/608d343c-0b36-4e27-b18f-226d5faaf6b0/content>.
6. Струганець Л. (ред.) (2018). ЛЕКСИКА НА ПЕРЕТИНІ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ. Тернопіль: Осадца Ю. В. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vilchynska_Tetiana/Leksyka_na_peretyni_naukovykh_paradyhm.pdf?PHPSESSID=am5ur3ekj1hs1nkr4mm6f2nlp1.
7. Марчук Л. (2015). МЕНТАЛЬНИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПТУ «ВІЙНА» (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА). *Філологічний дискурс*, 1, 78–81. <https://ojs.kgpa.km.ua/index.php/phildiscourse/issue/download/29/Phil01>.
8. Ницполь В. (2023). МЕТАФОРІЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ВІЙНИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ

- МЕДІАДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ). *Folium*, 2, 53-58. <https://doi.org/10.32782/folium/2023.2.8>.
9. Плотнікова Н. (2020). ПОНЯТТЯ «КОНЦЕПТОСФЕРА» ТА «КОНЦЕПТ» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ. *Вчені Записки ТНУ Імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні Комунікації*, 1(1), 91–96. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/17>.
 10. Селіванова О. (2006). СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА. Полтава: Довкілля-К. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001595.
 11. Стаднік І. (2015). КОНЦЕПТ WAR/ВІЙНА В ДИСКУРСІ ПОЕЗІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕМАТИКИ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ. *Молодий вчений*, 5(3), 21–26. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_5%283%29_7.
 12. Шевченко О. (2021). ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ В СУЧАСНІЙ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ПАРАДИГМІ. *Науковий Вісник Міжнародного Гуманітарного Університету. Сер.: Філологія*, 4(48), 128–131. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-4.32>.
 13. Шевченко О. (2021). РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ WAR В АНГЛОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ. *Наукові Записки. Серія: Філологічні Науки*, 1(193), 133–139. <https://doi.org/10.36550/2522-4077-2021-1-193-133-139>.
 14. Яворська Г. (2016). КОНЦЕПТ «ВІЙНА»: СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА. Стратегічні пріоритети. *Серія: Філософія*, 1, 14–23. http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2016_1_4.

Рудяк Денис Тарасович, здобувач вищої освіти факультету іноземних мов
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Україна

Науковий керівник: Мельник Ярослав Григорович, кандидат наук з
філології, професор кафедри загального та германського мовознавства
Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛЬОРОМ *RED* В СОСА: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Мова, особливо її лексика для позначення кольорів у різних лінгвостільностях, відіграє важливу роль у сприйнятті нашого оточуючого світу. Багатьох дослідників сучасної лінгвістики цікавлять теоретичні аспекти та аналіз вживання термінів, що позначають кольори. Вони часто стають предметом вивчення у фразеології та корпусній лінгвістиці. Серед вчених, які зробили суттєвий внесок у розвиток таких лінгвістичних досліджень, варто виокремити В. Berlin та Р. Kay [6], яких вважають основоположниками теорії кольоропозначень. Вітчизняні дослідники такі, як О. Астахова та О. Залужна аналізували лексико-семантичні особливості кольоропозначень в англійській мові на прикладі назв декоративної косметики [3]; у праці О. Деменчук досліджено когнітивно-ономасіологічні особливості колоративної лексики в англійській мові [2]; Т. Пастушенко зосереджує наукову увагу на номінації кольору як елемента вторинної мовної картини світу [4], а О. Шеховцова описала формування символічної семантики кольоропозначень [5] тощо.

Метою нашого дослідження є проаналізувати лексичну групу на позначення червоного кольору (*red*), щоб виокремити чіткі семантичні особливості цього кольору та його вираження в мові.

Лінгвістичний корпус СОСА (Corpus of Contemporary American English) уможлиблює дослідити вживання кольорів у різних мовних ситуаціях, проаналізувати їхню частотність та лексико-семантичні особливості. Субтитри до тб/фільмів, розмовний стиль, художня література, популярні журнали, газети, блоги, веб-сторінки, академічні журнали – це наявні контексти в СОСА [8] для аналізу кольоропозначень, зокрема *red*.

Ідіоми зі словом «*red*» в англійській мові відомі своєю широкою популярністю та застосуванням у різних контекстах, таких як телебачення, художня література та журнали. Це пов'язано з тим, що червоний колір має виражену символіку, викликаючи асоціації з гнівом, енергією, небезпекою, радістю та іншими яскравими почуттями. Саме ця емоційна складова робить ідіоми з червоним кольором особливо виразними. Особливості їхнього вживання можуть змінюватись залежно від контексту, але базові значення залишаються такими: «*seeing red*» – сильний гнів, розлючення; «*red as a beetroot*» – вживається тоді, коли хтось червоніє від сорому або емоцій; «*caught red-handed*» – позначає ситуацію, коли людина зробила щось злочинне і була спіймана; «*red tape*» – вживається для позначення бюрократичних формальностей; «*in the red*» – бути в боргу; «*red carpet treatment*» – прийом високоповажних гостей; «*red flag*» – позначає потенційну небезпеку; «*red herring*» – ця ідіома позначає відволікаючу інформацію; «*red-letter day*» – важлива подія; «*red-faced*» вказує на тривожний стан чи

сором; «*red-eye flight*» – виліт пізно вночі і приліт дуже рано.

Проведений аналіз ідіом із словом *red* видає такі результати в СОСА: найбільш поширені ідіоми – «*in the red*» (2546 згадок), «*red flag*» (1865 згадок) та «*red tape*» (1612 згадок) [8]. Цікавою виявилась ідіома «*in the red*». Слід зауважити, що кількісний показник 2546 не є абсолютно точним, оскільки іноді ця фраза вживається в прямому значенні, наприклад, «*in the Red Sea*». Це обмеження в корпусній лінгвістиці призводить до певних неточностей у дослідженні ідіом.

Незважаючи на це, перевірка контексту у художній літературі (384 випадки) та новинах (436 випадків) допомогла підтвердити, що більшість використань фрази «*in the red*» в СОСА має переносне значення, особливо завдяки наявності артикля «*the*», який конкретизує вживання. Приклади, які представлені у лінгвістичному корпусі сучасної англійської мови (СОСА), підкреслюють важливість використання кольоропозначень для продуктивної міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Венкель Т. В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2004. 20 с.
2. Деменчук О. В. Колоративна композиція в англійській мові: когнітивно-ономасіологічний аспект: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2003. 192 с.
3. Залужна О., Астахова О. Структурно семантичні особливості кольоропозначень в англійській мові (на матеріалі на матеріалі сучасних брендів декоративної косметики). Нова філологія. № 82. 2021. С. 79–84.
4. Пастушенко Т. В. Колірна номінація як елемент вторинної мовної картини світу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1998. 16 с.
5. Шеховцова О. А. Формування символічної семантики кольоропозначень : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Донецьк, 2003. 212 с.
6. Berlin B., Kay P. Basic colour terms: their universality and evolution. Berlin, Berkeley : University of California Press, 1969. 178 p.
7. Biggam P. The Semantic of Colour. A Historical Approach, Cambridge : Cambridge University Press, 2012.
8. COCA-English-Corpora. URL: <https://www.english-corpora.org/coca/> (дата звернення: 4.09.2023).

Якимів Ірина Тарасівна, здобувач вищої освіти
факультету української та іноземної філології

Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, Україна

Науковий керівник: Лазірко Наталія Орестівна, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної літератури та полоністики

Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗУ СИНЬОГО ПТАХА З ОДНОЙМЕННОЇ ДРАМИ МОРІСА МЕТЕРЛІНКА

Вважаємо, що усім відома істина: щастя кожної людини – річ унікальна. Те, що змушує одну людину усміхатися, іншу може заставити й плакати. Ми всі різні, хтось любить тихі вечори у колі книжки та приємної музики, коли маєш змоги втекти від «мирської суєти», а хтось навпаки всім серцем бажає бути у вирі подій, бути їхньою частиною чи ба навіть керівником якогось руху. І хто ж найкраще знатиме, що для нас краще? Та звісно ж ми самі.

Доволі цікаво тлумачиться поняття щастя у драмі-феєрії «Блакитний птах» Моріса Метерлінка – бельгійського письменника, драматурга і філософа, лауреата Нобелівської премії в галузі літератури. Відтак, метою дослідження є характеристика та інтерпретація образу Синього птаха.

Упродовж усього твору діти шукають і зрештою знаходять синього птаха. Доволі цікавить сюжетний поворот – він опиняється у їхньому будинку, звідки ті почали пошуки.

«То це ж і є той Блакитний Птах, що ми його шукали!.. Ми так далеко ходили, а він був тут!.. Дива, та й годі!.. Мітіль, бачиш птаха?.. Що б то Душа Світла сказала?.. Зніму клітку... (Стає на стільця, знімає клітку й передає Сусідці) Ось, пані Берленго!.. Він ще не досить блакитний, та ще поблакитнішає, ось побачите...» [1]

Здавалось би, усе просто: звичайна дитяча історія. Але цей твір має куди глибший сенс.

За символічним образом птаха ховається те саме щастя. Доволі влучно автор підібрав саме таку істоту. Дітям у творі вдавалося впіймати різних птахів, які їм спочатку видавалися синіми, однак одні вмирили, щойно покинули свої домівки, інші ж набували нового кольору та відтінку. Тож діти так довго не могли знайти бажаний результат.

Як часто людина так марнує свої щасливі миті. От здається схопила його, тримаєш міцно у руках – а в наступний момент воно вже не таке «синє». Те щастя, як і та пташка, тільки на хвильку випустиш з поля зору – і полетить.

Намагаючись впіймати кожного птаха, усе надієшся: от оцей точно буде найкращим! Але після нього йде ще один... А там і ще один... Не встигнеш отямитися, як побачиш цілу доріжку позаду себе з покинутих мертвих птахів. І після кожного кажеш: «Ну це точно-точно останній!»

Символічний у драмі є колір птаха. Синій для символістів часто асоціювався зі спокоєм, світлом, чистотою і безкрайністю. Він символізував душевний спокій, гармонію і відчуття безмежності. Цей колір можна було зустріти в описах неба, води, далей і віддалей, що викликали почуття непомірності та прагнення до відлуння космічного.

Синій колір також міг викликати відчуття вразливості й ефірності. Він використовувався для передачі почуттів легкості, прозорості та ефемерності. У символістській поезії синій колір часто був пов'язаний з відтінками містичних і загадкових станів душі.

Гармонія. Спокій. Як їх сьогодні не вистачає... Але, як підказав Метерлінк, їх шукати далеко не треба. Достатньо озирнутися довкола.

Діти знаходять свого птаха вдома, але багато людей не може цього зробити. Чому так? Можливо, тому що багато дітей ще вірять у дива. Вони не пізнали цей світ, усі його хиби й тонкощі. Їм усе здається казковим, чарівним, правильним.

У Євангелії Ісус закликає дітей до храму, не дозволяє батькам забороняти їм приходити до нього. Адже саме діти здатні щиро й безкорисливо вірити. Дорослий так уже не вміє. Він втрачає цю здатність, дорослішаючи. Його очі не бачать так яскраво.

«Але ж треба з не меншим завзяттям бачити й інші, приховані... Які дивні ці люди... Відтоді, як феї вимерли, вони нічого не бачать і навіть про це не здогадуються... Добре, що при мені завжди те, що ладне засвітити згаслі очі...» [1]

Отримуючи щось нове, вони хочуть цього більше... І ще більше! Те, що маємо, стає занадто простим і буденним, тому втрачає для нас винятковість.

М. Метерлінк закликає людей зупинитися у своєму шаленому русі й подивитися на ті прості речі, які їх оточують (хліб, воду, вогонь, цукор), на ті дії, які вони виконують щоденно, навіть не замислюючись над цим (молитва, спілкування, споживання їжі). Хліб звертає увагу на те, що існує спеціальна категорія речей – «стан першоосновних елементів», тобто таких, без яких людина не може обійтися. Добрий погляд дасть змогу повернути їхнє міфологічне значення, і тоді побут і все життя стане сакральним. Якщо люди разом із Цукром навчаться захоплюватись красою повсякденності, світ буде врятовано, тому що вже не буде більше речей, позбавлених смислу. [2]

Моріс Метерлінк кінцівкою свого твору, на мою думку, наголошує, що ми повинні цінувати те, що маємо, вміти дивитися на це кожен раз так само захоплено, як і вперше, коли щойно доторкнулися щастя. Необхідно цінувати кожен мить життя, його відтінки, переваги й хиби.

Можна порівняти погляди Моріса Метерлінка зі світоглядом Григорія Сковороди, на думку якого, людині, щоб бути щасливою, не потрібно було шукати свого щастя за морями, не мандрувати по Єрусалимах, бо, як вважав філософ, воно не тільки поруч нас, а й «всередині нас»: у нашому чистому серці, у нашій чесній душі, що живе за законами Божими та за Його велінням.

Отож, якщо людина вважає себе нещасливою, варто роздивитися навколо, помічайте і зважати на те, що до того здавалось занадто простим. Адже щастя є у простих речах, а є ми – вимогливі люди – все ускладнюємо, знаходимо нові проблеми. Іноді достатньо всього лиш усміхнутися незнайомцю, подякувати рідним за присутність і любов, порадіти новому ранку. Та варто просто жити. Жити, а не просто проживати, життя – прекрасне, просто треба вміти це помічати!

Список використаних джерел:

1. Метерлінк М. П'єси / упоряд. Д. О. Чистяк. К.: Пульсари, 2007. 248 с.
2. Пронкевич О. «Нова драма» кінця XIX – початку XX ст.: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 140 с.
3. Давиденко Г. Історія зарубіжної літератури XIX початку XX століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с. С.199–206.
4. Сенів Д. Читання Святого Євангелія день за днем. Л.: Свічадо, 2020. 432 с.

Миголь Карина, студентка 2 курсу

*ВСП «Фаховий коледж інженерії, управління та землевпорядкування
Національного авіаційного університету», Україна*

Науковий керівник: Ірина Іванівна Слинко, викладач вищої категорії

*Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж інформаційних технологій
та землевпорядкування Національного авіаційного університету», Україна*

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Цікавим явищем класичної поезії були твори, написані в жанрі бурлеску (комічні вірші) і травестії (гумористичні вірші, близькі до пародії). Майстром бурлескно-травестійного жанру і основоположником нової української літератури, написаної народною мовою, став Іван Котляревський (1769-1838). У 1798 році була опублікована знаменита поема «Енеїда». Для своїх травестій Котляревський обрав однойменну поему римського поета Вергілія. Проте автор не лише переклав народну поему. Зміст поеми він постраждав на українській землі, так що Еней і його товариші звернулися до запорозьких козаків зі своїм кошом. Вся ця серія з блискучим гумором притаманна творчій манері Котляревського. Тим не менш, поруч із веселими рядками знайшлося місце й для серйозних тем. Різко засуджені кріпацтвом, ствердивши місце для поміщиків, власники лише в пеклі. З тугою згадував Котляревський славне історичне минуле, часи Гетьманщини, називав любов до рідної землі, живу жертовність за добрі душі Батьківщини. [1]

Останнім часом помітно зріс інтерес дослідників до питання про три синтаксичні одиниці в українській мові. Науковці вважають, що синтаксичні поняття слід розглядати не лише з формально-граматичного, а й із семантичного та комунікативного боку. Оскільки вони (словосполучення, речення і текст) охоплюють синтаксичний рівень мови і притаманні тільки їм; при аналізі моделей синтаксичних одиниць. Приклади речень — з історичної поеми Івана Петровича Котляревського «Енеїда», в якій зображено багатотомову народну культуру і в яку автор увів основний словниковий склад народної мови, значно збагативши її. [2]

Серед трьох синтаксичних одиниць найбільш периферійне місце це фраза. Фраза використовується для позначення певного елемента дійсності. Він складається з двох або більше компонентів, які з'єднані між собою договірним або судовим зв'язком. Вивчення синтаксису фрази є надзвичайно актуальним, оскільки воно допомагає зрозуміти загальну структуру висловлювань і тексту, а тому синтаксис, як лінгвістична дисципліна, має три частини, а саме вчення про словосполучення, вчення про слово та вчення про слово. вчення про текст.

Синтаксис — це компонент мовної системи, який нерозривно пов'язаний з іншими її компонентами і предметом якого є структура зв'язаної мови — синтаксична структура мови. Другою синтаксичною одиницею є речення. Класифікуючи речення за складом, їх поділяють на прості та складні. За будовою прості речення (ПР) бувають: двоскладні й односкладні, поширені й непоширені, повні й неповні. Неможливо уявити мови без третьої синтаксичної одиниці — тексту як комунікативного явища та мовної одиниці. Текст — це твір мовленнєвого процесу, який має завершеність,

виділену у вигляді письмового документа, літературного твору (поєми), що складається із заголовка, у нашому випадку – «Енеїда», та номера спеціальних одиниць, об'єднаних різними типами лексичних, граматичних, логічних і стилістичних зв'язків. [3]

Семантичний підхід до вивчення синтаксису досить чітко показує, що основною сферою синтаксичних одиниць є сфера значення, яка використовує весь мовний арсенал для вираження думки.

Дослідження особливостей основної синтаксичної одиниці (речення) зараз у центрі уваги вчених-мовознавців.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко М. Іван Котляревський на тлі української культури 18 ст. //Київська старовина. - 1998. - № 5. - С. 60-67.
2. Караванський І. Іван Котляревський //Українська мова та література. - 1999. - 13 квітня. - С. 7
3. Ленда, Р. Іван Котляревський і доба національного відродження //Українська мова та література. - 2008. - № 37. - С. 8-9.

СЕКЦІЯ 10. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

Ковальчук Оксана Валентинівна, студентка 2 курсу
ННІ іноземної філології (англ. та франц. мови)
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Прокопчук Наталія Романівна, кандидат педагогічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто необхідність навчання проявлення культурних явищ в англійській мові в старшій школі на основі інноваційних технологій. Визначено доцільність використання інноваційних технологій, методики навчання проявлення культурних явищ в англійській мові на основі інноваційних технологій учнями старшої школи, більшість з яких зараз навчається за кордоном. З'ясовано, що ці знання допоможуть старшокласникам за кордоном побороти усі труднощі у спілкуванні іноземною мовою та уникнути соціокультурного стресу. Ключові слова: етапи навчання проявлення культурних явищ в англійській мові, старша школа, лінгвосоціокультурна компетентність.

Відповідно до Державного стандарту і Нової програми з іноземної мови, формування соціокультурної компетентності є однією із складових іншомовних комунікативних компетентностей. Виклики сьогодення підтверджують важливість формування даної компетентності, особливо для учнів старшої школи, які виїхали за рубіж, навчаються в школах різних країн і потребують знань використання культурних явищ, що характерні і притаманні населенню цих країн. Володіння даними знаннями допоможе старшокласникам побороти соціокультурний бар'єр і на рівні брати участь без труднощів в діалозі культур. Із вище викладеного видно важливість та актуальність вибраного дослідження.

Аналіз останніх досліджень

З даної проблеми існує чимало публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених, наприклад: В.О.Папіжук, С.О.Сисоєвої, С.Ю.Ніколаєвої, Л.В.Калініної, Н.Р.Прокопчук, Н.Ф.Бориско, Борецька Г.Е., В.О.Калініна, J.Hammer, E.Sharman, V.Tomalin, S.Stempleski та інших. Вони однієї думки про необхідність володіння і вживання моделей вербальної комунікативної поведінки, в яких найбільше виражено культуру, яка не завжди однакова з моделями рідної мови, використання інновацій, що реалізуються у освітніх технологіях з метою навчання проявлення культурних явищ в англійській мові. До теми нашого дослідження ми більше брали за основу визначення С.Ю.Ніколаєвої "Освітня технологія — це сукупність прийомів роботи вчителя та учнів, які використовуються для досягнення цілей, навчання у вивченні мови і культури. Тому метою статті є спроба показати важливість навчання проявлення культурних явищ в англійській мові на основі інноваційних технологій.

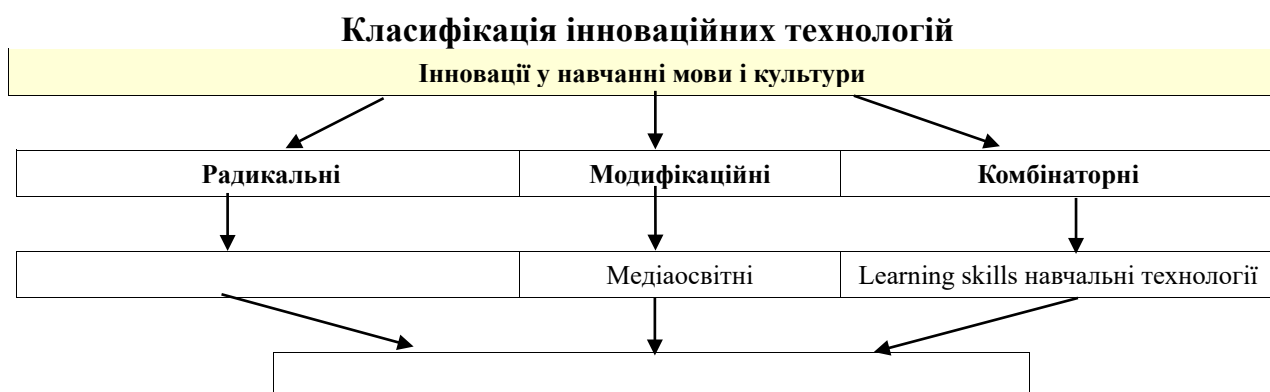
Виклад основного матеріалу

Наш особистий досвід іншомовного міжкультурного спілкування переконує вже нас в тому, що використання інноваційних технологій та методики навчання проявлення культурних явищ в англійській мові пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами, головною метою яких, є необхідність відповідати виклику глобалізаційних трансформацій, екологічних проблем, полікультурних тенденцій у світі. Виклики сьогодення породжують нові маніфестації культурних явищ в іноземній мові. Наш власний досвід іншомовної комунікації свідчить про те, що відсутність або недостатня сформованість лінгвосоціокультурної компетентності є причиною виникнення помилок соціокультурного характеру і, як наслідок, помилок дискомунікації, тобто порушення ходу іншомовного спілкування, що часто призводить до непорозуміння під час комунікації один з одним. Наш невеликий досвід роботи в старших класах показав, що саме позалінгвістичне існування полікультурної особистості старшокласників потребує особливої уваги з боку вчителя іноземної мови, тому що учні даної вікової категорії гостро реагують на культурні помилки іншомовних співрозмовників, які намагаються спілкуватися українською мовою, одночасно хочуть виправити їх, що зазвичай викликає протилежну реакцію. Ми вважаємо, що необхідно виховувати у підлітків відчуття толерантності до культурних помилок щодо української культури, тому що вони з великою емпатією віднеслися до військових подій в Україні. В той же час, учнів потрібно навчати, що вони також роблять не тільки мовні, але і культурні помилки під час іншомовного спілкування. Носії мови завжди толерантні до мовних помилок іноземців і ніколи не виправляють їх. Але, як правило, більша частина мовних помилок відбувається через незнання культури або невірного використання культурних явищ в англійській мові.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури показав, що за різними критеріями інновації класифікуються наступним чином:

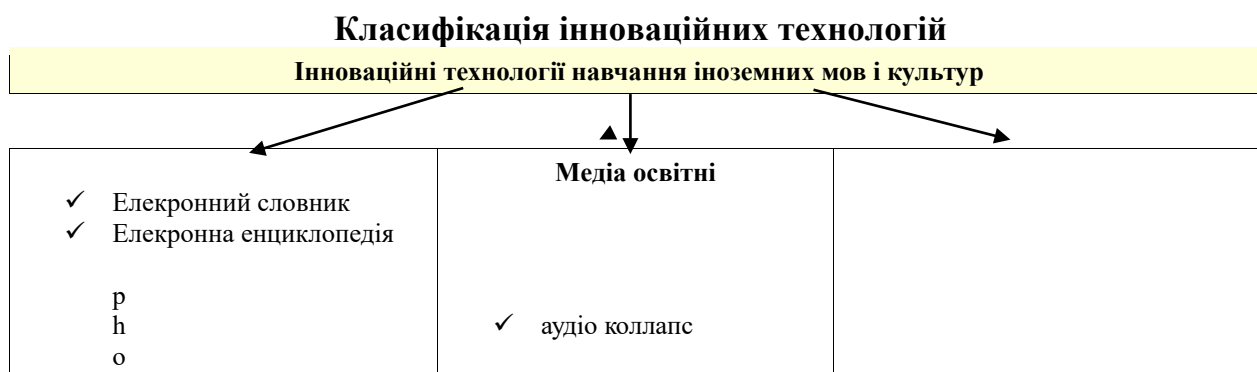
- за об'єктом впливу
- за рівнем поширення
- за інноваційним потенціалом нового

У нашому дослідженні ми адаптували останню групу інновацій до вмінь XXI століття, представимо відібрані нами інновації у вигляді схеми.

Як бачимо радикальні та модифікаційні інновації цілком співпадають з іншою групою технологій XXI ст., а саме literacy skills, комбінаторні інновації включають всі види learning skills (critical thinking, creativity, collaboration, communication) в різних інноваційно адаптованих варіантах.

Для формування лінгвосоціокультурних вмінь учнів при роботі з культурними явищами ми відібрали необхідні технології в рамках трьох категорій інновацій та зобразимо їх у наступній таблиці.

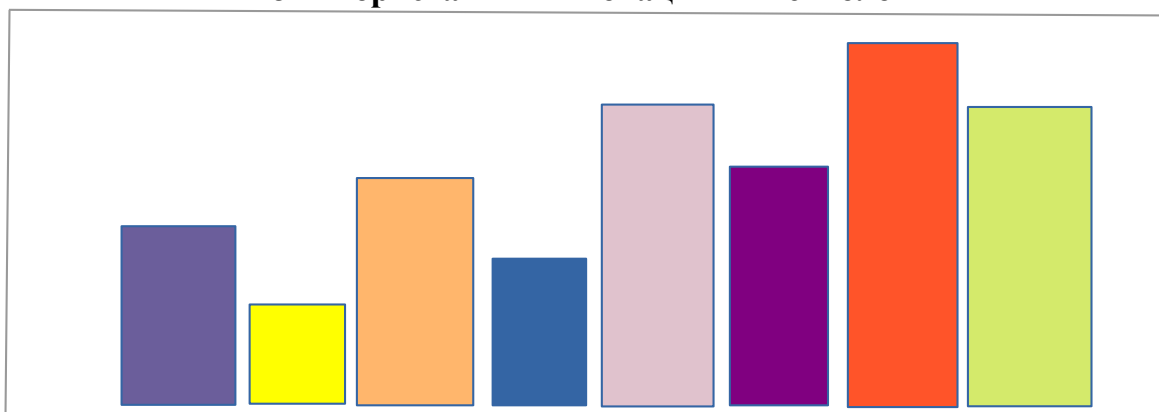

Наші спостереження за навчанням англійської мови у старшій школі довели, що використання **інноваційних технологій навчання** мають значні переваги ніж традиційні, тому що вони відповідають умовам сьогодення, а також віковим особливостям учнів старшої школи, які прагнуть до саморозвитку та самовизначення у подальшому житті.

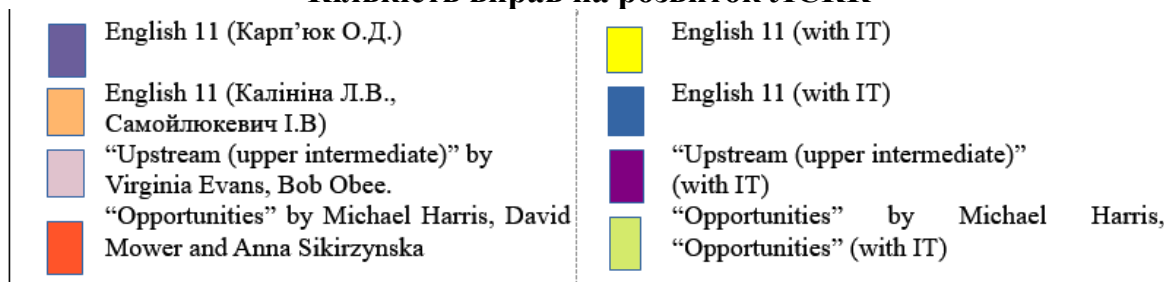
Згідно завдань нашого дослідження нам необхідно було виявити наскільки підручники з англійської мови, рекомендовані МОН України для старшої школи, відповідають вимогам часу та мають інноваційні технології навчання.

Результат аналізу дивимось в таблиці.

Кількісний аналіз вправ, спрямованих на розвиток з використанням інноваційних технологій

Кількість вправ на розвиток ЛСКК

З наведеної діаграми робимо висновок, що інноваційні технології у навчанні мовних одиниць і культури приділяється недостатня увага на уроках англійської мови. В ході дослідження була проведена порівняльна характеристика традиційних та інноваційних технологій, що надало змогу довести значну ефективність інновацій у навчанні використання проявлення культурних явищ в англійській мові. Зважаючи на їх потенціал, використання даних технологій має носити ширший характер. Проведений аналіз підручників з англійської мови, рекомендованих МОН України для одинадцятого класу довів недостатність використання інноваційних технологій для навчання проявлення культурних явищ в англійській мові старшій школі. Як висновок означає, що розробка методики, спрямована на навчання проявлення культурних явищ в англійській мові на основі інноваційних технологій, значно допоможе учням адаптуватися в іншомовному середовищі та призведе до зменшення кількості культурних помилок в англійській мові.

Список використаних джерел:

1. Методика навчання іноземних мов і культур. Теорія і практика: підручник для студ. Класичних педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич, М.Ф.Бориско, Г.Е.Борецька та ін.; за Ред. С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвід 2013.-590 с.
2. Методика формування міжкультурної комунікативної компетенції: Курс лекцій: (Навч. метод. посібник для студ. мовних спец. осв. кваліф. рівня «магістр») О.Б.Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Б.Борецька та інші (за ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011- 344с.).
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів (за загальн.ред.. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 20013- 590с.).
4. Berry Tomalin and Susan Stempleski Cultural Awareners – Oxford University Press, 1996 – 160 p,
5. Elizabeth Sharman Across Cultures. – Longman 2005. - 159 p.
6. Мамчур Л.І. Комунікативна компетентність особистості: її роль і значення в успішному спілкуванні. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2016. Ч. 2. с.203-209.

Юхта Діана Андріївна, здобувач другого (магістерського рівня) вищої освіти психолого-педагогічного факультету
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Україна

Науковий керівник: Толмачова Ірина Миколаївна, канд. пед. наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та педагогічного менеджменту
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ДІАЛОГУ В РОБОТІ З МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ

Формування у майбутніх вчителів початкової школи вміння навчатися впродовж життя можливо реалізувати через діалогізацію освітнього процесу. Саме діалог у сучасному освітньому процесі створює простір для професійного розвитку студентів.

За А.Добровичем, "існує два основних рівні спілкування: нижчий (маніпулятивний, стандартизований, індефінітний, авторитарно-монологічний, конфліктний) та вищий (довірливо-діалогічний, діалогічний, духовний). Діалог є варіативним, а результат його непередбачуваним та залежним від культурного та духовного рівнів суб'єктів спілкування" [Добрович А.].

Діалог (від грец. *διάλογος* - розмова, бесіда) - розмова між двома чи кількома особами, різновид мовленнєвої комунікації у формі обміну висловлюваннями-репліками, специфічна форма міжособистісної взаємодії співрозмовників як рівноправних суб'єктів спілкування з урахуванням розбіжності поглядів [1, Воронич Г.В.].

Проблема діалогу не нова в педагогіці. Віддавна діалог розглядався як спосіб вирішення освітніх завдань. Діалог як спосіб взаємодії, спілкування, духовної єдності та самоствердження особистості цікавив Сократа, Платона, Аристотеля. Пізніше діалог трактується як спосіб філософських роздумів, форма спілкування між людьми, спосіб самопізнання та самовдосконалення особистості.

Освітній діалог - це саме та своєрідна форма міжособистісного спілкування, в якому відбувається обмін сенсами, досвідом, відповідними знаннями, вміннями та навичками. Таким чином, саме освітній діалог є актуальним методом сучасного освітнього процесу, а його ключовим у майбутніх фахівців потребує поглибленого вивчення та аналізу.

Ідея освітнього діалогу надзвичайно актуальна останнім часом. Її у своїх працях розкривають Г.О. Балл, І.Д. Бех, О.М. Вербицький та ін. При цьому автори наголошують на складності та водночас високій виховній ефективності даної технології, оскільки саме освітній діалог – це гуманітарна форма навчання, яка виступає зовнішньою спонукою внутрішнього ініціювання особистіснопрофесійного становлення майбутнього фахівця.

У педагогічному контексті освітній діалог – це спеціальна форма взаємодії учасників освітнього процесу, в якій відбувається зближення, взаємозбагачення і з'ясування різних позицій на рівноправних засадах [Крившенко, 2017, с. 125].

Освітній діалог як багаторівнева смислонасичена інноваційна психодидактична форма здійснюється у спосіб педагогічного спілкування, що реалізується на різних

рівнях [5, Радчук Г.К.].

1) формального діалогу (як організаційна форма суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу);

2) змістового діалогу (представлення в діалогічній формі матеріалу, який вивчається); діалогізація освітнього матеріалу, що пов'язана з конструюванням таких освітніх ситуацій, котрі ініціюють смислові переживання студентів як основу набуття ними професійно важливого особистісного досвіду)

3) особистісно-смислового діалогу (як спосіб встановлення ціннісно-смислової єдності суб'єктів освіти на основі сприймання предметного змісту).

Якість підготовки майбутніх фахівців пов'язана з такою організацією освітнього процесу, коли його методика і технології будуються на принципах педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості. У науковій літературі виділено такі принципи організації освітнього діалогу:

- принцип духовно-моральної освіти: за допомогою наданих умов та засобів здобувачі освіти отримують перспективу і можливість особистісного зростання; у освітньому діалозі, побудованому на цьому принципі, особистісна орієнтація його учасників збігається з їхньою духовною сферою, забезпечуючи результативність особистісно орієнтованого навчання.

- принцип цілісно-пошукової діяльності: під час організації освітнього діалогу особливого значення набувають уміння здійснювати конструктивний аналіз, досягати згоди, що є основою для подальшого продуктивного інтелектуального пошуку.

- принцип ціннісно орієнтованої діяльності, самопізнання та самооцінки її результатів: у процесі ціннісно-пошукової діяльності залучати здобувачів освіти досамостійного обмірковування духовних цінностей людства: любові як принципу буття, сенсу здорового способу життя, самовдосконалення, усвідомлення почуття обов'язку, свободи творчості.

- принцип проблемності: освітній діалог стимулюватиме розумовий процес учнів, якщо в його основу буде покладено систему проблемних ситуацій, проблем або проблемних задач.

- принцип етичної взаємодії: важливо враховувати наявність у викладача етичних якостей, адекватних процесу комунікації в навчанні [6, Яценко С.].

Підвищення рівня підготовки студентів до професійної діяльності значною мірою залежить від застосування в навчанні освітнього діалогу. Основними умовами, що забезпечують його ефективність, є:

- використання діалогічних технологій, що забезпечують набуття студентами досвіду професійної діяльності й розвиток професійних якостей;
- створення діалогічної ситуації в освітньому процесі;
- орієнтація викладача на особистісні досягнення студентів;
- забезпечення вільного вибору, зворотного зв'язку й психологічного комфорту в процесі навчання;
- психолого-педагогічний супровід майбутніх педагогів тощо.

У сучасній практиці вищої школи навчальний діалог доцільно використовувати як засіб активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Так, на лекціях часто застосовують такі прийоми, як "створення інформаційного розриву", "виявлення протилежних думок", "застосування дискусійних елементів", "залучення до вирішення

проблемних ситуацій" тощо. Наприклад, при висвітленні нового матеріалу викладачеві доцільно розвивати критичне мислення студентів, здатність до аналізу отриманої інформації, тому варто практикувати їх залучення до пошуку суперечливих позицій щодо тієї чи іншої проблеми, що і є предметом обговорення. Для цього учасники освітнього процесу мають навести якомога більше аргументів-доказів з приводу істинності однієї позиції і хибності іншої, і навпаки. Водночас ці думки необхідно спростувати у формі діалогу. Це розвиває навички наукової комунікації, вміння аналізувати проблему у контексті її багатоаспектності з урахуванням позитивних і негативних ознак (характеристик).

У сучасній освіті все частіше використовуються інформаційно-комунікаційні технології для оптимізації та підвищення її якості, в тому числі, й для обміну інформацією між користувачами. Відповідно популяризуються різноманітні форми навчального діалогу онлайн. У закладах освіти зарубіжжя цей підхід до навчання є досить поширеним. Як засвідчують сучасні наукові дослідження, вчені пропонують гібридний метод навчання для вирішення освітніх завдань, діалогові системи через онлайн-взаємодію користувачів. При цьому автори пропонують різні варіанти діалогу для офлайн та онлайн навчання. Елементи навчального діалогу сьогодні широко використовують для дистанційного навчання в Україні, оскільки результати освітньої діяльності потребують належного зворотнього зв'язку, а значить, – обміну інформацією, ефективного педагогічного спілкування.

Отже, освітній діалог як метод навчання, містить у собі всі умови щодо комунікації як єдиного процесу системного характеру та обміну інформацією, в ході якого учасники освітнього процесу не тільки обмінюються інформацією, але й отримують інформацію суб'єктивного плану, що в перспективі забезпечує формування розвинутої, творчої особистості та підвищення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Г. В. Воронич. Діалог. Енциклопедія Сучасної України: онлайн-версія / редкол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: <https://esu.com.ua/article-24455>.
2. Лінник О.О. Рівні діалогічної взаємодії в освітньому середовищі ВНЗ // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія - Педагогіка, соціальна робота. – №25 (дата звернення 21.08.2023).
3. Радченко Н. Феномен діалогу в освітньому процесі // Філософія освіти. 2010 №1(2). URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12696/Radchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 19.08.2023).
4. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи. / Монографія. - Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, - 2014. - 380 с (дата звернення 22.08.2023).
5. Радчук Г.К. Проблеми та перспективи розвитку діалогу в системі сучасної вищої школи // URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17103/1/Radtcuk.pdf> (дата звернення 18.08.2023).
6. Яценко С. Навчальний діалог у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи. // Освітні обрії. 2019 №2(49) URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/2443/2895> (дата звернення 20.08.2023).

Юлія Саламандра, магістрантка кафедри педагогіки,
дошкільної та початкової освіти
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка, м. Кременець, Україна*

Науковий керівник: Швець О.В., канд. пед. наук, доцентка
кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти
*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка, м. Кременець, Україна*

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА ЯКІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Професійна підготовка майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти передбачає не лише формування його професійної компетентності, а й розвиток його особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання своїх професійних обов'язків та самореалізації. Однією із таких важливих та необхідних якостей майбутнього вихователя є креативність, адже на нього покладене важливе завдання – формування та розвиток креативних якостей у дітей дошкільного віку.

Проблема креативності завжди в полі зору науковців: розвиток креативних якостей особистості обґрунтували В. Андреева, В. Риндак, І. Калошина, О. Леонтьєва, С. Рубінштейн; креативні здібності дослідили Т. Баришева, Дж. Гілфорд, П. Торренс, Б. Едвардс та ін. Сучасні дослідження [1-5] висвітлюють діагностику креативності, особливості її розвитку в умовах сьогодення. В Україні проблема креативності була визнана на державному рівні у «Національній доктрині розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», а наразі актуалізується в інших нормативно-правових документах з питань дошкілля.

Поняття «креативність» трактується доволі по-різному. Розглянемо ключові визначення означеного терміну. У новому словнику іншомовних слів креативність (від лат. creatio – створення, творення) – створювальна, творча, новаторська діяльність [6, с. 213]. У психологічних словниках вказується, що креативність (від лат. creatio – створення, породження) – характеристика творчих здібностей індивіда, що проявляється в готовності продукувати принципово нові ідеї або ж рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що становить відносно стійку характеристику особистості.

Авторські визначення креативності зводяться до того, що креативність є показником творчої обдарованості особистості, її сприйнятливості до нових ідей. Вони ж ґрунтуються і на базовій ідеї про те, що креативність передбачає скерованість на результат, є суб'єктивною детермінантою творчості, тобто її мотиваційно-потребнісною основою у професійній діяльності. Для прикладу, досліджуючи природу творчості, Д. Сімпсон запропонував називати здатність, яка реалізується у творчій діяльності, креативністю. Натомість у К. Роджерса креативність – це здатність виявляти нові способи вирішення проблем і нові способи вираження думки [2, с. 22]. Креативність (за Є. Торенсом) – це процес прояву чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності; визначення цих проблем; пошуку їх рішень і

висування гіпотез; перевірок, змін і повторних перевірок гіпотез; формулювання та повідомлення результату рішення [3, с. 101].

Британський вчений Філіп Картер, звертає увагу, що для креативної особистості зазвичай характерні такі ознаки:

1. чутливість до проблеми (адекватна можливість відчувати тонкі, невизначені, складні особливості навколишнього світу та реагувати на них);
2. розвинуте критичне мислення (характеризується швидкістю, гнучкістю, спритністю, здатністю до структурування ідей, теорій, життєвого простору);
3. особистість вияви оригінальності, винахідливості, продуктивності; незалежності в судженнях, упевненість в собі, самодостатність поведінки, почуття гумору та толерантність у професійній діяльності [1, с. 14].

З вище вказаного, креативна особистість – це людина винахідлива й кмітлива, здатна до створення нового. Зазвичай, креативність розглядається, як потенціал, внутрішній ресурс людини, її здатність відмовитися від стереотипних способів мислення або здатність знаходити нові варіанти розв'язання проблеми. Креативність також можна визначити як здатність людини до конструктивного, нестандартного мислення і поведінки, усвідомлення та розвитку особистого досвіду. Слід наголосити, що креативність – це особистісна якість, що характеризується постійністю і проявляється в міру необхідності у різних ситуаціях, виражає ступінь творчості людини у сфері побуту, спілкування, професійної та громадської діяльності; проявляється за допомогою мислення, почуттів і відносин у різноманітній діяльності. Креативність дає змогу само реалізуватися в обраній професії, стати успішним, враховуючи свої сильні сторони, як особистості.

Під креативністю майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти А. Івершинь розглядає «якість особистості, яка ґрунтується на потреби в самореалізації, характеризується гнучкістю і оригінальністю мислення і проявляється в здатності до творчої діяльності [3, с. 102]. Нам імponує дане визначення, адже майбутній вихователь закладу дошкільної освіти свою особистісну якість демонструє в умінні самостійно бачити і ставити проблеми, знаходити рішення та творчо втілювати їх у конкретний продукт професійної діяльності. Креативність як особистісна якість майбутнього вихователя знаходить свій вияв тому, що він вкладає творчий початок у всі види діяльності з дітьми дошкільного віку, з колегами, у взаємодію з батьками вихованців.

Саме означена якість є провідною умовою продуктивних контактів із дитиною, а винахідливість, гострий розум, емоційний контакт із дошкільником, досвід творчої діяльності, зацікавленість, бажання створювати нові продукти діяльності стають передумовою професійного розвитку та кар'єрного зростання. Структуру креативності можна визначити як оптимальний розвиток усіх потенційних можливостей індивідуальності особистості.

Отож, креативність – це особистісна якість, яка базується на потенційних можливостях кожної особистості, актуалізації неусвідомлюваної потреби бути неповторною індивідуальністю, вільною, самодостатньою, яка гармонійно поєднує індивідуальні та соціально значущі інтереси. Формування креативності в майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти – важливе завдання сьогодення, що потребує розробки педагогічних умов означеного процесу, що розглядаємо, як перспективи подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. С. 14–41.
2. Барко В.І. Креативність та її діагностика. Обдарована дитина. 2001. № 6. С. 22–27.
3. Івершинь А. Г. Діагностика розвитку креативності особистості майбутніх вихователів. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2019. № 2. С. 101–106.
4. Марчук О. О. Розвиток креативності здобувачів вищої освіти в процесі формування їх інформаційної культури. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 52. Том 2. С. 227–231.
5. Нікітіна Н., Маляр О. Креативність і творчість: загальне і особливе. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (71). Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. С.121–128.
6. Новий словник іншомовних слів / [уклад. і передм. О. М. Сліпушко]. К. : Аконт, 2007. 848 с.

Мухомора Марина Андріївна, студентка 2-БД) групи

Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені М. Грушевського», Україна

Науковий керівник: Задорожна Ганна Сергіївна, канд. пед. наук,

викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик

Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені М. Грушевського», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Творча особистість майбутнього педагога - вагомий чинник розвитку творчих здібностей вихованців. Важливу роль в цьому процесі відіграє позитивне, зацікавлене ставлення педагога до дитячої творчості як унікального явища [1]. Вихователь, який вірить у можливості своїх вихованців, слідкує за динамікою розвитку їхніх творчих здібностей, вдумливо аналізує продукти дитячої творчості, може розраховувати на успіх у керівництві художньо-конструктивною діяльністю дітей. Формування майбутньої творчої особистості є неможливим без кваліфікованого фахівця. Тому проблема підготовки майбутніх педагогів до художньо-конструктивної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти є значущою.

Ми погоджуємось з думкою О. Вишневецького [2] стосовно того, що система освіти вимагатиме від вихователя закладу дошкільної освіти інших педагогічних поглядів та способів діяльності. За умов сучасного мінливого освітнього простору варто подумати про те, що фахівцю потрібно бути людиною “знаючою” та “діяльною”. Тому підготовку майбутніх педагогів варто будувати на засадах навчання студента в діяльності і через діяльність. Такий підхід полягає в тому, що саме активна діяльність студента (дитини) є “рушійною силою розвитку, і на кожному етапі існує провідна діяльність, яка найбільше сприяє розвитку особистості в певний період онтогенезу” [3, с. 88].

Саме вихователі комплексно вирішують низку соціальних і психолого-педагогічних проблем. Серед них найбільш гостро постає проблема організації конструктивної діяльності дитини дошкільного віку. Розвиток здібності до конструктивної діяльності набуває сьогодні такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою [1, с. 6].

Одним із компонентів готовності майбутніх вихователів до означеної професійної діяльності є мотиваційний, тому що саме від мотивів залежить особистісний сенс діяльності. Прагнення до поліпшення результатів, незадоволення від досягнутого, наполегливість у досягненні власної мети є якостями особистості, що великою мірою впливають на професійну роботу майбутніх вихователів.

Мотиваційний компонент готовності визначає ставлення вихователя до навчальної діяльності дітей: усвідомлення значення проблеми та особисту пізнавальну спрямованість, яка є компонентом професійної усталеності майбутнього вихователя. Така пізнавальна спрямованість має великий вплив на дітей. Вони бачать у вихователі ерудовану, високоосвічену людину, що викликає в них повагу, відчувають потребу та

знаходять необхідні форми спілкування зі старшою за віком людиною. Вихователям таке тісне спілкування з дітьми допомагає краще розуміти спонукальні мотиви дій та вчинків вихованців.

Мобілізаційний компонент відображає вміння вихователя залучати дошкільників до пізнавальної діяльності. Для цього компонента характерна ініціативність вихователя — його вміння актуалізувати знання дітей, збуджувати їхні бажання пошуку нової інформації. Необхідним елементом є компетентність вихователя у прийнятті рішень стосовно швидкого включення дітей у конструктивну діяльність. Тут необхідно знати та враховувати вікові особливості дітей, а також швидкість педагогічної реакції вихователя.

Змістовий компонент відображає обсяг та глибину знань майбутніх вихователів щодо виявлення провідних чинників виховного процесу, які найбільше впливають на склад знань, що формуються в дітей, постійне накопичення інформації про результативність роботи, щодо розвитку мотивації дошкільників.

Плідними методами формування педагогічних умінь у студентів є педагогічна практика, лабораторні та семінарські заняття з педагогіки, психології, методики викладання предмета за спеціальністю, завдяки яким підвищується кваліфікація та відбувається розвиток професійної усталеності майбутніх вихователів. Також до змістового компонента входить комунікативний елемент, ознаками якого є знання про характер взаємовідносин під час спілкування майбутніх вихователів з вихованцями у процесі організації та управління їхньою конструктивною діяльністю.

Практичний компонент готовності до організації конструктивної діяльності: вольовий, організаційний, конструктивний, дидактичний, розвивальний елементи. У майбутніх вихователів є певна невідповідність між знаннями та вміннями, оскільки вони не завжди можуть і вміють застосовувати набуті теоретичні знання на практиці. Невпевненість практиканта або молодого вихователя виявляється в надмірній тривожності, хвилюванні та невпевненості в діях. Їм важко налагоджувати контакт з дітьми, реалізовувати свої можливості [1, с. 58].

Увагу майбутніх вихователів слід зосередити на тому, що важливою умовою творчого розвитку дошкільників є *організація розвиваючого середовища* (організований педагогічний простір, що заснований на взаємодоповнюючому діяльнісному спілкуванні всіх учасників виховного процесу і припускає смислові та міжособистісні відносини) [2]. Означене середовище дає можливість вихованцям оволодівати новими способами творчої діяльності, оскільки містить у собі елементи проблемності, новизни.

За своїм характером художньо-конструктивна діяльність в закладі дошкільної освіти базується на основі образотворчої діяльності та гри, тому приносить задоволення дитині, розвиває естетичні почуття, зацікавленість мистецтвом та передбачає розвиток творчих здібностей дітей, закладає основи проектного мислення, забезпечує умови для формування важливих якостей характеру. Важливо, що саме у дошкільному віці процес пошуку вихованцем творчого рішення має значно більше значення для всебічного розвитку дітей, аніж результат. Процес навчання дітей конструюванню пов'язаний із виготовленням певних об'єктів. У освітній діяльності конструювання дітей може бути засобом активізації навчальної діяльності дітей, розвитку їх творчих здібностей, поглиблення й розширення отриманих знань, естетичного виховання, інтегрування знань із різних галузей науки і техніки,

мистецтва.

Увагу майбутніх вихователів слід зосередити на тому, що організація художньо-конструктивної діяльності вихованців потребує урахування наступних напрямів роботи в ЗДО: формування основ критичного мислення, здатності спостерігати і порівнювати; бути поряд з дитиною і у віртуальному та у реальному світі; вчити дітей роботи висновки.

Оскільки гра є провідною діяльністю дітей дошкільного віку, увагу майбутніх вихователів слід зосередити на певних аспектах розвитку ігрових здібностей дошкільників та формуванні художньо-конструктивних умінь та навичок: використовувати предмети-замінники; створювати конкретні образи на основі неповного графічного зображення чи словесного образу; використовувати уявні образи багатовимірних об'єктів (зادля формування просторової уяви); проектувати власну уяву на певний задум, створювати та послідовно реалізовувати план свого задуму.

В. Москалець гру дітей дошкільного віку вважає стадією психосоціального розвитку особистості. Основне її розвивальне завдання вчений вбачає у формуванні ініціативності [3, с.203]. В ігровій діяльності дитина інтенсивно засвоює нові знання, уміння, навички, а розвиток моторики та мовлення під час активної художньо-конструктивної діяльності відкриває неабиякі можливості для спілкування з однолітками, зазвичай у ігровій формі. Виокремимо характерні аспекти творчого компоненту художньо-конструктивної діяльності дошкільників: орієнтаційний – потребує створення умов, за яких майбутня особистість зможе більш глибоко відчутти та розкрити свої приховані творчі можливості; творчо-перетворювальний – потребує застосування діяльнісного підходу щодо конкретної творчої праці, оскільки усі важливі особистісні характеристики, а також уміння формуються лише шляхом активної діяльності особистості, особистісно-креативний – характеризується як внутрішня потреба у творчій реалізації особистісного потенціалу дитини у художньо-конструктивній діяльності [1, с. 58].

Отже, з огляду на проблематику дослідження, зазначимо, що підготовка вихователя до конструктивної діяльності – це здатність проектувати навчально-виховний процес і формувати особистість вихованця, уміння передбачити результати виховної роботи. Від ступеня розвитку конструктивних здібностей залежить ефективність конструктивної діяльності. Остання в системі підготовки майбутніх вихователів передбачає проектування навчально-виховного процесу, відбір, структурованого навчального матеріалу, розроблення робочих планів і навчальних програм.

Список використаних джерел:

1. Борин Г. В. Художньо-естетичний розвиток дітей: напрями удосконалення підготовки майбутніх педагогів до взаємодії з сім'ями вихованців / Освітній простір України. 2018. №12. С. 56-61.
2. Вишневський О. Українська освіта на шляху реформ. Актуальні питання сучасної української освіти і змісту виховання Статті. Нариси. Концепції / Дрогобич, 2009. 72 с.
3. Москалець В. П. Психологія особистості. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 262 с.
4. Котелянець Ю. С. Конструктивна діяльність як засіб розвитку дітей дошкільного віку. Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 28, 2020. С. 144–153.

Бекетова Олена Геннадіївна, здобувач вищої освіти
факультету початкового навчання

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, Україна

Науковий керівник: Ємець Альона Анатоліївна, канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики викладання філологічних дисциплін
у дошкільній, початковій і спеціальній освіті

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, Україна

РОЛЬ УРОКІВ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПРОЦЕСІ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

Сьогодні, що сповнене інформатизації та стрімкого розвитку технічного прогресу, висуває нові вимоги до тих знань, умінь та навичок, які будуть опановувати школярі. Сучасний учень має розвивати не лише свій багаж фактичних знань з різних предметів, що було актуально попередні роки. Актуальності в навчанні набувають Soft Skills (м'які навички).

Soft skills – це набір особистісних, міжособистісних та соціальних навичок, які дозволяють людині ефективно взаємодіяти з оточуючими та успішно справлятися з різноманітними ситуаціями у професійному та особистому житті. Вони не пов'язані з конкретною професією або галуззю знань і можуть бути використані в різних обставинах. [1]

Soft skills вважаються все більш важливими в сучасному світі, оскільки вони допомагають людям успішно адаптуватися до умов, що швидко змінюються, будувати якісні відносини й досягати успіху в професійній діяльності.

До основних «м'яких навичок» відносять розвиток емоційної сфери. Якщо аналізувати сучасні дослідження, можна знайти значну кількість дефініцій поняття «емоційний інтелект», що й розкриває особливості роботи над «емоційністю» школярів.

О. Мельник трактує термін «емоційний інтелект» як особистісну властивість, що забезпечує «адаптацію до соціуму, рефлексію (самопізнання) та регуляцію власної поведінки та діяльності». [3, с. 129]

Трохи інший підхід визначається в роботах Т. Котик, що поняття «емоційний інтелект» подає вже як «показник здатності до спілкування, вміння усвідомлювати власні емоції та розуміти почуття інших людей». [2, с. 21]

Ми можемо дійти висновку, що при роботі над емоційним інтелектом школярів, важливо спиратись на розвиток усвідомлення та управління власними емоціями, а також емпатії та розуміння емоцій оточуючих.

Емоційний інтелект відіграє ключову роль у відчутті психологічного комфорту, успішної адаптації та соціальної компетентності молодших школярів. Діти цього віку перебувають у періоді інтенсивного формування власної емоційної сфери. Уміння розуміти й адекватно реагувати на власні емоції, а також емоції оточуючих є критично важливим для їхнього психологічного здоров'я та соціальної адаптації. [4]

Спрямована робота над цими завданнями може здійснюватися на уроках літературного читання. Так за типовими освітніми програмами 1-4 класів за редакцією О. Савченко пропонуються такі завдання з предмету «Літературне читання» (або

інтегрованого курсу «Українська мова») [5, 6]:

- 1 клас: визначає за мету збагачення емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів і пропонує робити це через сприймання художніх текстів;

- 2 клас: розширює роботу до висловлення учнями своїх почуттів та емоцій від почутого, пропонує пов'язувати зміст прочитаного з попереднім читацьким, а також власним життєвим емоційно-чуттєвим досвідом учнів;

- 3 клас: пропонує залучати дітей до висловлення власних емоційно-оцінних вражень щодо змісту прочитаного (вони повинні бути зв'язними), переконливо пояснювати, чому книжку варто прочитати, чим вона цікава, які емоції викликала;

- 4 клас: учні мають визначати внутрішній стан героя, його почуття, помічати зміну емоційного настрою персонажів; відбувається формування вміння виявляти емоційний стан, настрої інших людей, сприймаючи жести, міміку, інтонацію мовлення, окремі елементи поведінки героїв твору; важливою є можливість висловлювати емоційно-оцінні судження до вчинків персонажів (морально-етичного й естетичного характеру), обґрунтовувати свою думку.

Підбиваючи підсумки до вищезазначеного, можемо говорити, що розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів відбувається поступово, враховує попередній досвід дітей та має на меті збільшувати спектр сприйняття та відтворення.

Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів під час уроків читання можна здійснювати з використанням різноманітних методів та прийомів:

1. Читання художніх творів із вираженими емоційними сценами:

- Після читання доцільно буде обговорити з дітьми емоції персонажів;

- Запитати, чому герої переживають такі почуття в цій ситуації.

2. Рольові ігри:

- Можна розділити дітей на групи та запропонувати їм зіграти сцени з прочитаної книги, наголошуючи на емоційності відігравання;

- Доцільно виконувати підготовчі вправи з розвитку різних аспектів мовлення школярів (робота над складовими інтонації, опрацювання ролі підкріплювальних жестів, міміки);

- Після вистави можна обговорити, які емоції переживали герої, яким чином школярі їх відігравали.

3. Творчі завдання:

- Попросіть дітей написати історії про себе, де вони могли б висловити власні почуття або переживання.

4. Обговорення персонажів:

- Запропонуйте подумати учням над тим, яким постає персонаж у певних частинах твору;

- Доцільно залучати школярів до вибіркового читання з виділенням сцен, де автор характеризує стан персонажів;

- Для структурування отриманої інформації можна скласти з учнями схему характеристику героїв.

5. Використання ілюстрацій:

- Надайте дітям ілюстрації з книги та попросіть описати емоції персонажів на них;

- Обговоріть, як ілюстрації допомагають розуміти емоції.

6. Рефлексія:

- Після кожного уроку обговорюйте з дітьми, які емоції вони переживали під час

читання і як це вплинуло на їхнє сприймання сюжету. Це допомагає усвідомлювати та розуміти власні емоційні реакції.

7. Використання арт-терапевтичних методів:

- Запропонуйте дітям малювати, ліпити чи створювати колажі (до прочитаного загалом або брати певні частини твору для цього). Це допоможе їм більш явно виражати свої емоції, усвідомлювати та обробляти свої почуття.

8. Використання візуальних засобів:

- Демонструйте дітям картини, фотографії або відео, які зможуть викликати явний емоційний відгук;

- Обговорюйте ці почуття від візуальних матеріалів, чим вони були спричинені.

Ці методи дозволять дітям глибше розуміти та керувати своїми емоціями, а також розвивати емпатію та розуміння почуттів інших людей через літературне читання.

Важливо пам'ятати, що для розвитку емоційного інтелекту важливо створювати підтримуючу, дружню атмосферу в класі, де кожен може вільно висловлювати свої почуття й ідеї.

Отже, на уроках літературного читання можна створити сприятливу середу для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, використовувати для цього різноманітні прийоми та методи, послуговуючись затвердженою програмою.

Список використаних джерел:

1. Жовнич О.В., Стахова І.А. Діагностика розвитку Soft Skills дітей молодшого шкільного віку. Інноваційна педагогіка. №51, 2022. С. 76–79.
2. Котик Т., Кежковська І. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів як обов'язковий освітній результат нової української школи. Освітні обрії. № 2, 2020. С. 20–26.
3. Мельник О. М. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. №73, 2020. С. 128–133.
4. Психологія: навчальний посібник / Т.В. Іванова, О.А. Кривопишина, П.І. Сахно та ін. Суми: Сумський державний університет, 2011. 331 с.
5. Типова освітня програма для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти за редакцією Савченко О.Я. Київ, 2018. 68 с.
6. Типова освітня програма для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти за редакцією Савченко О.Я. Київ, 2018. 107 с.

Лесів В.Р., магістрантка 2 року навчання, факультет педагогічної освіти,
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

Науковий керівник: Мартіросян Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент,
факультет педагогічної освіти, кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Сучасне життя з інформаційним перевантаженням і напруженим ритмом сприяє появі тривожності і страхів у особистості, що розвивається. Така ситуація властива для всіх вікових періодів, але для дітей молодшого шкільного віку, які зіткнулися з новими вимогами у статусі школяра, вона є найбільш травмуюча. У період війни, міжнародних конфліктів і кризи - особливо вразливі до таких наслідків є діти, які відчують на собі емоційний та психологічний тиск.

Молодший шкільний вік являє собою певний переломний період у житті людини. Зміна структури соціальних ролей, засвоєння нових цінностей та норм, розвиток самосвідомості та поглиблення рефлексії, які починають відбуватися у цей період, самі по собі є стресогенними факторами для дітей. Часто додаються ще й негативні переживання [3].

У сучасній науковій літературі фактично відсутні роботи, присвячені аналізу арт-терапії, як засобу соціально-психологічної реабілітації молодших школярів в період війни. Разом з тим, дослідження подібного роду на сьогоднішній день набувають особливої актуальності.

Арт-терапія є ефективним засобом реабілітації дітей, які пережили стрес, травми та насильство в умовах війни. Вона дозволяє дітям виражати свої емоції, відчуття та думки шляхом творчості. Сама терапія може бути проведена як індивідуально, так і в групі, і дозволяє дітям розвивати соціальні навички, покращувати своє самопочуття та знайомитися зі своїми емоціями.

Відповідно до досліджень О.Федій, арт-терапія, як визначальна складова естетичної терапії, є «системою психолого-педагогічних внесків, яка базується на використанні художніх засобів у навчальному процесі з метою подолання негативних емоційних та чуттєвих станів та створення особливих умов в освітньому просторі для творчого розвитку особистості» [4]. Вчений вважає, що основними засобами арт-терапії є засоби, які характеризуються видами мистецтва: малювання (терапія образотворчим мистецтвом), гра (ігрова терапія), казка (казкова терапія), пісок (пісочна терапія), лялька (лялькова терапія) тощо.

Робота практичного психолога з дітьми, що мають тривожні стани характеризується різними прийомами та методами, проте найголовніше – це є не поради заспокоїтися та погуляти, а активна робота з причинами тривожності, котрі інколи лежать не на поверхні, а глибоко у підсвідомості особистості. Тут пропонують застосовувати когнітивно-поведінкову терапію, гештальт-психологію, психоаналіз та багато іншого [1, с.23].

Проблеми застосування у роботі практичного психолога освітньої сфери арт-терапевтичних методів проаналізовано в дослідженнях сучасних українських психологів О.Гарковець, І.Борейчук, В.Назаревич, в яких охарактеризовано можливості використання арт-терапії в психологічному консультуванні та представлено техніки, методи, прийоми психологічного консультування тривожності дітей [1, с.24].

При проведенні арт-терапії важливо дотримуватися принципів безпеки та конфіденційності, створювати доброзичливу та сприйнятливую атмосферу, де діти відчувають підтримку та розуміння. Також важливо відзначити, що арт-терапія не є заміною для медичної або психологічної допомоги, але може бути частиною комплексної програми реабілітації.

Варто зазначити, що реабілітаційна робота має бути спрямована на зниження напруження, підвищення розуміння власних емоцій, навчання навичкам саморегуляції, а також, враховуючи вік, навчання безпечній соціальній взаємодії. При невротичному стані, реабілітаційна допомога спрямовується у більшій мірі на профілактику, а також в зазначеному стані потрібно спочатку знизити напруження, а потім вже можна спрямувати вектор діяльності на розширення соціальної взаємодії [2].

Саме тому, у проблемі збереження психічного здоров'я підростаючого покоління відводиться провідне місце арт-терапії – терапії мистецтвом. Особливо цього потребують діти шкільного віку, адже саме в шкільні роки у дитини відбувається формування психологічної стійкості, становлення рис характеру та особистості.

Список використаних джерел:

1. Андрієвський К. Д. Арт-терапія як засіб корекції тривожності у дітей шкільного віку: Кваліфікаційна робота. Миколаїв, 2022. 91 с.
2. Грек О. М. Арт-терапія як засіб роботи з тривожними підлітками з неповних сімей в умовах рекреації. Інноваційні арт-терапевтичні технології : Зб. ст. І Всеукр. наук. інтернет-конф., м. Переяслав-Хмельницький, 12 берез. 2019 р.
3. Прокопенко Л.І Ховайко О.О Луньова К.О Портянко Г.О. Дослідження ефективності арт-терапії, як способу зняття психоемоційної напруги у молодших школярів. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно педагогічна академія» Харківської обласної ради. С. 12–14.
4. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика: монографія. Полтава, 2009. 405 с.

Урул Александра Михайлівна, студентка II курсу магістратури факультету іноземних мов
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

ФАНДОМ ЯК ЧАСТИНА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ

В сучасному інформаційному суспільстві підлітки стикаються з безліччю можливостей для самовиразу та спілкування. З розвитком інтернету та соціальних медіа вони оточені різноманітними онлайн-спільнотами та культурними явищами, серед яких важко не помітити феномен фандому. Фандом, ця особлива форма фанатизму, змінює спосіб, яким підлітки сприймають та взаємодіють із світом навколо них. Чому фандом так важливий, і як він впливає на формування комунікативної компетентності підлітків?

Метою даних тез є дослідження впливу фандому як культурного явища на формування та розвиток комунікативної компетентності підлітків.

Завданням цих тез є:

- Аналіз феномену фандому та його характеристик.
- Розгляд важливості комунікативної компетентності для підлітків.
- Вивчення впливу фандому на комунікативні навички підлітків.
- Виділення позитивних та негативних аспектів участі в фандому.

Феномен фандому представляє собою особливу та захопливу форму культурної спільноти, що активно розвивається серед підлітків. Основні характеристики цього явища включають у себе створення спільноти прихильників, які об'єднуються навколо спільного інтересу або об'єкта культури, а також активну творчість, яка включає фанфіки, фан-арт, меми та інший контент. [2]

Фандоми розвивають власну мову та культурні референції, що сприяє внутрішньому спілкуванню та спільному розумінню між їхніми учасниками. Спільні цінності та ідеали, а також активна підтримка об'єкта фандому роблять ці спільноти особливими для їхніх учасників. [2]

Фандоми також стимулюють соціальне спілкування та взаємодію, що може мати позитивний вплив на розвиток комунікативних навичок підлітків. Однак, важливо бути обережними, оскільки деякі аспекти фандому можуть бути контрверсійними або відволікати від навчання та інших важливих справ.

Комунікація є необхідною для всебічного розвитку та взаємодії особистості, вона впливає на нашу активність, спосіб мислення та взаємодію з навколишнім світом. Цей процес передбачає обмін інформацією та взаємодію між людьми. Загально прийнято вважати, що успішність нашої навчальної та розвивальної діяльності і взагалі наша життєздатність значно залежать від нашої готовності та здатності до ефективного спілкування, від рівня сформованості нашої комунікативної компетентності. [1]

В сучасному розвитку підлітків необхідно враховувати важливу роль Інтернету, соціальних мереж і мас-медіа, які активно впливають на їхнє спілкування та життя. Інтернет пропонує багато можливостей для отримання інформації, спілкування, навчання та навіть виховання підлітків через інтерактивний контент. Проте ця залежність від віртуального середовища може створювати проблеми, такі як

відсутність бажання та навіть неможливість спілкування в реальному світі, низький рівень рефлексії та неспроможність розрізняти та виражати власні почуття, розуміти інших та вирішувати комунікативні завдання у житті.[1]

Участь у фандомі може суттєво впливати на комунікативні навички підлітка. Відчутний вплив спостерігається в розвитку виразного письма, оскільки учасники фандому часто пишуть фанфики, рецензії та коментарі, що допомагає поліпшити їхні навички у створенні цікавого та змістовного тексту. Крім того, обговорення та аргументація поглядів в рамках фандому вчать підлітків виразно висловлювати свої думки і ефективно аргументувати їх. Учасники також набувають культурну грамотність, оскільки зустрічають численні культурні референції та символи, що розширює їхнє розуміння культури.[3]

Не менш важливим є розвиток критичного мислення, оскільки учасники навчаються аналізувати інформацію та робити обґрунтовані висновки. Крім того, вони поліпшують загальні спілкувальні навички, спілкуючись з іншими учасниками фандому. Однак важливо враховувати, що вплив фандому може бути різним для кожного підлітка і залежить від конкретного контексту та ролі у спільноті фандому.[5]

Участь в фандомі може мати негативні аспекти для підлітків. По-перше, це може призвести до залежності від віртуального світу та втрати активності в реальному житті. Другий негативний аспект - ризики в мережі, включаючи кібербулінг та порушення конфіденційності. Фандоми можуть обмежувати круг інтересів підлітків і впливати на їхню різноманітність хобі. Нарешті, важливо уникати часового дисбалансу, оскільки поглиблене захоплення фандомом може вплинути на навчання та інші важливі аспекти життя підлітка.[3]

Висновок до тез підкреслює, що участь у фандомі може впливати на комунікативні навички підлітків як позитивно, так і негативно. Позитивні сторони включають розвиток креативності, формування спільноти та підтримки, покращення комунікативних та критичних навичок, та розширення кругозору. Однак, важливо бути обережними стосовно можливих негативних аспектів, таких як залежність від віртуального світу, ризики в мережі, обмеження інтересів, та часовий дисбаланс. Збалансована участь в фандомі та свідомий підхід можуть допомогти підліткам розвивати комунікативні навички та користуватися перевагами цього феномену без негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. КУПРЄВА ОЛЬГА ІЛІВНА, ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ.-13 с.
2. Корніяк О.М. Розвиток комунікативної компетентності особистості в сучасному соціокомунікативному просторі / О.М. Корніяк // Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г.С. Костюка (19 – 20 квітня 2010 року). – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Т.І. – С. 140 – 145.
3. Бульба Р. Міжособистісне спілкування в підлітковому віці. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічні та психологічні науки і сьогодення», (8 серпня 2014 року). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. 108 с.
4. Ковальова О.А. Модель соціально-комунікативної компетентності. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. № 11(30). С. 27-33.
5. Боровець.О. Тренінг формування комунікативної компетентності підлітків.Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2009. Ч.3. С.23-29.URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2009_3_5.

СЕКЦІЯ 11.**ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ**

Колкер Катерина Леонідівна, здобувач вищої освіти

факультету соціальної та психологічної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Науковий керівник: Радзівіл Катерина Павлівна, канд. психол. наук,

старший викладач кафедри психології

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

У сучасному суспільстві відзначається зростання попиту на освічених людей, і все частіше слухаємо терміни «освіченість» та «компетентність», замість «професіоналізму». Хоча професіоналізм має свою важливу роль і вимагає володіння конкретними технічними навичками, він часто обмежується конкретною сферою знань. На відміну від професіоналізму, компетентність (походить від латинського слова «competentia», що означає «відповідність») є більш широким поняттям. Вона характеризує людину, яка має різноманітні професійні знання і здібності, і чия думка в певній сфері важлива та авторитетна. Воно також описує область питань, у яких ця особа володіє знаннями та досвідом і може відповідно діяти або приймати рішення [3].

Державний службовець має бути компетентним у галузі комунікації. Професійна взаємодія державних службовців виражається у різноманітних формах усного і письмового спілкування. Письмова комунікація вимагає чіткого дотримання норм адміністративної мови і зазвичай зафіксована в службових документах. З іншого боку, усне спілкування менш регламентоване і надає більше можливостей для вияву соціокультурної і комунікативної індивідуальності державного службовця. У цьому контексті стає актуальною потреба у систематичному навчанні та підготовці нового покоління професіоналів, які здатні адекватно реагувати на виклики суспільства, працювати нарівні у сфері генерації ідей, ефективно відтворювати соціокультурні цінності, а також мати навички не лише у проведенні переговорів та діловому спілкуванні, а й у спілкуванні з широкою аудиторією та обміні суспільними цінностями [4].

Комунікативна компетентність була предметом дослідження у працях В. Артемчук, Т. Бутенко, Т. Вольфовської, Л. Гавриляк, О. Деркач, М. Заброцького, О. Корніяки, І. Козубовської, Л. Орбан-Лембрик, І. Писаревського, Л. Сікорської, Н. Хлістунової та ін.[1]. На основі теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що виділяють три структурні складові комунікативної компетентності. Перша складова – когнітивний компонент, включає в себе базові знання з психології спілкування. Цей компонент вважається важливим, оскільки держслужбовці проводять значну частину свого часу у комунікативній діяльності, що стосується спілкування з іншими людьми. Важливо знати, які методи ефективні для різних людей та різних ситуацій. Другий компонент – мотиваційна складова, яка включає в себе

прагнення до вдосконалення комунікативних навичок та набуття комунікативних знань. Важливими є інтерес до власної професії та гуманістична установка на спілкування. Третій компонент – «сенситивність», розглядається як міжособистісна чутливість та увага до партнера зі спілкування. Це важливо під час проведення переговорів, укладання контрактів, спілкування з підлеглими та партнерами, а також вирішення конфліктів. Сенситивність включає навички сприймати іншу людину, передбачати поведінку партнера та розуміти особливості кожної людини [2].

Отже, у сучасній науці, комунікативна компетентність розглядається як комплексна особистісна якість, яка визначає успішність комунікаційної діяльності. До структурних компонентів комунікативної компетентності належать когнітивна, мотиваційна та сенситивна складові. Загалом, поєднання компонентів комунікативної компетентності дозволяє держслужбовцям ефективно спілкуватися в різних ситуаціях, вирішувати конфлікти та забезпечує успішну комунікацію у професійному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Андрощук І. Комунікативна компетентність як важливий засіб ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Молодь і ринок №3-4 (201-202), 2022 С.34–38.
2. Артемчук В. В. Структура комунікативної компетентності менеджера. Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Педагогічні науки 97, Вип. 84 (2008): 92–96.
3. Писаревський І. М. Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі): підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 175 с.
4. Федорів Т. В. Комунікативна компетентність і параметри. Теорія та практика державного управління. 2010. Вип. 4. С. 399–405.

Гусак Катерина Владиславівна, здобувач вищої освіти
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Науковий керівник: Радзівіл Катерина Павлівна, канд. психол. наук,
старший викладач кафедри психології
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

СПЕЦИФІКА СТАДІЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО АДАПТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Поява в сім'ї дитини з функціональними обмеженнями радикально змінює життєві перспективи батьків і вносить немалі труднощі, пов'язані з раптовою зміною способу життя та потребою вирішувати багато специфічних проблем. Народження дитини з особливими потребами у розвитку може викликати у батьків почуття горя. Внутрішня духовна праця матері та батька над собою та вирішення проблем, що виникають, має важливе значення для подальшого розвитку сім'ї. Навіть, не дивлячись на те, що вони тепер мають живу дитину, вони можуть відчувати горе. Коли з'являється на світ дитина з особливими потребами, батьки можуть відчути, що вони втратили свою бажану, здорову ідеальну дитину – «дитину своєї мрії». Це особливо актуально в той момент, коли вони найбільше наповнені очікуваннями і найбільш вразливі [2, с. 223].

Проблему дослідження проблем емоційної сфери батьків, які мають дітей із особливими потребами досліджували такі зарубіжні та українські учені як О. М. Макаренко О. М., М. Стоун, Г. Фюр, І. В. Чухрій, Е. Шухардт.

Детальну періодизацію кризових станів емоційної сфери батьків запропонував Е. Шухардт:

1. невизначеність (стан панічного жаху перед невідомим);
2. визначеність (суперечність між розумінням проблеми на раціональному рівні та заперечення її існування на емоційному);
3. агресія (поява негативних почуттів, емоційних спалахів, гніву);
4. хаотична діяльність (нераціональні спроби опанувати безвихідь ситуації, пошук чудодійного зцілення);
5. депресія (відчуття апатії, відчаю);
6. прийняття проблеми (знаходження нового сенсу життя);
7. активізація (прийняття проблеми, активна побудова та реалізація життєвих планів).
8. солідарність (створення об'єднань із іншими батьками, які мають такі самі проблеми) [1].

Деякі батьки можуть потребувати роки, щоб досягти цієї стадії прийняття, в той час як інші можуть ніколи не досягти її. Проходженню кризового періоду сприяє підтримка від родичів та позитивні відносини між членами сім'ї.

Адаптація батьків характеризується процесом емоційної перебудови, пристосуванням та прийняттям інвалідності своєї дитини. В цей період батьки перерозподіляють свою енергію, звертаючи увагу на реальні потреби, пов'язані з

вихованням дитини з особливими потребами. Вони активно розшукують програми та послуги, які можуть бути корисними для їх дітей. Паралельно вони стають підтримкою іншим сім'ям, що мають дітей з особливими потребами. Батьки набувають реалістичного уявлення про особливості своєї дитини, її роль у сім'ї, і готові приймати цей стан тривалий час. Вони розвивають позитивне ставлення до себе і працюють над подоланням соціальних стереотипів, пов'язаних із дітьми з інвалідністю [2, с. 228].

Список використаних джерел:

1. Макаренко О. М. Психологічні особливості батьківського ставлення до дітей із особливими потребами. Міжнародний психіатричний, психотерапевтичний та психоаналітичний журнал. 2017. Т. 10, № 1-2 (35-36). С. 107–110.
2. Чухрій І. В. Розвиток особистості майбутнього психолога в умовах трансформації суспільства: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 324 с.

Сінгаєвська Ірина Дмитрівна, студентка 2-БД(з) групи

Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені М. Грушевського», Україна

Науковий керівник: Задорожна Ганна Сергіївна, канд. пед. наук,

викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик

Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені М. Грушевського», Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Закон України «Про освіту» орієнтує фахівців на те, що одним із основних завдань освітньої системи є виховання талантів, збагачення на цій підвалині творчого потенціалу всього народу [4].

В одному з напрямів сучасної освіти знаходить свій вияв інноваційна креативна освіта. Її концепцією акцентується на тому, що для виховання духовно багатой, соціально активної, фізично розвиненої творчої особистості конче потрібне використання всіх позитивних засобів креативної педагогічної системи. Креативною освітою також передбачається творчість суб'єктів крізь їхню особисту участь в активних дослідженнях, якими досягається здобуття нових знань. Це призводить до підвищення відповідальності вищої школи за виховання креативної, творчої особистості вихователя, здатного формувати самодостатню, розвинену особистість для нашої держави [1, с. 6].

У сучасній дошкільній педагогіці все частіше декларується принцип гуманізації у навчанні, вихованні і розвитку кожної дитини, при цьому, пріоритетною визнається спрямованість на розвиток особистості, талантів, креативності кожної дитини [5].

Теоретичні передумови для вивчення природи креативності, можливостей її розвитку та діагностики були створені завдяки успіхам вікової, диференціальної, педагогічної, генетичної психології, психології розвитку і психології особистості. Дослідження, проведені в різних галузях, допомогли дати наукове визначення креативності як складного, багатокomпонентного психологічного явища, яке неможливо відокремити від цілісної особистості людини [6, с. 5].

Розвиток креативності як особистісної здатності до творчості набуває сьогодні великого значення, тому що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою.

Розвиток особистості дитини – складний процес, який відбувається на всіх ступенях онтогенезу, і у зв'язку з цим вивчення розвитку особистості і креативності необхідно починати з дошкільного віку.

Оскільки заявлена концепцією освіти XXI століття особистісно- орієнтована модель має впроваджуватися в життя, перед педагогами постає завдання створення спеціальних умов для забезпечення природних здібностей дитини творити, стимулювати прагнення дошкільнят робити по-своєму, виявляти оригінальність. Розвиток дитини з максимальною реалізацією нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи та засоби досягнення

цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси здатне забезпечити педагогічне проектування як особливий спосіб освоєння та перетворення освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Останнім часом виникла суперечність між соціальним замовленням суспільства на творчу особистість і недостатньою розробкою практичних методів реалізації цього явища, що стимулює зростання інтересу до проблеми креативності в дошкільному віці [8, с. 5].

У психолого-педагогічної літератури поняття креативність найчастіше пов'язують із поняттям творчість, яка сприймається як особистісна характеристика. Чимало дослідників визначають креативність через властивості особистості, її здібності [7; 19]. Сьогодні, в умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює, людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування та використання нового (нових ідей і задумів, нових підходів, нових рішень). Проблема креативності тривалий час стоїть в центрі уваги зарубіжних і вітчизняних психологів. В англійській літературі терміном «creativity» позначають все те, що має безпосередню причетність до створення чогось нового; власне процес такого створення; продукт цього процесу; його суб'єкт; обставини, в яких творчий процес відбувається; чинники, які його обумовлюють тощо, тобто «креативність» трактується як поняття синонімічне «творчості» [8].

Розвиток творчої, креативної особистості дитини – одне з пріоритетних завдань дошкільного навчального закладу. Креативна, творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для такої особистості творча, креативна діяльність є життєвою потребою, її здібності пов'язані із створенням нового, оригінального продукту [5].

Креативній, творчо спрямованій активності дошкільника притаманні: активність у мисленні, ініціативність, наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви; небайдуже ставлення до навколишньої дійсності, здатність помічати, переживати, творити нове, сумніватися й шукати шляхи рішень, отримувати задоволення від результату й самого процесу творення; достатній рівень життєвої компетентності [5].

Становлення творчої особистості, розвиток її креативних здібностей у дітей залежить від гармонійного поєднання природних задатків, вагомих для конкретної дитини, мотивів діяльності та сприятливого розвивального середовища. Важливим чинником успіху є також виховання морально – вольових якостей, розвиток емоційної сфери та набуття дошкільниками певних знань, умінь, навичок, які необхідні для проявлення творчого потенціалу. Саме знання, уміння та навички – основа розвитку творчої, креативної уяви, фантазії, втілення дитячої творчості.

Дитина дошкільного віку у процесі своєї діяльності активно діє і відкриває щось нове для себе, пізнає довкілля, водночас спостереження та аналіз вихователем творчих проявів дитини виявляються багатющим матеріалом для вивчення відчуття її духовного, фізичного, психічного станів та внутрішнього світу [6, с. 3].

Пріоритетними напрямками роботи вихователя з дітьми щодо розвитку креативних, творчих здібностей дошкільника є: оновлення змісту навчально-виховного процесу, що полягає у створенні належних умов забезпечення розвивального середовища, своєчасному виявленні природних задатків, нахилів і здібностей дитини; інтеграції родинного та суспільного дошкільного виховання, на

засадах національної культури та загальнолюдських цінностей; формування готовності вихователя до інноваційної діяльності; використання сучасних досягнень психологічних і педагогічних культур, надбань світового досвіду [2, с. 30].

Гарантією активного впливу на розвиток креативних здібностей у дітей вважається побудова освітнього процесу з позиції особистісно-зорієнтованого підходу, створення умов для реалізації особистості дитини через задоволення базових потреб відповідно до соціокультурних норм, вибір змісту й освітніх технологій повинен здійснюватися з позиції урахування унікальності та індивідуальності кожної дитини. Педагог повинен сам виявляти глибоку увагу, повагу, турботу, любов до кожної дитини; бачити в ній індивідуальність; забезпечувати умови для виховання дитини як особистості.

У сучасній дошкільній освіті позитивно зарекомендували себе такі методи і прийоми роботи з дітьми: розвивальні ігри та вправи, проблемні запитання, проблемно-пошукові ситуації, експериментальні дослідження, систематичні спостереження, логічні задачі тощо [6, с. 5].

Неординарний, творчий підхід до виявлення креативних здібностей у дітей дошкільного віку та створення відповідних умов для їх розвитку – одне з пріоритетних завдань роботи педагогічних працівників дошкільної галузі і є запорукою успіху у формуванні творчо спрямованої особистості дошкільника, формуванні елементів самоорганізації кожної дитини та формуванні навичок інтелектуального саморозвитку дітей [1, с. 13].

Отже, на основі аналізу психолого-педагогічних досліджень можна зробити висновок: креативність є інтегрованою якістю особистості, що виявляється у загальній здатності до творчості, створення нового, розв'язання нестандартних завдань у різних сферах життєдіяльності. У педагогічній діяльності з дошкільниками більш доречним є використання методів, що дають можливість виявити якісні характеристики креативності дитини і спрямовані на дослідження процесу розв'язання нею творчого завдання.

Список використаних джерел:

1. Антонішева В. Л. Визначення сутності поняття креативності в психолого-педагогічній науці. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. 2010. Вип. 14, книга II. С. 11–18.
2. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14–41.
3. Закон України «Про дошкільну освіту» (ВВР, 2001, №49, ст.259) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>. Назва з екрану.
4. Закон України «Про освіту» (ВВР, 2017, № 38-39, ст.380) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Назва з екрану.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
6. Кононко О. Картина світу сучасного дошкільника / Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. С. 10.

Попова Катерина Андріївна, здобувач вищої освіти

факультету соціальної та психологічної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Науковий керівник: Радзівіл Катерина Павлівна, канд. психол. наук,

старший викладач кафедри психології

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

ФУНКЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ У СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

У сучасному світі, де психологічний стрес, емоційне напруження та складність міжособистісних відносин надзвичайно поширені, роль психологічної допомоги стає все більш важливою. Майбутні психологи не лише повинні розуміти основні психологічні теорії та методи, але й набути глибокого інсайту щодо психологічних захистів, які впливають на їхню власну діяльність і сприйняття світу.

Серед українських дослідників вагомий внесок у вивченні психологічних захистів належить Б. Б. Іваненко., Т. С. Кириленко, Т. М. Кирпенко, Л. В. Левицькій, І. О. Мрочко, Т. П. Рисинець, Л. В. Степаненко, Д. С. Тітаренко, В. І. Шебановій, Т. С. Яценко. На сьогоднішній день, більшість дослідників розглядають психологічні захисні механізми як спосіб, яким особистість адаптується до впливу негативних подразників шляхом несвідомого перероблення інформації. В цих процесах беруть участь різні психічні функції, такі як сприйняття, пам'ять, увага, уява, мислення та емоції. Проте кожен раз, коли майбутній психолог стикається з негативними переживаннями, одна з цих функцій приймає на себе основну роль в подоланні стресу (наприклад, перерозподіл уваги при запереченні, забування при пригніченні, логічне мислення при раціоналізації). У ситуаціях психотравмуючого досвіду захисні механізми діють як бар'єри, що перешкоджають проникненню інформації. Як результат, інформація, що спричиняє тривогу, може бути ігнорованою, спотвореною або перекрученою. Це призводить до формування специфічного стану свідомості, що допомагає особистості зберегти гармонію та рівновагу своєї внутрішньої структури. Такий захисний механізм внутрішньої адаптації розглядається як спеціальна форма пристосування особистості до навколишнього середовища [16].

Аналіз сучасних наукових публікацій дозволив визначити основні функції психологічних захистів:

впорядкування емоцій: Вони можуть допомагати регулювати і керувати емоціями, щоб уникнути негативних наслідків від їх неконструктивного вираження [9; 13];

уникнення болючих думок і відчуттів: Психологічні захисти можуть допомагати уникати або зменшувати негативні думки, відчуття або спогади [5; 14; 18];

захист від стресу і тривожності: Вони служать як спосіб зменшення стресу та тривожності, що може виникнути в результаті надмірного навантаження або неприємних подій [8; 12];

захист самооцінки і самоцінності: Психологічні захисти можуть допомагати уникнути ситуацій, які можуть загрожувати самоповазі та самоцінності [1; 10; 11];

уникнення конфліктів і неприємностей: Вони можуть бути використані для

уникнення конфліктів та неприємних ситуацій, надаючи можливість відкласти неприємності на другий план [4; 7];

допомога у розкритті внутрішніх ресурсів: Психологічні захисти можуть надати людині час та простір для збору своїх думок та ресурсів для подальшого рішення проблем [3];

підтримка психологічної стійкості: Вони можуть служити як інструмент для збереження психічної стійкості в умовах стресу чи травматичних подій [15; 17];

забезпечення самозахисту: Деякі захисти можуть бути корисними для запобігання шкоди чи травмам внаслідок надмірного навантаження або стресу [2; 6].

Отже, теоретичний аналіз наукових розвідок дозволив встановити, що психологічні захисти розглядаються як «екстрена допомога», яка сприяє психологічному виживанню майбутнього психолога. Інструментальна спрямованість захисту вказує на те, що він орієнтований на власне психічне благополуччя, а функціонально захисні механізми спрямовані на вирівнювання власних психічних станів.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва Н. Є. Особливості взаємозв'язку самооцінки та психологічних захистів у здобувачів вищої освіти. Габітус: науковий журнал з соціології та психології. 2022. Вип. 39. С. 140–144.
2. Барчі Б., Митровці В. Психологічний самозахист в кризових ситуаціях. Professional personality formation in the post COVID space: a collection of abstracts based on reports of the International Scientific and Practical Conference materials. Mukachevo: MSU Publishing House, 2022. С. 93–95.
3. Ващенко І. В., Іваненко Б. Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології», 2018, (40), 33–49.
4. Грабовська С., Єсип М. Я. Проблема копінгу в сучасних психологічних дослідженнях. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 4. С. 188–199.
5. Кириленко Т. С., Іваненко Б. Б. Психологічні особливості переживання втрати роботи в умовах карантину. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. 2020. Том 31 (70) № 4. С. 65–72.
6. Кирпенко Т. М. Особливості механізмів психологічного самозахисту підлітків. PhD Thesis. Східноукраїнський нац. ун-т імені Володимира Даля. Київ, 2015, с. 26.
7. Кондратюк С. М. Теоретичне обґрунтування механізмів психологічного захисту особистості. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна, 2015, (11), С. 115–118.
8. Макаров С. Ю., Панчук О. Ю., Сергета І. В. Навчально-обумовлений стрес і механізми психологічного захисту студентської молоді: проблемні питання, фізіолого-гігієнічні аспекти. Журнал клінічних та експериментальних медичних досліджень. 2017. Т. 5, № 4. С. 1096–1105.
9. Мрочко І. О., Левицька Л. В. Теоретичний аналіз сучасних підходів у дослідженні механізмів психологічного захисту. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна, 2017, (14), 232–235.
10. Попелюшко Р. П. Психологічні умови подолання негативної самооцінки в юнацькому віці. 2008. PhD Thesis. К., 2008. 201 с.
11. Процик Л. С. Особливості реалізації механізмів психологічного захисту інтелектуально обдарованими підлітками. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. 2016. Вип. 3. С. 153–160.
12. Рисинець Т. П. Етимологія категорій «механізми психологічного захисту» та «копінг-стратегії». Вісник НГУУ «КП». Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 1'2012. С.119–123.
13. Степаненко Л. В. Особливості взаємозв'язку механізмів психологічного захисту особистості з емоційними характеристиками. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2017. Вип. 5(1). С. 124–129.
14. Титаренко Д. С. Захисні механізми психіки людини. Проблеми екстремальної та кризової

- психології, 2009, (6), 182–192.
15. Фінів О. Я. Психозахист і стресостійкість особистості: теоретико-емпіричний ракурс. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна), 2016, (1), 258–268.
 16. Шебанова В. І. Проблематика механізмів психологічного захисту. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки, 2012, (37), С. 246–249.
 17. Шиліна А. А., Борисенко Г. В. Особливості психологічного захисту у працівників органів внутрішніх справ з різним рівнем стресостійкості. Право і Безпека, 2012, (4), 355–358.
 18. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання. К.: Вища шк., 2004. 679 с.

Івасів Рита Георгіївна, здобувач вищої освіти факультету соціальної та психологічної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Науковий керівник: Потапчук Наталія Дмитрівна, д-р. психол. наук, професор, професор кафедри психології

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

ЧИННИКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Молодіжна політика є одним з найважливіших пріоритетів державної діяльності і спрямована на вирішення потреб як молодих громадян, так і всього суспільства. Проте у сучасній ситуації, молодь, зокрема молодь з особливими освітніми потребами, є надзвичайно вразливою і чутливою частиною населення України. Процес навчання студентів з інвалідністю в університетах є ілюстративним прикладом їхньої інтеграції в нові життєві умови на рівних умовах з іншими студентами [1].

Для осіб з особливими потребами, навчання яких у звичайних умовах неможливе через фізичні або психофізіологічні обмеження, встановлюються спеціальні державні освітні стандарти, які реалізуються у закладах вищої освіти. У нашій країні існує розгалужена система таких закладів для осіб з різними видами інвалідності, такими як порушення слуху, зору, опорно-рухового апарату, психічні розлади, мовленнєві порушення тощо.

Мотив навчання на етапі отримання вищої освіти є основним фактором, який стимулює самореалізацію студентів. У гуманістичній психології цей мотив розглядається як прагнення до розвитку власного потенціалу, досягнення найвищої результативності в своїх здібностях та використання можливостей для задоволення власних потреб, при цьому допомагаючи суспільству [3].

Нині існує величезна кількість мотиваційних теорій, але варто зазначити українських дослідників, що здійснили важливий науковий внесок у напрямку дослідження мотивації студентів з особливими освітніми потребами, серед них: Л. З. Богдановський, О. В. Гуляєва, А. О. Курбатова, О. В. Милославська, Л. З. Сердюк, Л. В. Тищенко, Ю. М. Швалб.

Л. З. Сердюк розглядає самореалізацію та психологічне благополуччя як два типи мотивації студентів у контексті інтегрованого і неінтегрованого освітнього середовища. Дослідження показує, що успішна самореалізація та психологічне благополуччя особистості вимагають розвитку «Я» через власні зусилля, спільну діяльність з іншими людьми і взаємодію з суспільством. Психологічне благополуччя включає в себе балансований і гармонійний розвиток різних аспектів особистості шляхом вкладання зусиль в розкриття потенціалу [3].

А. О. Курбатова виділяє такі чинники навчальної мотивації студентів з обмеженими фізичними можливостями як самоставлення та внутрішня професійно орієнтована мотивація, тобто мотивація пов'язана з майбутньою професійною діяльністю спонукає до розвитку навчальної мотивації. Дослідниця також зазначає, що для студентів з особливими освітніми потребами особливого значення набувають інтелектуально-пізнавальні мотиви [2].

Ю. М. Швалб та Л. В. Тищенко досліджуючи особливості освітньої та навчальної мотивації здобувачів з особливими освітніми потребами вважають, що переживання власної неповноцінності обумовлює специфічну обмежувальну освітню мотивацію навчання, яка полягає у небажанні займатися фізичною працею, намаганні забезпечити собі спокійну та фізично неважку роботу, а також прагнення не завдавати неприємностей батькам, які намагаються дати їм вищу освіту [4, с. 136].

Загальною тенденцією, яка виокремлюється з досліджень, виступає важливість мотивації у навчанні студентів, зокрема тих, які мають обмежені фізичні можливості. Мотивація грає ключову роль у їхній самореалізації та досягненні психологічного благополуччя. Студенти активно розвивають свою особистість через власні зусилля, спільну діяльність з іншими та взаємодію з суспільством. Важливими факторами мотивації є самоставлення та внутрішня професійно орієнтована мотивація. Для студентів з обмеженими фізичними можливостями, також, характерним є бажання уникнути фізичної праці та намагання забезпечити собі спокійну та фізично неважку роботу. У цьому контексті важливою стає підтримка близького оточення та соціального середовища. Отже, на основі теоретичного аналізу можна виокремити такі ключові фактори мотивації у студентів з особливими освітніми потребами: самореалізацію, психологічне благополуччя, самоставлення. А переважними мотиваційними тенденціями є внутрішня професійно орієнтована мотивація та інтелектуально-пізнавальна мотивація. Важливо, також, враховувати мотивацію уникнення фізичної праці та бажання забезпечити собі комфортну роботу.

Список використаних джерел:

1. Гуляєва О. В., Милославська О. В., Богдановський С. О. Мотивація навчальної діяльності студентів з інвалідністю в інклюзивному освітньому середовищі. Всеукраїнська науково-практична конференція з нагоди 50-річчя від початку підготовки психологів у Харківському Університеті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2022. С. 58–62.
2. Курбатова А. О. Особистісні чинники мотивації навчання студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 15. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 404–413.
3. Сердюк Л. З. Особистісна самореалізація та психологічне благополуччя як основні стратегічні лінії мотивації учіння студентів ВНЗ. Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. Чернівці, 2014. Вип. 687. С. 151–159.
4. Швалб Ю. М. Майбутнє і сьогодення студентів з обмеженими функціональними можливостями: психологічні аспекти : моногр. Київ, 2015. 240 с.

СЕКЦІЯ 12.**МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я**

Пилипенко В.С., здобувач вищої освіти медичного факультету №2
Донецький національний медичний університет, Україна

Науковий керівник: Екштейн К.С., асистент кафедри
фізіології та патологічної фізіології
Донецький національний медичний університет, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОЇ КАРТИНИ
ЕПІДЕМІЧНОГО ЦЕРЕБРОСПІНАЛЬНОГО
МЕНІНГІТУ**

Інкубаційний період зазвичай в середньому 1-5 днів. Захворювання розвивається гостро: сильний озноб, температура тіла підвищується до 39-40 градусів. Одразу з'являється інтенсивна головна біль, нудота та часте блювання. Може бути марення, психомоторне збудження, судоми, порушення свідомості. У перші години з'являються менінгеальні симптоми (ригідність м'язів потилиці, симптом Керніга), які з'являються на 2-3 день захворювання. При тяжкому перебігу можливі ураження черепних нервів, особливо III та VIII. На 2-5-й день захворювання часто з'являється герпетичне висипання на губах. При появі різноманітних шкірних висипань (частіше у дітей) геморагічного зірчастого характеру реєструють менінгококцемію. Менінгококова інфекція у 20-30% випадків може протікати без висипань, а тільки у вигляді менінгіта. Ліквор мутний, гнійний витікає під підвищеним тиском. Спостерігається нейтрофільний плеоцитоз (до декількох десятків тисяч клітин в 1 мкл), підвищений вміст білка (до 1-3г/л), знижений вміст глюкози та хлоридів. У товстій краплі крові під звичайним мікроскопом видно менінгококи у вигляді диплококів. Менінгокок також можна виділити із слизу, взятого із носоглотки, крові та ліквору, отриманих до введення антибіотиків. В крові лейкоцитоз, виражений здвиг лейкоцитарної формули вліво до мієлоцитів та підвищення ШОЕ.

По вираженості клінічних симптомів виділяють легкий, середньої тяжкості та тяжкий перебіг. Поряд з ураженням оболонок мозку в процес залучається і мозкова речовина, що клінічно проявляється уже з перших днів захворювання порушенням свідомості, судомами, парезами при слабкій вираженості менінгеального синдрому. Можливі зорові, слухові галюцинації, а в подальшому- порушення пам'яті та поведінки. Виникають гіперкінези, підвищення м'язового тону, розлад сну, атаксія, ністагм та інші симптоми ураження мозкового стовбура. В таких випадках діагностують менінгоенцефаліт, який відрізняється тяжким перебігом та поганим прогнозом, особливо при появі ознак розвитку епендиматиту. Для епендиматиту характерна своєрідна поза, при якій розвиваються контрактури верхніх та нижніх кінцівок, судоми по типу горметонії, набряк дисків зорових нервів, порушення кількості білка у лікворі та ксантохромне окрашення.

Менінгококовий менінгіт може бути як самостійною клінічною формою так і складовою частиною генералізованої форми менінгококової інфекції-менінгококцемії. До ранніх ускладнень менінгококового менінгіта відноситься набряк мозку з вторинним стовбуровим синдромом та гостру надниркову недостатність

(синдром Уотерхауса-Фрідексена). набряк головного мозку може виникнути при блискавичному перебігу або на 2-3 день захворювання. Основні ознаки- порушення свідомості, нудота, блювання, тривалий неспокій, судоми, дихальні та серцево-судинні розлади, підвищення артеріального та лікворного тиску. При менінгококовому менінгіті, який протікає з менінгококцемією, можлива гостра надниркова недостатність, яка проявляється розвитком септичного шоку. Визначають певну фазність в розвитку процесів, відповідну різним ступеням шоку.

Септичний шок I ступеню (фаза теплої нормотонії)- стан хворого тяжкий, обличчя рожеве, але шкірні покриви бліді кінцівки холодні. У частини хворих спостерігається рясне потовиділення, у інших випадках шкіра суха та тепла. озноб, центральна гіпертермія 38.5-40.5 градусів. Помірна тахікардія, тахіпноє, гіперпноє, АТ нормальний або підвищений, центральний венозний тиск нормальний або знижений. Діурез достатній або трохи зменшений. Збудження, неспокій при збереженій свідомості, загальна гіперрефлексія у дітей грудного віку іноді бувають судоми. Компенсований метаболічний ацидоз за рахунок респіраторного алкалозу, ДВС-синдром I ступеня (гіперкоагуляція).

Септичний шок II ступеня (фаза теплої гіпотонії)- стан хворого дуже тяжкий, обличчя та шкірні покриви бліді із сіруватим відтінком, акроціаноз, шкіра частіше холодна, температура тіла нормальна чи субнормальна. Виражені тахікардія, тахіпноє, пульс слабкий, тони серця глухі. Артеріальний та центральний венозний тиск знижені. Знижується серцевий викид, олігурія, хворий загальмований та слабкий, свідомість потьмарена. Метаболічний ацидоз.

Септичний шок III ступеня (фаза холодної гіпотонії) - стан вкрай тяжкий свідомість у більшості випадків відсутня. Периферична вазоконстрикція. Шкіра синюшно-сірого кольору, тотальний ціаноз з багатьма геморагічно-некротичними елементами, венозні стази по типу трупних плям. Кінцівки холодні, вологі. Пульс ниткоподібний або не виявляється, різка задишка, тахікардія, АТ дуже низький, не реагує на збільшення об'єму циркулюючої крові. Гіпертонія м'язів, гіперрефлексія, зінниці звужені, реакція на світло ослаблена, можлива косоокість, судоми. Анурія, метаболічний ацидоз. ДВС-синдром III ступеня з переважанням фібринолізу. Можливий розвиток набряку легень, токсичного набряку мозку, метаболічного міокардиту та ендокардиту.

Септичний шок IV ступеня (термінальний або агональний стан). Свідомість відсутня, м'язова атонія, сухожилкова арефлексія, зінниці розширені, не реагують на світло, тонічні судоми. Виражене порушення дихання та серцево-судинної системи, прогресуючий набряк мозку та легень. Повне незгортання крові з дифузними кровотечами (носовими, шлунковими, матковими і т.д).

набряк головного мозку розвивається дуже гостро. На першому плані розвивається головна біль та блювання, а потім-розлади свідомості, з'являється психомоторне збудження чи загальні тоніко клонічні судоми. Гіпертермія, обличчя гіперемоване, потім ціанотичне, зінниці звужені зі слабкою реакцією на світло. Пульс стає рідким, в подальшому брадикардія може змінюватися тахікардією. З'являється задишка, дихальна аритмія, можливий набряк легень. Смерть настає в результаті зупинки дихання, серцева діяльність може тривати ще 10-15 хвилин.

Список використаних джерел:

1. Brouwer M.C., Coutinho J.M., van de Beek D. Neurology. 2014. Vol. 82, N9. P. 806-813.
2. Greenberg M.S. Handbook of neurosurgery. Thieme, 2010. P. 342-393.

СЕКЦІЯ 13.**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ
ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ**

Кінах Юрій Володимирович, здобувач вищої освіти педагогічного факультету магістерського рівня
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Україна

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ
МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ В 5 КЛАСАХ З ПОПЕРЕДНЬОЮ**

Відповідно до стандарту Нової української школи (НУШ), модельна навчальна програма – це документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендованій для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством [2, 5].

Розробники стандарту НУШ [9] зазначають певні вимоги до укладення модельних навчальних програм з кожного предмета чи інтегрованого спецкурсу. Серед найважливіших вимог такі: відповідність модельних навчальних програм до стандарту базової загальної середньої освіти Нової української школи; відповідність структури модельної навчальної програми до встановлених вимог; представлення цілісності авторського бачення вивчення навчального предмету або інтегрованого курсу за визначеною модельною навчальною програмою; дотримання авторами принципів науковості, системності, логічності, послідовності; врахування наступності між початковою й базовою середньою освітою; відповідність модельної навчальної програми віковим особливостям учнів; лаконічність і доступність викладу модельної навчальної програми; реалізація ціннісного компонента й українознавче наповнення та відсутність різних видів дискримінації.

Ми проаналізували модельну навчальну програму з фізичної культури [4] та встановили, що вона здебільшого відповідає зазначеним вимогам НУШ. Вона складається з пояснювальної записки, де окреслено мету, ціннісні орієнтири, завдання та принципи фізичного виховання, а також пріоритети змісту та структуру програми.

Акцентовано увагу на шляхах реалізації програми та особливостях організації освітнього процесу з предмета «Фізична культура» у 5–6 класах (адаптаційний цикл). Також у пояснювальній записці відображені вимоги до сучасного уроку фізичної культури, до фізкультурно-оздоровчої роботи в школі та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

Наукові дослідження Н. Сороколіт [6, 7, 8, 10] засвідчили, що чинна модельна навчальна програма розроблена і є логічним продовженням попередньої навчальної програми, яка укладена всеукраїнською робочою групою під керівництвом професора Т. Круцевич [1], тому що модельній навчальній програмі містяться інваріантна та варіативна складові. Інваріантний модуль складається з теоретико-методичних знань

й загальної фізичної підготовки. Варіативні модулі, які є визначальними під час проведення основної частини уроку, внесені до варіативної частини модельної навчальної програми. В ній подано перелік затверджених профільним міністерством варіативних модулів. На сьогодні затвердженими є 60 варіативних модулів, які учителі фізичної культури можуть упроваджувати в урочній формі фізичного виховання. Хочемо зауважити, що такий підхід до збільшення кількості варіативних модулів теж вперше зазначений у навчальній програмі Т. Круцевич «... практично кожен вид спорту може бути представлений у вигляді варіативного модуля» [1].

Це такі варіативні модулі як: «Аеробіка», «Акробатичний рок-н-рол», «Алтимат фризі», «Американський футбол», «Бадмінтон», «Баскетбол 3х3», «Баскетбол», «Бейсбол», «Бойовий хортинг», «Велоспорт», «Військово-спортивні ігри», «Волейбол», «Вудбол», «Гандбол», «Гімнастика», «Городки», «Дартс», «Дзюдо», «Дитяча легка атлетика», «Дитячий (настільний) більярд», «Доджбол (вибивний)», «Корфбол», «Лакрос», «Лижна підготовка», «Настільний теніс», «Падел», «Панна (вуличний футбол)», «Петанк», «Пікбол», «Плавання», «Пляжний бадмінтон (airshot)», «Пляжний бейсбол (гілка)», «Пляжний волейбол», «Рінго», «Регбі-5», «Рукопашний бій», «Рухливі ігри», «Рятувальне багатоборство (Школа безпеки)», «Самбо», «Скандинавська ходьба», «Сквош», «Слалом (роликові ковзани)», «Сумо», «Теніс», «Туризм», «Ушу», «Фістбол», «Фітнес-йога», «Фехтування», «Флорбол», «Футбол», «Футзал», «Хокей на траві», «Хортинг», «Хортинг-фехтування», «Чирлідінг», «Шахи», «Шашки», «Шорт-гольф», «Cool Games» [4].

Отже, вважаємо, що чинна модельна навчальна програма розроблена на основі попередньої навчальної програми, оскільки має подібні підходи до розподілу змісту навчального матеріалу. Проте наявні також і відмінності, серед яких: внутрішньоурочна інтеграція – поєднання засобів трьох чи чотирьох варіативних модулів в одному уроці, відсутність показників фізичної підготовленості за рівнями компетентності – не існує орієнтовних показників для контролю за розвитком фізичних якостей та нормативів, немає переліку інвентарю та обладнання, яке необхідне для вивчення кожного варіативного модуля, збільшення загальної кількості варіативних модулів до 60 та опрацювання змісту 12–16 модулів упродовж упродовж навчального року [1, 4].

Щодо структури змісту навчального матеріалу, то він укладений в табличній формі так само як і в попередній програмі. Проте у графах таблиці наявні інші підходи. В модельній програмі в першій графі виділено обов'язкові очікувані результати стандарту НУШ, чого не відображала програма за Т. Круцевич [1]. У другій графі подано зміст кожного варіативного модуля, в третій – види навчальної діяльності здобувачів освіти. Варто зазначити, що до них занесено новітні для фізичного виховання види. Автори модельної навчальної програми пропонують не лише практичне виконання фізичних вправ під час уроку, а й проведення бесід, дискусій, написання проєктів, проведення квестів, флешмобів, челенджів, чого не було у попередній навчальній програмі [4]. Окрім цього, до змісту модельної внесені заходи для проведення позаурочних форм фізичного виховання – «Ліг активних учнів та учениць здорової України» [4] та «Активні парки – локації здорової України» [3].

Наступне доповнення попередньої програми стосується критеріїв вибору варіативних модулів. В попередній програмі це наявний спортивний інвентар та обладнання, традиції закладу освіти, кадрове забезпечення школи та бажання учнів, а

в модельній до зазначених критеріїв добавлено гендерність та сезонність проведення варіативних модулів.

Окрім цього, програма за Т.Круцевич [1] розроблена на весь термін навчання в середніх (5–9) та старших класах (10–11), а зміст модельної у середніх класах розділено на два періоди відповідно до вимог стандарту Нової української школи: для учнів 5–6 класів (адаптаційний) та 7–9 класів (період предметного навчання).

Таким чином, проведений порівняльний аналіз структури та змісту двох програм дав можливість виділити спільні та відмінні ознаки та акцентувати увагу на нововведеннях модельної навчальної програми, зокрема новітніх варіативних модулів. Більшість із затверджених варіативних модулів є відомими для учителів фізичної культури та учнів, проте є й інноваційні, назва яких невідома учням, тому учителі фізичної культури мають потребу в самоосвіті та самопідготовці, щоб запровадити їх в освітній процес.

Список використаних джерел:

1. Дятленко С. М. Фізична культура в школі: 5–11 класи. Київ: Літера ЛТД. 2011. 368 с.
2. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
3. Про започаткування соціального проекту «Активні парки – локації здорової України. Указ Президента України від 17.12.2020 р. № 574/2020.
4. Педан О.С., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші). Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.na.vch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf> (дата звернення 22.09.2023).
5. Про затвердження стандарту базової середньої освіти. Постанова КМУ від 20.09.2020 р. № 898.
6. Сороколіт Н. Готовність учителів фізичної культури до реалізації основних положень Нової української школи у фізичному вихованні. Спортивний вісник Придніпров'я. 2021. № 2. С. 137–146. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2021-2-137>.
7. Сороколіт Н. Розвиток професійних компетентностей учителів фізичної культури в умовах Нової української школи. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2022. №2 (58). С.22–28. DOI: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-02-22-28>.
8. Сороколіт Н. С., Чопик Р. В. Нормативно-програмне забезпечення фізичного в умовах Нової української школи. Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ. 2023. № 5К(165). С. 130–133. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K\(165\).29](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K(165).29).
9. Шиян Р. Б. Типова освітня програма першого циклу початкової освіти. Цикл І (1-2 класи). 2018. Режим доступу: URL: <https://mon.gov.ua>.
10. Sorokolit N, Lukjanchenko M, Turchyk I, Chopyk R. New Ukranian School Educational Reforms and Professional Mastership of the Physical Education Teacher. In: Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne. 2021. № 4. p. 179–89. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2021vol4.6138>.

СЕКЦІЯ 14.

ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Доценко Марія Ігорівна, магістрант історичного факультету
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

СКАНСЕН «ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ГАЙ»: СПЕЦИФІКА ЕКСПОЗИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ФОРМИ МУЗЕЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Львівський музей народної архітектури і побуту під відкритим небом, більше відомий як «Шевченівський гай», являє собою один з найперших та найбільших за площею в Україні скансенів. Витоки історії даного музею прийнято пов'язувати зі спробою створення у Львові музею просто неба у 1930-х рр., коли за ініціативою директора Національного музею у Львові Іларіона Свенціцького, мистецтвознавця Михайла Драгана та митрополита Андрія Шептицького до міста із с. Кривка, що на Турківщині, було перевезено перлину бойківської сакральної архітектури церкву Святого Миколая кінця XVIII ст. [1]. Втім, ідея створення музею просто неба у 1930-х рр. так і не була втілена у життя, її реалізація стала можливою лише через 30 років, коли у 1966 р. за підтримки державних та громадських організацій при Музеї етнографії та художнього промислу було засновано відділ народного будівництва, реорганізований через чотири роки в Музей народної архітектури та побуту, що існує дотепер.

Розташований у північно-східній частині Львова, на лісистих пагорбах Розточчя, поблизу ландшафтного парку «Знесіння», скансен займає площу близько 80 га, на якій вміщує 124 пам'ятки народної архітектури Західної України, об'єднані у 54 садиби. За своїм типом даний скансен, спрямований на відтворення специфічних, характерних для різних регіонів Західної України архітектурних ансамблів і комплексів, є екоетнографічним музеєм, створеним на спеціально відібраній території, з урахуванням як культурно-ландшафтного, так і містобудівельного підходів (розташований на одній із околиць Львова, вдало об'єднує ландшафт з пагорбів, відновлену рослинність Карпат і перенесені пам'ятки архітектури) [2].

При створенні музею за основу було взято етнографічний принцип, відповідно до якого на території скансену було створено 8 експозиційних секторів, присвячених таким історико-етнографічним областям, що існували на рубежі XIX-XX ст., як Бойківщина, Гуцульщина, Лемківщина, рівнинне Закарпаття, Поділля, Покуття, Полісся і Волинь; крім даних зон на теренах «Шевченківського гаю» представлені експозиційні локації «Буковина» та «Львівщина». Кожна історико-етнографічна область репрезентована окремими сільськими комплексами з 15-20 споруд житлового, господарського та виробничого призначення, в рамках яких представлено аутентичні предмети домашнього вжитку, одягу, інструментів ремесла, сільськогосподарські знаряддя та транспортні засоби, а також пам'ятками сакральної архітектури XVIII-XIX ст., що входять до складу унікальної та найбільшої у Європі колекції даного типу [3].

Огляд експозиції розпочинається із локації «Бойківщина», найдавнішою пам'яткою якої є хата 1749 р. із с. Либохора Львівської області, що має типово українське планування (безпосередньо хата, сіни, комора), зрубну будову з високим дахом під соломою та містить ряд характерних для тогочасної архітектурної традиції, серед яких особливої уваги потребують гряди, глиняна долівка, курна піч та маленькі відсувні дев'ятишибкові віконця. Особливо цінними експонатами даної зони є типова для басейну р. Опір хата з с. Тухолька, що складається з двох житлових кімнат, розділених сіньми, і комори, та містить фігурні кронштейни та прикрашені різьбою стовпи, та характерна лише для крайнього заходу Карпат бідняцька хата з с. Мшанець, в якій під одним дахом з житловим приміщенням знаходиться хлів, а функцію сіней виконує боїще, що розділяє ці два приміщення; а також зручна для виконання господарських робіт та догляду за худобою у будь-яку пору року хата з с. Гусний Закарпатської області, що складається з сіней, житлового приміщення, комори, боїща та стайні [4]. Господарсько-виробничий комплекс бойківської зони складається з водяного млина з с. Либохора, олійні з с. Головецько, кузні з с. Тур'є та сукновальні з с. Пилипець, соляної криниці з с. Бабине, пасіки зі с. Осмолода, сакральна архітектура даного сектору представлена церквами з с. Кривка (1763 р.) та з с. Тисовець (1863 р.) [5].

Експозиційна зона «Лемківщина» представлена садибою, головною спорудою якої є т. з. «довга хата», що містить житлову кімнату, сіни, комору, хлів та боїще, та розташовані поряд приміщення для сіна, шпихлір з підвалом, курятник та криницю. Локація «Рівнинне Закарпаття» складається з типової садиби з с. Крайникове (хата, комора, возівня, шопа) та бідняцької садиби із с. Брід, що представлена хатою, клунею, комори, оборогом, кошницею, літньою піччю та пчолником (приміщення для вулика). Сектор «Гуцульщина», розміщений на найбільш розчленованій частині території музею, відображає архітектуру та побут населення Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей, яскравими прикладами яких є садиба з с. Криворівня з замкнутим двором – граждою та стая з полонини Криничної, що містить обладнання і посуд для переробки молока та виготовлення бринзи [5].

Експозиційна зона «Поділля» представлена збудованою в останній третині XVIII ст. з дубових брусів, оброблених сокирою, церквою св. Миколая з с. Соколів. Локація «Покуття» представлена зведеною за гуцульськими будівельними традиціями хати з с. Вербовець, що містить два розділених сіньми житлових приміщення, прикрашених фаянсовими тарелями та барвистими тканими виробами, комору та притули, що використовувалися як приміщення для овець; а також «містичною» хатою з с. Трійця, що є типовим зразком покутського народного будівництва, має обмашені з двох боків глиною і побілені стіни зрубної конструкції з торцями, складається з хати, хатчини та прибудованого невеликого господарського приміщення – шіпчини.

Окрасою експозиційної зони «Львівщина» є костел із с. Язлівчик – унікальний зразок застосування стилю модерн у дерев'яній сакральній архітектурі, що зберігся в автентичному вигляді та не має аналогів на теренах України, та церква св. Параскеви з с. Стоянів, що репрезентує галицький тип дерев'яних культових споруд. Локація «Буковина» представлена типовою для буковинського Підгір'я «замешканою» хатою з с. Бережонка, що містить значну кількість домотканих та гончарних виробів, розписані декоративні тарелі, розмальовану квітами грубку печі, а також написані по дереву ікони; вітряком буковинського типу з с. Ширівці та церквою св. Трійці з

с. Клоучка.

Окремо від зазначених експозиційних зон у «Шевченківському гаю» розміщено видовбаний з суцільної дубової колоди козацький човен з с. Оржів, винесений на берег р. Горинь навесні 1966 р., який, виходячи з особливостей конструкції, ймовірно за все, належав козацьким загонам, що брали участь у Національно-визвольній війні часів Б. Хмельницького [5].

Як і у більшості європейських скансенів, у львівському музеї під відкритим небом є невеликий зоопарк, де представлені вівці та кози, що проживають у хаті з с. Шандрівець, свійські птахи (курки, вівці, гуски), що живуть у стайні с. Либохора, коні, що возять відвідувачів на возі чи катають їх верхи, крім того, у ставку музейного озера плавають лебеді.

Сучасний розвиток скансену відбувається відповідно до концепції «живого музею», що набуло відображення в орієнтації на демонстрацію не лише музейної експозиції, а й особливостей побуту, нематеріальної культури українського населення західних регіонів. В унікальній хаті з с. Бережонка працівники музею у національних костюмах демонструють процеси прядіння та варіння мила з різних рослин, в олійні з с. Головецьке олійник пропонує ознайомитися з необхідним для виготовлення олії інструментарієм, а на пасіці з с. Осмолода відвідувачі мають змогу дізнатися більше про особливості бджільництва та про дегустувати мед. Крім відвідування тематичних лекцій та демонстрацій деяких ремесел, екскурсантам пропонуються майстер-класи з гри на автентичних музичних інструментах (хата з с. Тухолька), ткацтва (хата з с. Либохора), виготовлення ляльок-мотанок та бісероплетіння (школа з с. Бусовисько), традиційної випічки хліба – «бойківських випікустиків» в печі на дровах (хата з с. Синевирська Поляна). Поблизу кузні з с. Тур'є діє проєкт «Козацька слобода», в рамках якого відвідувачі мають змогу побачити в дії традиційне ковальське мистецтво, побувати у козацькій корчмі, скуштувати традиційний куліш, український борщ або грибну юшку, спробувати домашній квас, взяти участь у майстер-класах з володіння холодною та вогнепальною козацькою зброєю, а також стрільби з лука. Крім того, на території скансену періодично проводяться дитячі інтерактивні квести, ярмарки та фестивалі [1].

Таким чином, «Шевченківський гай» являє собою успішний приклад реалізації на спеціально відібраній території екоетнографічного скансену, що відтворює архітектурні ансамблі та комплекси окремих регіонів Західної України, дає змогу «оживити» їхню історію шляхом «занурення» відвідувачів в особливості побуту, звичаї, традиції різних історико-етнографічних областей, представлених в експозиції.

Список використаних джерел:

1. Каднічанський Д. Організація туристичної діяльності у Львівському скансені. URL: <http://surl.li/ltis> (дата звернення: 24.09.2023).
2. Башкатов Ю. Ю., Терпиловський Р. В. До історії скансенів в Європі. URL: <http://surl.li/llwan> (дата звернення: 24.09.2023).
3. Про музей. URL: <https://lvivskansen.org/about-us/> (дата звернення: 24.09.2023).
4. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. URL: <http://surl.li/lluhm> (дата звернення: 24.09.2023).
5. Експозиції. URL: <http://surl.li/llunr> (дата звернення: 24.09.2023).

СЕКЦІЯ 15. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

Дубровська В.В., магістрантка

ПВНЗ «Київський університет культури», м. Київ, Україна

Науковий керівник: Татаренко М.Г., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри режисури та майстерності актора

Київський національний університет культури і мистецтв, Україна

МИСТЕЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ТЕАТРУ КОМЕДИ ФРАНСЕЗ У XVIII–XIX СТ.

З моменту заснування Театру Комеді Франсез (La Comédie-Française) у 1680 р., театральне мистецтво в цілому і паризький театральний пейзаж неодноразово зазнавали значних трансформацій.

Наприкінці XVII – на початку XVIII ст. стиль акторської гри визначався вимогами аристократичного смаку і відповідно вирізнявся штучністю. У зв'язку з новими вимогами (правдивості та природності) виникла необхідність перегляду принципів акторської майстерності. Дослідники наголошують на тому, що реформа акторської техніки в Комеді Франсез здійснювалася лише завдяки індивідуальним починанням найвідоміших актрис Просвітництва А. Лекуврер, М. Дюменіль та І. Клерон, а також актора І. Лекена [3, с. 48]. Саме вони робили активні спроби позбавитися від традицій придворно-аристократичного стилю, зробити власну гру правдивою в аспекті зображення почуттів героїв, в прагненні передати їх індивідуальність.

Значні зміни почали відбуватися в театрі наприкінці XVIII ст. після прийняття декрету, яким всі театри були прирівняні у правах, ліквідувалися субсидії та монополії, а також проголошувалася свобода особистої ініціативи.

В роки французької революції (1789-1799 рр.) у трупі Комеді Франсез відбувається розкол – частина, на чолі з молодим актором Ф.-Ж. Тальма (1763-1826 рр.) організувала власний театр «Татр Республіки», репертуар якого складала революційні твори, а решта трупи продовжувала виступи з монархічним репертуаром під «Театр Нації» [2, с. 49]. Лише у 1799 р. відбулося об'єднання трупи Комеді Франсез – першими спільними постановками стали «Сід» Корнеля та «Школа мужів» Ж.-Б. Мольєра.

Комерційна монополія на розмовну французьку драму, якою було наділено Комеді Франсез із моменту створення, не діяла в революційні 1790-ті рр. і частину першого десятиліття XIX ст., але Наполеон Бонапарт відновив її серією постановок 1807–1808 рр. Наступні режими, монархічні та республіканські, зберігали ці обмеження в силі до 1864 р., коли імператор Наполеон III остаточно не скасував їх в рамках загальної лібералізації французької комерційної практики. З того моменту трупі довелося конкурувати з іншими театральними трупами, які мали право виконувати свій репертуар. Проте держава як і раніше лишала за собою право цензури як літературного першоджерела, так і постановок трупи, а в кінці 1840-х рр. уряд наполягало на призначенні генерального адміністратора художніх та фінансових справ

компанії в обмін на постійну матеріальну підтримку.

Наприкінці XIX ст. труппа Комеді Франсез конкурувала в фінансовому відношенні з іншими театральними труппами, у яких були ресурси для того, щоб наймати на роботу талановитих виконавців і ставити твори популярних нових драматургів [4, с. 19]. Виникнення авангардного театру в 1880-х рр., пов'язаного з вільним театром А. Антуана, поставило нові завдання, оскільки політика безкоштовного відвідування цього колективу дозволяла йому уникати державної цензури при постановці спірних сценічних тем. З іншого боку ринок розваг тогочасної Франції був наповнений новими формами – кафе-концерт, музеї воскових фігур, діорам, фотозйомка, друкована преса, а з 1890-х рр. і ранній кінематограф. Ці фактори вимагали від театру Комеді Франсез нових рішень для того, щоб пристосуватися до соціокультурних умов початку XX ст.

Великою мірою період 1880–1890 рр. – своєрідний період підведення підсумків попередніх досягнень театального мистецтва та зародження нових форм, як в області драматургії, в якій з'явився напрямок «нова драма», так і безпосередньо в сценічній творчості, що передусім відобразилося на професії формування мистецтва режисури в сучасному розумінні значення цього слова.

Водночас нові театральні напрями зароджувалися і розвивалися в умовах збереження традиційних форм «Комеді Франсез». Попередня театральна модель, орієнтована на головування актора на сцені продовжували переважати постійно доводячи власну актуальність зокрема появою цілої плеяди яскравих акторських індивідуальностей творчість яких позначена складним синтезом традицій та новаторства. Так, дослідники акцентують на тому, що сила традиційної декламаційної школи проявилася саме в творчості провідних майстрів «Комеді Франсез», передусім Б.-К. Коклена (в трупі театру в 1860–1885 рр.) та С. Бернар (дебютувала в театрі «Комеді Франсез» у 1862 р.) [2, с. 54]. Водночас стиль гри попередників замінювався більш витонченими його формами, збагачувався нюансами, пов'язаними з впливом нових трендів у виконавському мистецтві, з їх орієнтацією на психологічну поглибленість підходу до ролі, прагненням передавати її підтексти, надавати образам неврастенічних ускладнень. Ігрова манера відтак набувала естетизованих форм, мала яскраво виражений стилізований характер, тобто була наділена рисами сучасного мистецтва модерна.

Комеді Франсез лишався оплотом традиційного театру наприкінці XIX ст. – «взірцем театру, який поєднує прагнення до національної художньої ідентичності» [1, с. 5] з найпопулярнішим художнім жанром – драмою. Головною метою труппи лишалося створення драматичного мистецтва, що виступало як засіб вираження художнього смаку і національного почуття.

Список використаних джерел:

1. Gay I. R. The Comédie-Française in London (1879) and the Call for an English National Theatre. Dans *Revue de littérature comparée* 2013. № 1(n° 345). pp. 5–16.
2. Hemmings F. W. J. *Theatre and State in France, 1760-1905*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1994. 285 p.
3. Ravel J. S. Des Définitions aux usages. L'historiographie du théâtre français au XVIII e siècle. *Parlement(s): Revue d'Histoire et Politique*. 2012. № 8. pp. 39–52.
4. Ravel J. S. *Databases, Revenues, & Repertory: The French Stage Online, 1680–1793. The Comédie-Française by the Numbers, 1752–2020*. License: Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY 4.0). 35 p. URL: <file:///C:/Users/Pavilion%20Dv6/Downloads/19fe3446-5716-490f-8956-f5d90bbbc1cd.pdf> (дата звернення : 5.03.2023).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА
ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

29 вересня 2023 рік • м. Чернігів, Україна

Українською та англійською мовами

*Всі матеріали пройшли перевірку на плагіат та експертизу за формальними ознаками
(форматування, стиль мови, оформлення цитувань та списку використаних джерел).
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори та їх наукові керівники.
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів.*

Підписано до друку 29.09.2023.

Папір офсетний. Цифровий друк. Формат 60×84/16.

Гарнітура Times New Roman, Poiret One та Arial.

Умовно-друк. арк. 8,95. Замовлення № 23/001.

Тираж: 50 екземплярів. Віддруковано з готового оригінал-макету.

Контактна інформація організаційного комітету:

Громадська організація «Молодіжна наукова ліга»
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: info@liga.science | URL: www.liga.science

Видавець: ТОВ «УКРЛОГОС Груп».

21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7860 від 22.06.2023.